

RAPORT Z WIZYTACJI

(ocena programowa)

dokonanej w dniach 23- 24 kwietnia 2015 r. na kierunku „geografia” prowadzonym w obszarze nauk przyrodniczych i nauk społecznych, na poziomie studiów pierwszego i drugiego stopnia o profilu ogólnoakademickim realizowanym w formie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych
na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych
Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

przez zespół oceniający Polskiej Komisji Akredytacyjnej w składzie:

przewodniczący: dr hab. inż. arch. Jeremi Królikowski (członek PKA);

członkowie:

- dr hab. Krystyna Dwucet (członek PKA);
- prof. dr hab. Zdzisław Michalczyk (ekspert PKA);
- prof. dr hab. Grygorii Monastyrskiy – ekspert ds. międzynarodowych PKA;
- mgr Agnieszka Socha-Woźniak (ekspert ds. formalno–prawnych PKA);
- Andrzej Burgs (ekspert PKA, przedstawiciel PSRP).

Krótką informacją o wizytacji

Należy wskazać przesłanki wizytacji (własna inicjatywa PKA, wniosek ministra, wniosek uczelni) oraz czy jest to pierwsza czy kolejna wizytacja (w tym przypadku informacje, w którym roku została przeprowadzona i jakie były jej wyniki przedstawić w **Załączniku nr 3**)

Ocena jakości kształcenia na kierunku „geografia” prowadzonym na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu przeprowadzona została z inicjatywy Polskiej Komisji Akredytacyjnej w ramach harmonogramu prac przyjętego przez Prezydium PKA na rok akademicki 2014/2015. Komisja po raz trzeci oceniała jakość kształcenia na powyższym kierunku. Informacje na temat wyniku poprzedniej oceny zamieszczone zostały w Załączniku nr 3 do niniejszego Raportu.

Wizytacja została przygotowana i przeprowadzona zgodnie z obowiązującą procedurą. Poprzedzona była zapoznaniem się Zespołu Oceniającego z przedłożonym przez Uczelnię Raportem Samooceny oraz podziałem zadań pomiędzy członków Zespołu. Raport z wizytacji opracowano na podstawie Raportu Samooceny oraz dokumentacji przedstawionej przez Uczelnię w toku wizytacji, spotkań i rozmów przeprowadzonych z Władzami Uczelni oraz Wydziału, pracownikami i studentami ocenianego kierunku, hospitacji zajęć, wizytacji infrastruktury dydaktycznej oraz przeglądu losowo wybranych prac dyplomowych wraz z ich recenzjami.

Władze Uczelni i Wydziału stworzyły dobre warunki do pracy Zespołu Oceniającego PKA.

Załącznik nr 1 Podstawa prawna wizytacji

Załącznik nr 2 Szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego.

1. Koncepcja rozwoju ocenianego kierunku sformułowana przez jednostkę¹.

- 1) Koncepcja kształcenia nawiązuje do misji Uczelni oraz odpowiada celom określonym w strategii jednostki

Strategia rozwoju Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu na lata 2009-2019 (znowelizowana - przyjęta Uchwałą Senatu UAM z dnia 25 listopada 2013 r.) zawiera misję, wizję, zalecenia strategiczne oraz cele strategiczne i operacyjne. W powyższym dokumencie określono dążenia Uniwersytetu - w misji zawarto m.in.: „Jesteśmy silni jednością badań i kształcenia”, „Jesteśmy częścią Wielkopolski, Polski, Europy i Świata”, „Tworzymy elity życia społecznego i gospodarczego”, „Naszym obowiązkiem jest kształtowanie dziedzictwa kulturowego”, natomiast za cele strategiczne przyjęto: badania naukowe na światowym poziomie, najwyższą jakość kształcenia, otwartość Uniwersytetu na otoczenie oraz profesjonalizm w zarządzaniu Uczelnią.

Strategia Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM ustanowiona została zgodnie z § 63 ust. 2 pkt.1. Statutu Uczelni (Obwieszczenie nr 3/2012 Senatu Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 30 stycznia 2012 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu Statutu Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) - Uchwałą nr 145-2013/2014 Rady Wydziału z dnia 23 września 2014 r. w sprawie zatwierdzenia dokumentu „Strategia Rozwoju Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu na lata 2015-2020” zawiera analizę SWOT, misję, wizję oraz deklarowane cele strategiczne i cele operacyjne (odnoszące się do celów strategicznych).

Przyjęta przez Jednostkę koncepcja kształcenia odzwierciedla główne założenia obecnej strategii rozwoju Uniwersytetu oraz Wydziału. Wypełnia podstawowe założenia sformułowane w misji UAM, do których należy m.in. interdyscyplinarne kształcenie studentów w odpowiedzi na wyzwania współczesnego społeczeństwa, współpraca naukowa i dydaktyczna z wieloma partnerami zagranicznymi, przygotowanie do pracy zawodowej wysoko wykwalifikowanych, przedsiębiorczych i twórczych absolwentów. Wydział prowadzi powszechnie dostępne kształcenie studentów na pierwszym i drugim stopniu zarówno w trybie stacjonarnym, jak i niestacjonarnym. Zapewnia bardzo dobre warunki studiowania, w tym również dla osób niepełnosprawnych, dba o podnoszenie jakości kształcenia m.in. poprzez aktualizację programów studiów oraz wprowadzanie nowych specjalności, które są odpowiedzią na aktualne wyzwania rynku pracy.

Geografia jako kierunek studiów ma długą tradycję na Uniwersytecie w Poznaniu, sięgającą lat przedwojennych, kiedy w roku 1919 z inicjatywy Profesora Stanisława Pawłowskiego

---

¹ Punkty 1 – 8 wraz z podpunktami odpowiadają kryteriom określonym w statucie Polskiej Komisji Akredytacyjnej.

powstała pierwsza polska naukowa jednostka geograficzna na obszarze Wielkopolski pod nazwą Instytut Geograficzny. W 1984 roku utworzono odrębny Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych i obecnie w jego strukturze funkcjonują cztery instytuty geograficzne, z 21 zakładami, które tworzą wyspecjalizowane zespoły badawcze. Taka rozbudowana struktura naukowa i organizacyjna wpływa na możliwości prowadzenia studiów na kierunku geografia z wieloma specjalnościami, takimi jak: Ekologia miasta, Geoekologia, Geografia społeczno-ekonomiczna, Geoinformacja, Hydrologia, meteorologia i klimatologia, Kartografia i topografia, Kształtowanie środowiska przyrodniczego, Monitoring geosystemów. Geografia jako kierunek studiów mieści się w dwóch obszarach kształcenia: nauk przyrodniczych i nauk społecznych, co jest konsekwencją współczesnego podziału nauk geograficznych na dwie grupy dyscyplin: geografii fizycznej oraz geografii społeczno-ekonomiczną, oparte na odrębnych wzorcach metodologicznych. Z wieloobszarowości nauk geograficznych wynika zróżnicowany i interdyscyplinarny program studiów, który łączy zagadnienia geografii fizycznej i jej subdyscyplin wraz z zagadnieniami geograficzno-gospodarczymi i społeczno- kulturowymi. Ponadto obejmuje on zagadnienia z zakresu nauk ścisłych, dostarczających narzędzi matematyczno-statystycznych, wykorzystywanych w nowoczesnych metodach analizy przestrzennej oraz w analizach fizyko-chemicznych procesów geomorfologicznych, hydrologicznych, czy klimatycznych. Oferowany program studiów ma zapewnić studentom wiedzę potrzebną do poznawania, rozumienia i interpretowania zasad funkcjonowania środowiska geograficznego, a także wykształcić w nich umiejętności oceny oddziaływania środowiska przyrodniczego na warunki życia człowieka, jego działalność gospodarczą, oraz umiejętności oceny procesów antropopresji. Warto też podkreślić, że program studiów obejmuje liczne zajęcia praktyczne, laboratoryjne i terenowe, bardzo istotne z punktu widzenia kształcenia geograficznego, jak również nabywania i poszerzania umiejętności praktycznych i kompetencji społecznych. Nabywane podczas tych zajęć umiejętności stwarzają możliwość uczestnictwa studentów w projektach badawczych, (krajowych i międzynarodowych), realizowanych przez kadrę naukową oraz stymuluje przedsięwzięcia mające charakter aplikacyjny, łączące działania naukowo-badawcze ze sferą gospodarki i administracji. Należy również podkreślić, iż studenci zajmują pierwsze miejsca w konkursach prac magisterskich organizowanych na szczeblu ogólnopolskim i lokalnym. Ważnym atutem współczesnych studiów na kierunku „geografia” WGiG jest kształcenie w zakresie nowoczesnych metod geoinformacyjnych, które można uznać za niezbędny atrybut nowoczesnego rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Kształcenie na kierunku „geografia” i jej specjalnościach podejmuje w szerokim zakresie najważniejsze wyzwania współczesności, dotyczące relacji człowieka ze środowiskiem przyrodniczym w różnych skalach przestrzennych, od skali lokalnej i regionalnej, aż po zjawiska globalne.

W ramach obydwu stopni, jak i trybów kształcenia zakłada się szeroki wachlarz specjalności, dając studentowi możliwość wyboru odpowiedniej dla niego ścieżki kształcenia, a ich problematyka związana jest z badaniami prowadzonymi na Wydziale.

Absolwenci studiów geograficznych mogą być zatrudnieni w różnych instytucjach i urzędach administracji publicznej, a także w przedsiębiorstwach, których działalność związana jest z wykorzystaniem zasobów przyrody, ochroną i kształtowaniem środowiska, a także z działalnością gospodarczą człowieka.

Realizowany program kształcenia na ocenianym kierunku odpowiada poziomowi prowadzonych studiów i zamierzeniom nakreślonym w misji i strategii rozwoju Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza oraz w Strategii Rozwoju Wydziału.

Zakłada się dostosowywanie oferty kształcenia w reakcji na zmiany warunków zewnętrznych oraz wewnętrznych. Koncepcja kształcenia uwzględnia też dbałość o ciągłe doskonalenie procesu dydaktycznego i wszechstronny rozwój studentów. W tym celu zarówno program jak i proces kształcenia poddawane są okresowej ocenie, której ważnym elementem jest ocena zajęć dokonywana przez studentów. Wyniki tych ocen stanowią cenne źródło informacji o przebiegu i realizacji procesu kształcenia i wykorzystane są w celu jego doskonalenia. Oferta kształcenia jest atrakcyjna i zróżnicowana, a jej zmiany pod kątem innowacyjności i elastyczności kształcenia dokonywane były na przestrzeni ostatnich lat, w tym w związku z dostosowywaniem programów studiów do wymagań KRK. Innowacyjność oferty kształcenia zapewnia ścisły związek z najnowszymi badaniami naukowymi prowadzonymi przez pracowników Wydziału.

W dokumentach strategicznych kwestia internacjonalizacji Uniwersytetu i Wydziału jest określona wyraźnie. Strategia rozwoju Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych wśród celów strategicznych, wynikających bezpośrednio z celów strategicznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, zawiera cele, które zapewniają umiędzynarodowienie dydaktyki i działalności naukowej jednostki: zapewnienie najwyższej jakości kształcenia studentów poprzez pełne dostosowanie do wymogów standardów europejskich i krajowych oraz potrzeb środowiska zewnętrznego; internacjonalizacji programu kształcenia poprzez wprowadzenie nauczania w języku angielskim; rozwoju wysokiej jakości badań naukowych z wykorzystaniem nowoczesnej aparatury, będącej w dyspozycji Wydziału, w oparciu o krajowe i europejskie programy badawcze.

- 2) wewnątrzni i zewnątrzni interesariusze uczestniczą w procesie określania koncepcji kształcenia na danym kierunku studiów, w tym jego profilu, celów, efektów oraz perspektyw rozwoju.

W procesie tworzenia koncepcji kształcenia, w tym jego profilu, celów, efektów oraz perspektyw rozwoju wykorzystano wieloletnie doświadczenie pracowników zdobyte w okresie prowadzenia kierunku oraz opinie studentów, absolwentów i pracodawców.

Największy wpływ na kształtowanie koncepcji kształcenia na ocenianym kierunku mają jednak interesariusze wewnętrzni, a w szczególności pracownicy naukowowo-dydaktyczni, którzy poprzez rozwój swoich zainteresowań badawczych wyznaczają nowe kierunki rozwoju poszczególnych subdyscyplin geograficznych (geomorfometria, monitoring środowiska, georóżnorodność, geostatyka, ekonometria przestrzenna), co odzwierciedla się w programach studiów wprowadzeniem nowych modułów kształcenia i jednocześnie dopasowaniem treści wykładów do najnowszych, międzynarodowych trendów rozwoju danej dziedziny. Natomiast przegląd programów studiów i nowych modułów oraz

dostosowywanie ich do wymogów KRK jest w kompetencji powołanych na Wydziale Komisji Programowych do poszczególnych specjalności.

Studenci, w tym Samorząd Studencki oraz Koła Naukowe wpływają na kształt koncepcji studiów poprzez ocenę jakości kształcenia w wyniku przeprowadzanej ankietyzacji, a także podczas cyklicznych spotkań organizacyjnych z opiekunami roczników, czy też w formie pisemnych opinii samorządu nt. nowych programów studiów lub wprowadzanych zmian. Studenci jako interesariusze wewnętrzni uczestniczą także w kształtowaniu koncepcji kształcenia pośrednio poprzez swoich przedstawicieli w organach kolegialnych (m.in. Rada Wydziału, Senat, Komisja Dydaktyczna itd.). Podczas spotkania studentów z ZO studenci stwierdzili, że dostrzegają efekty działań koncepcyjnych dotyczących m.in. zwiększenia godzin praktycznych na poszczególnych przedmiotach. Wpływ na program kształcenia mają również absolwenci – wypełniając ankiety badające losy absolwentów, prowadzone przez Wydział oraz poprzez kontakty osobiste z pracownikami Wydziału.

Koncepcja kształcenia i modyfikacja programów studiów uwzględnia także opinie interesariuszy zewnętrznych. Wydział współpracuje i ma kontakty z licznymi instytucjami jak np.: Centrum Analiz Przestrzennych i Społeczno- Ekonomicznych, Wielkopolskie Forum Geoinformacji oraz Centrum Badań Metropolitalnych, z którymi w ramach współpracy wykonują na rzecz miasta i regionu liczne projekty. Poza tym do grona interesariuszy zewnętrznych można także zaliczyć przedstawicieli pracodawców, którzy przyjmują studentów kierunku „geografia” na praktyki zawodowe. Na podstawie uzyskanych informacji (przedstawiono do wglądu pisemne uwagi pracodawców na temat realizowanego programu studiów oraz nowych programów planowanych na kolejne lata) można stwierdzić, iż opracowane programy studiów były konsultowane z pracodawcami. Wynikiem tego typu współpracy jest coroczna modyfikacja programów studiów, obejmująca drobne zmiany (np. polegające na dostosowaniu nazw poszczególnych modułów do ich treści programowych), jak i zmiany znaczące – tj. utworzenie lub likwidacja specjalności, czy przekształcanie specjalności w kierunki studiów, tak aby dostosować je do najnowszych tendencji rozwoju w dziedzinie ochrony środowiska, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz nowych potrzeb współczesnej gospodarki i społeczeństwa.

Ponadto w celu rozwijania dobrych praktyk współpracy Wydziału z interesariuszami zewnętrznymi w regionie, m.in. poprzez uzyskanie wiedzy nt. potrzeb i oczekiwań pracodawcy względem absolwentów, rozpoczęto realizację (od 1 lutego 2015 r.) projektu „Pomost na rynek”, który jest dofinansowany w ramach Priorytetu IV Szkolnictwo wyższe i nauka, Działania 4.1. *Wzmocnienie i rozwój potencjału dydaktycznego uczelni oraz zwiększenie liczby absolwentów kierunków o kluczowym znaczeniu dla gospodarki opartej na wiedzy*, Poddziałania 4.1.1 *Wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni*. Projekt ten pozwoli przygotować studentów do pracy zawodowej, co przyczyni się do ich wyższej efektywności w przyszłości oraz ułatwienia podjęcia pracy zawodowej spójnej z programem studiów.

Ocena końcowa 1 kryterium ogólnego² wyróżniająca

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Koncepcja kształcenia na kierunku „geografia” w pełni wpisuje się w strategię Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych. Jest ona również zgodna z misją i strategią Uczelni. Koncepcja kształcenia wychodzi na przeciw strategii wysokiej jakości kształcenia, wyposażenia absolwentów w wiedzę, umiejętności zawodowe właściwe dla tego kierunku, tak by byli oni konkurencyjni na rynku pracy. W ramach obydwu stopni, jak i trybów kształcenia zakłada się szeroki wachlarz specjalności, dając studentowi możliwość wyboru odpowiedniej dla niego ścieżki kształcenia, a ich problematyka związana jest z badaniami prowadzonymi na Wydziale.

2) Koncepcja kształcenia na kierunku „geografia” opracowana została przy współudziale wszystkich grup interesariuszy zarówno wewnętrznych (pracowników, studentów) jak i zewnętrznych. Uczelnia umiejętnie wykorzystuje potencjał studencki w zakresie konsultacji programów kształcenia oraz zapewnia studentom możliwość inicjowania własnych koncepcji. Studenci uczestniczą w procesach ustalania koncepcji kształcenia biernie za pośrednictwem ankiet oraz aktywnie za sprawą spotkań programowych, a także poprzez swoich przedstawicieli w stosownych organach.

2. Spójność opracowanego i stosowanego w jednostce opisu zakładanych celów i efektów kształcenia dla ocenianego kierunku oraz system potwierdzający ich osiągnięcie

1) Zakładane przez jednostkę efekty kształcenia odnoszące się do danego programu studiów, stopnia i profilu, kształcenia są zgodne z wymogami KRK oraz koncepcją rozwoju kierunku; zakładane efekty kształcenia na kierunkach o profilu praktycznym uwzględniają oczekiwania rynku pracy lub wymagania organizacji zawodowych, umożliwiające uzyskanie uprawnień do wykonywania zawodu, a na kierunkach o profilu ogólnoakademickim wymagania sformułowane dla danego obszaru nauki, z której kierunek się wywodzi; opis efektów jest publikowany.

Efekty kształcenia dla kierunku „geografia” na poziomie studiów pierwszego i drugiego stopnia o profilu ogólnoakademickim Senat Uczelni zatwierdził Uchwałą nr 339/2011/2012 z dnia 25 czerwca 2012 r., a następnie zmienił Uchwałą nr 65/2012/2013 z dnia 27 maja 2013 r. o zmianie Uchwały nr 339/2011/2012 Senatu UAM z dnia 25 czerwca 2012 r. w sprawie określenia efektów kształcenia dla kierunków studiów prowadzonych przez Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych (po wcześniejszym zaopiniowaniu zmian przez Radę Wydziału NGiG w dniu 16 kwietnia 2013 r.). Powyższe efekty opracowywane były przez powołane na Wydziale Komisje programowe ds. kierunków i specjalności studiów. Efekty kształcenia dla kierunków prowadzonych na Wydziale, w tym kierunku „geografia” zamieszczone są na stronie internetowej Wydziału, w zakładce dla pracownika,

---

² według przyjętej skali ocen: wyróżniająco, w pełni, znacząco, częściowo, niedostatecznie;

pod adresem <https://wngig.amu.edu.pl/dla-pracownika/dla-pracownika/dydaktyka/efekty-kształcenia>.

Program studiów kierunku „geografia” oparty na efektach kształcenia przyjęty został Uchwałą nr 198-2011/2012 Rady Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 26 czerwca 2012 r., a następnie zmieniony na posiedzeniach Rady Wydziału w dniach: 25 czerwca 2013 r. oraz 15 kwietnia 2014 r. Powyższe zmiany przyjęte zostały zgodnie z § 63 ust. 2 pkt. 4. Statutu Uniwersytetu i uzyskały akceptację Rady Samorządu Studentów WNGiG (a ponadto Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia).

Na Wydziale prowadzącym oceniany kierunek studiów funkcjonuje w ramach Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia - *Procedura udoskonalenia efektów kształcenia na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych w roku akademickim 2012/13 dla kierunku studiów Geografia*.

Oceniany kierunek prowadzony jest na poziomie studiów I i II stopnia o ogólnoakademickim profilu kształcenia. Przyjęta koncepcja kształcenia wynika z prowadzonych badań, trendów rozwoju geografii, potrzeb rynku pracy oraz nawiązuje do misji i strategii rozwoju Uniwersytetu Poznańskiego.

W procesie definiowania efektów kształcenia wykorzystano wieloletnie doświadczenia zdobyte w okresie prowadzenia kierunku oraz opinie absolwentów, z którymi Wydział utrzymuje kontakt. Ponadto szeroko konsultowano projekt efektów kształcenia i program studiów z pracownikami Wydziału, w szczególności z nauczycielami akademickimi stanowiącymi minimum kadrowe oraz ze studentami, uwzględniono także opinie interesariuszy zewnętrznych, w tym przede wszystkim pracodawców, u których studenci odbywają praktyki. Potwierdzają to przedstawione Zespołowi oceniającemu w czasie wizytacji kserokopie opinii m.in. Biura Koordynacji Projektów Urzędu Miasta Poznania - Oddział Rewitalizacji, Urzędu Gminy Sieraków, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego, Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii, Zakładu Lasów Państwowych, czy np. XXV Liceum Ogólnokształcącego w Poznaniu oraz I Liceum Ogólnokształcącego w Kaliszu. Senat Uniwersytetu Poznańskiego przyjął kierunek „geografia” wyodrębniony z dwóch obszarów nauki tj. obszaru nauk przyrodniczych i obszaru nauk społecznych oraz ustalone dla niego kierunkowe efekty kształcenia. Geografia jako kierunek studiów mieści się w dwóch obszarach kształcenia: nauk przyrodniczych i nauk społecznych, co jest konsekwencją współczesnego podziału nauk geograficznych na dwie grupy : geografii fizyczną oraz geografii społeczno- ekonomiczną, które oparte są na odrębnych wzorcach metodologicznych. Z wieloobszarowości nauk geograficznych wynika zróżnicowany i interdyscyplinarny program studiów, który łączy zagadnienia geografii fizycznej i jej subdyscyplin wraz z zagadnieniami geograficzno-gospodarczymi i społeczno- kulturowymi.

Choć dominującym obszarem wiedzy na ocenianym kierunku jest obszar nauk przyrodniczych, to pole badawcze takich subdyscyplin geografii jak: geografia polityczna, geografia ludności, geografia osadnictwa, geografia usług, geografia rolnictwa czy geografia przemysłu i transportu w przeważającej mierze opierają się na założeniach metodologicznych

nauk społecznych. Stąd w kierunkowych efektach kształcenia uwzględniono efekty z obszaru nauk przyrodniczych oraz efekty z obszaru nauk społecznych, które odpowiadają profilowi absolwenta.

Program kształcenia na kierunku „geografia” obejmuje opis zakładanych efektów kształcenia oraz program studiów. Dla studiów I stopnia (stacjonarnych i niestacjonarnych) określono w zakresie wiedzy 19 efektów, w zakresie umiejętności 16 efektów i 7 efektów kształcenia w kategorii kompetencji społecznych. W kategorii wiedzy 14 efektów odnosi się do dwóch obszarów kształcenia tj. przyrodniczego i społecznego, a 5 do obszaru nauk przyrodniczych. W zakresie umiejętności 13 efektów przyporządkowano zarówno naukom przyrodniczym, jak i naukom społecznym, trzy przypisano tylko naukom przyrodniczym. W zakresie kompetencji społecznych wszystkie opisane efekty kształcenia (7) pokrywają dwa obszary, z których wyodrębniono kierunek. Uwzględniono wszystkie efekty z obszaru nauk przyrodniczych i wszystkie efekty z obszaru nauk społecznych, te ostatnie stanowią 48% ogółu kierunkowych efektów kształcenia. Dla obszaru nauk przyrodniczych przyjęto dziedzinę nauk o Ziemi, dyscyplinę geografia, natomiast nie przedstawiono właściwej listy dziedzin i dyscyplin naukowych dla obszaru nauk społecznych, w których również określone zostały efekty kształcenia.

Program, studiów II stopnia zakłada osiągnięcie 15 efektów kształcenia z kategorii wiedza, 12 efektów kształcenia z kategorii umiejętności i 7 efektów kształcenia kategorii kompetencje społeczne.

Wydział nie sformułował osobnych efektów dla specjalności, natomiast efekty przedmiotowe/moduły są sformułowane w kartach poszczególnych modułów w dwóch częściach: „Cele modułu kształcenia” oraz „Efekty kształcenia dla modułu i ich odniesienie do efektów kształcenia dla kierunku” Dla jednego modułu sformułowano na ogół po kilka celów (najczęściej 2, ale zdarza się i więcej). Są one sformułowane w sposób prawidłowy i konkretny. Ponadto dla każdego modułu/przedmiotu sformułowanych jest do dziesięciu efektów (zgodnie z zaleceniami zawartymi we wzorze sylabusu – określonym przez Rektora UAM w Uchwale Senatu nr 165/2014/2015), zaś wiedza, umiejętności i kompetencje społeczne wyszczególniono tylko w symbolach kierunkowych efektów kształcenia, do których się odnoszą. Opisane cele oraz efekty dobrze ze sobą korespondują – efekty przedmiotowe są uszczegółowieniem celów i kierunkowych efektów kształcenia.

Z analizy efektów kierunkowych wynika, że wszystkie efekty mają odniesienie, do co najmniej jednego obszaru (większość do obu). Wybór efektów obszarowych, do których przyporządkowano efekty kierunkowe jest właściwy. Również zachowana jest zasada, że efekt kierunkowy jest uszczegółowieniem efektu (efektów) obszarowych, z których został wyodrębniony. Opis efektów kształcenia dla profilu ogólnie akademickiego, zarówno na poziomie kierunku, jak i poszczególnych przedmiotów jest zgodny z Krajowymi Ramami Kwalifikacji określonymi przepisami prawa.

Sformułowane efekty dla studiach II stopnia uwzględniają zaawansowaną i pogłębioną wiedzę, a także charakteryzują się dojrzałszymi umiejętnościami i kompetencjami społecznymi w porównaniu do efektów określonych dla studiów I stopnia, co należy uznać za właściwe.

Sformułowane efekty kształcenia zarówno dla studiów pierwszego, jak i drugiego stopnia w pełni odpowiadają przyjętej koncepcji kształcenia, w której przekazywana wiedza dotyczy zarówno komponentów środowiska przyrodniczego, jego transformacji oraz przekształceń pod wpływem człowieka zarówno w skali lokalnej, regionalnej jak i globalnej. Założono umożliwienie zdobycia wiedzy pozwalającej zrozumieć zjawiska przyrodnicze, gospodarcze, społeczne i ekonomiczne w otaczającym świecie. Kształcenie w połączeniu z możliwościami aplikacyjnymi ma zapewnić ukształtowanie absolwenta, wyposażonego w całościową i spójną wiedzę o środowisku człowieka, przydatną w kształtowaniu ładu środowiskowego i zrównoważonego rozwoju, a także zapoznać go z najnowszymi osiągnięciami naukowymi i technikami badawczymi w zakresie geografii i jej subdyscyplin.

Absolwenci studiów I stopnia realizujący kształcenie fakultatywne związane z kwalifikacjami uprawniającymi do wykonywania zawodu nauczyciela przyrody osiągają dodatkowo efekty w kategorii wiedzy (20 efektów), umiejętności (20 efektów) i kompetencji społecznych (8 efektów) określone w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 roku, w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz. U. Nr 25, poz. 131). Absolwent studiów geograficznych z przygotowaniem do nauczania przyrody zostanie przygotowany w zakresie teorii i praktyki procesu nauczania – uczenia się przyrody, a także metod i środków służących doskonaleniu tego procesu w szkole podstawowej. Dla osób posiadających uprawnienia do wykonywania zawodu nauczyciela, zdobyte na studiach licencjackich prowadzone jest kształcenie realizowane fakultatywnie na studiach II stopnia ocenianego kierunku, przygotowujące do zawodu nauczyciela geografii w gimnazjach i liceach ogólnokształcących. W ramach tego kształcenia student osiągnie dodatkowo przygotowanie w zakresie teorii i praktyki, poprzez realizację modułu edukacyjnego, obejmującego dodatkowe efekty kształcenia: 12 w kategorii wiedzy, 12 w kategorii umiejętności i 6 w kategorii kompetencji społecznych, i jest to zgodne z w/w rozporządzeniem MNiSW.

Powiązanie celów i efektów kształcenia w formie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, na poziomie kierunku, modułów/przedmiotów, pozwala na stwierdzenie, że tworzą one spójną koncepcję kształcenia zgodną z Krajowymi Ramami Kwalifikacji.

Matryca efektów kształcenia pokrywa wszystkie efekty kierunkowe. Analiza zależności pomiędzy efektami przedmiotowymi/modułowymi i kierunkowymi wskazuje na spójność efektów i pozwala na stwierdzenie, że realizacja efektów przedmiotowych zapewnia osiągnięcie efektów kierunkowych, zgodnie z zależnościami zaznaczonymi w opisach przedmiotów/modułów oraz matrycy efektów kształcenia.

W planie studiów nie ma wyodrębnionych modułów (grup przedmiotów), dla których sformułowane byłyby osobne efekty kształcenia. Każdy efekt kierunkowy, w zależności od jego znaczenia w programie studiów jest osiągany poprzez realizację kilku, kilkunastu do dwudziestu efektów przedmiotowych. Matryce efektów kształcenia sporządzone są osobno do każdej formy i poziomu kształcenia oraz dla poszczególnych specjalności. Można zatem stwierdzić, iż każdy student niezależnie od studiowanej specjalności, osiągnie wszystkie efekty kierunkowe, jeśli zrealizuje efekty przedmiotowe przewidziane w programie studiów.

Wydział zapewnia publiczną dostępność opisu efektów kształcenia poprzez strony poszczególnych przedmiotów w systemie USOS. Studenci są informowani na początku semestru o efektach kształcenia, w szczególności o tym jaką wiedzę oraz umiejętności zdobędą na konkretnych zajęciach. Zaznajamiani są ze sposobami zaliczenia przedmiotu, literaturą oraz zakładanymi efektami kształcenia.

2.) efekty kształcenia danego programu zostały sformułowane w sposób zrozumiały i są sprawdzalne,

Założone do osiągnięcia kierunkowe i przedmiotowe efekty kształcenia zostały sformułowane w sposób jasny i logiczny, a merytorycznie związane są z obszarami wiedzy, w których opisano kierunek studiów i dobrze go charakteryzują. Sformułowanie efektów kształcenia jest dostosowane do etapu kształcenia. Stopień osiągnięcia założonych efektów kształcenia jest sprawdzalny. Dotyczy to zarówno efektów kierunkowych, jak i modułowych/przedmiotowych. Student otrzymuje jednoznaczną informację co do zakresu i sposobu realizacji, a następnie metod weryfikacji. Cele kształcenia, treści merytoryczne i założone do osiągnięcia efekty kształcenia oraz metody realizacji i sposoby weryfikacji ich osiągnięcia znajdują się w sporządzonych wg wzoru (załącznik do Uchwały nr 165/2014/2015 Senatu UAM z dnia 24 października 2014 r. i wcześniejszej z dnia 30 stycznia 2012 r., w sprawie wytycznych do rad podstawowych jednostek organizacyjnych dotyczących uchwalania programów studiów...) kartach przedmiotu.

W opinii studentów zakładane efekty kształcenia są sformułowane w sposób zrozumiały weryfikowalny.

3.) jednostka stosuje przejrzysty system oceny efektów kształcenia, umożliwiający weryfikację zakładanych celów i ocenę osiągania efektów kształcenia na każdym etapie kształcenia; system ten jest powszechnie dostępny.

Ogólne procedury związane z pomiarem i oceną efektów kształcenia określone zostały w Regulaminie studiów (Obwieszczenie nr 5/2012 Senatu Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 28 maja 2012 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu Regulaminu studiów Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu).

Stopień osiągania zakładanych efektów kształcenia przez studentów podlega okresowej weryfikacji. Weryfikacja na Wydziale prowadzącym kierunek „geografia” odbywa się za pomocą systemu oceny prac zaliczeniowych, projektowych oraz egzaminacyjnych, który umożliwia ocenę wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Zaliczenia i egzaminy odbywają się zgodnie z ramową organizacją roku akademickiego, który uchwała Rada Wydziału NGiG - na wydziałowej stronie internetowej, co semestr zamieszczany jest tryb i warunki uzyskania zaliczenia zajęć na poszczególnych przedmiotach.

System oceny efektów kształcenia jest zawarty w sylabusie w części VI „Odniesienie efektów kształcenia i treści kształcenia do sposobów prowadzenia zajęć i metod oceniania”. W tej części określonych jest kilka metod zapewniających osiągnięcie przedmiotowych efektów

kształcenia (m.in. prezentacja, przeprowadzenie badań, przygotowanie projektu i jego ocena, test wiadomości wg podanych kryteriów, graficzne opracowanie ćwiczeń, ocena sporządzonej dokumentacji z ćwiczeń terenowych, aktywność na zajęciach, egzamin, kolokwium końcowe z ćwiczeń). Opis sposobu sprawdzenia osiągnięcia założonych efektów kształcenia zawarty w sylabusie jest odniesiony do każdego symbolu efektu kształcenia dla modułu/przedmiotu, a tym samym do celów i kierunkowych efektów kształcenia. Metody oceny stopnia osiągnięcia efektu kształcenia odnoszą się także do symboli treści kształcenia realizowanych w trakcie zajęć i sposobu prowadzenia zajęć (wykład, ćwiczenia, ćwiczenia terenowe, laboratorium). Podana w sylabusie informacja pozwala jednoznacznie określić, jakie metody weryfikują osiągnięcie danego efektu. Warto też podkreślić, iż przegląd prac zaliczeniowych i egzaminacyjnych potwierdza rzeczywistą realizację zapisów w sylabusie.

Analiza sposobów weryfikacji efektów pozwala stwierdzić, iż stosowane metody weryfikacji są właściwe i umożliwiają weryfikację zakładanych celów i ocenę osiągania efektów kształcenia na każdym etapie kształcenia. W celu doskonalenia stosowanych metod pod kątem zapewniania realizacji zakładanych efektów kształcenia, na Wydziale prowadzone są badania ankietowe przez pracowników Pracowni Dydaktyki Geografii i Edukacji Ekologicznej. Badania te dotyczą mocnych i słabych stron m.in. takich metod jak projektu, eseju, recenzji i wynikających z nich szans oraz zagrożeń w nauczaniu geografii.

Ważnym elementem służącym osiąganiu zakładanych efektów kształcenia na ocenianym kierunku studiów są praktyki. Zasady odbywania praktyk reguluje Zarządzenie nr 51 Rektora Uniwersytetu im. A. Mickiewicza z dnia 10 listopada 2006 r.

Za nadzór dydaktyczny oraz organizacyjny nad przebiegiem zawodowych praktyk studenckich na kierunku odpowiedzialni są opiekunowie praktyk zawodowych studentów (powołani dla kierunku i form studiów oraz różnych specjalności na kadencję 2012-2016 przez Dziekana WNGiG w dniu 1 października 2012 r.).

Weryfikacja efektów kształcenia uzyskanych przez studentów podczas praktyk zawodowych odbywa się za pośrednictwem pracodawcy i opiekuna praktyk zawodowych. Pisemna opinia pracodawcy, u którego student odbywał praktykę, jest podstawowym elementem oceny. Opinia ta zawiera opis zakresu obowiązków i zadań wykonywanych przez praktykanta oraz ocenę ich realizacji przez pracodawcę. Praktyka zawodowa związana jest z realizacją istotnych celów kształcenia na ocenianym kierunku i student powinien dokładnie o tym wiedzieć. Dlatego też Zespół oceniający w trakcie wizytacji zwrócił uwagę na brak sylabusu z praktyk zawodowych, (uwagę taką wnieśli również studenci). Władze Wydziału reagując na to zastrzeżenie dostarczyły Komisji oceniającej osobny sylabus. Opis praktyk umieszczony w sylabusie zawiera wszystkie niezbędne elementy. Opracowano 10 efektów kształcenia, które student ma nabyć w czasie praktyki, z zakresu wiedzy (2), umiejętności (5), i kompetencji społecznych (3). Z ich opisu wynika, że student ma nabyć umiejętności zawodowe oraz wiedzę związaną z rynkiem pracy. Ma poszerzyć wiedzę i umiejętność praktycznego jej wykorzystania, poznać funkcjonowanie struktur organizacyjnych, zasady organizacji pracy, procedury i podział kompetencji oraz nabyć umiejętność realizowania zadań w zespole i

skutecznego komunikowania się. W sylabusie wskazano także, iż poza opinią pracodawcy, dodatkowo do zaliczenia praktyki student zobowiązany jest przedstawić sprawozdanie z jej przebiegu.

Warto także podkreślić, że efekty kształcenia w zakresie umiejętności praktycznych i kompetencji społecznych są nabywane przez studenta również podczas ćwiczeń terenowych, których na ocenianym kierunku jest stosunkowo dużo. Przykładem mogą być realizowane zadania podczas ćwiczeń terenowych, kiedy student w celu jego wykonania musi nawiązać kontakty społeczne (z mieszkańcami, przedstawicielami władz lokalnych, przedsiębiorcami), przyjąć pewną „otwartą” postawę i zachowania w celu pozyskania danych pierwotnych.

Z informacji zawartych w Raporcie samooceny wynika, że studenci geografii w sesji egzaminacyjnej w roku akademickim 2013/2014 (w semestrze letnim), uzyskali w przeważającej większości oceny niedostateczne oraz plus dostateczne. Łączna liczba uzyskanych ocen niedostatecznych wynosiła 26%, zaś plus dostatecznych 18,3%, natomiast oceny dobre uzyskało 17,0% studentów, bardzo dobre 15,4%. Analizując oceny uzyskane w sesji egzaminacyjnej dla poszczególnych poziomów, specjalności i lat studiów pierwszego stopnia, sytuacja wygląda bardzo podobnie. Przykładowo, na pierwszym roku studiów stacjonarnych I stopnia 67 studentów – specjalność geografia klasyczna - (w I terminie) otrzymało ocenę niedostateczną na 285 osób zdających, tj. 23,5%, 95 – ocenę dostateczną (33,3%), ocenę dobrą – 46 osób (16,1%), bardzo dobrą – 33 osoby (11,5%). Liczba uzyskanych przez studentów ocen bardzo dobrych i dobrych niewiele zwiększa się na drugim roku studiów, odpowiednio do 29,4% i 19,2%, oraz do 34,1% i 20,7% na specjalności Hydrografia, Meteorologia i Klimatologia, a oceny niedostateczne stanowią 9,4% i 7,9%. W drugim poprawkowym terminie nadal występują oceny niedostateczne (11,2% na I roku), przy czym wartości te zmniejszają się na drugim (0,2%) i trzecim roku studiów stacjonarnych I stopnia na specjalności geografia klasyczna (0,5%). Na pozostałych specjalnościach studiów licencjackich oceny niedostateczne uzyskane przez studentów w II terminie również występują. Osoby, które w wyniku poprawek nie uzyskały oceny pozytywnej zostały skierowane na powtarzanie roku, warunkowe zaliczenie etapu studiów lub zrezygnowały ze studiów. Na studiach stacjonarnych II stopnia (stacjonarnych i niestacjonarnych) oceny są znacznie lepsze i jest to prawidłowość powtarzająca na się również na innych uczelniach i kierunkach. Szczegółowe analizy struktury ocen z ostatniej sesji wykonane przez Zespół oceniający, wskazują na pewne tendencje polegające na tym, że zdecydowanie największy odsetek ocen niedostatecznych występuje na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych pierwszego stopnia na I roku oraz w mniejszym stopniu na pierwszym roku niestacjonarnych studiów zaocznych drugiego stopnia. Na wyższych latach oceny są znacznie lepsze, jednak zależy to od specjalności. Taki rozkład ocen oraz występujące tendencje wskazują, że Jednostka przywiązuje dużą wagę do utrzymania wysokiego poziomu wymagań. Na wysoką ocenę zasługuje systematyczne monitorowanie struktury wystawianych ocen. Oceny analizowane są w poszczególnych latach, z podziałem na specjalności. Jednak Zespół oceniający uważa, iż warto byłoby dodatkowo opracować strukturę ocen dla wszystkich,

ewentualnie wybranych przedmiotów dla I, II i III roku I⁰ studiów oraz I i II roku II⁰ studiów i identyfikować jej przyczyny, a także analizować oceny na tle wyników rekrutacji.

W końcowym etapie procesu kształcenia sposób weryfikacji efektów można ocenić odnosząc się do procesu i zasad dyplomowania. Ogólne zasady związane z procesem dyplomowania oraz zakończeniem studiów przedstawione są w § 60-75 Regulaminu studiów UAM i dotyczą w szczególności: wyboru opiekuna pracy dyplomowej, składania prac dyplomowych, oceny pracy dyplomowej oraz przebiegu egzaminu dyplomowego. Zgodnie z § 67 ust. 1 Regulaminu studiów warunkiem dopuszczenia do egzaminu dyplomowego jest spełnienie wszystkich wymagań wynikających z planu studiów oraz uzyskanie pozytywnych recenzji pracy dyplomowej, jeśli praca taka została przewidziana w planie studiów. Na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych promotorami prac są przede wszystkim samodzielni nauczyciele akademicki. W przypadku prowadzenia pracy magisterskiej przez adiunkta wymagana jest coroczna zgoda Rady Wydziału na wniosek Rady danego Instytutu. Dziekan Wydziału, na wniosek promotora, wyznacza skład komisji przeprowadzającej egzamin dyplomowy. Komisji przewodniczy Dziekan lub osoba przez niego upoważniona. § 70 Regulaminu studiów stanowi, iż formę i zakres egzaminu dyplomowego na danym kierunku studiów określa Rada Wydziału. W przypadku uzyskania oceny niedostatecznej lub nieusprawiedliwionego nieprzystąpienia do egzaminu dyplomowego w ustalonym terminie, Dziekan ustala drugi termin egzaminu jako ostateczny.

W Uczelni obowiązuje również Zarządzenie Nr 157/2013/2014 Rektora Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 28 listopada 2013 r. *w sprawie zasad składania i archiwizacji prac dyplomowych z wykorzystaniem systemu Archiwum Prac Dyplomowych (ADP) oraz wzoru oświadczenia o samodzielnym napisaniu pracy dyplomowej i zgodności wersji elektronicznej pracy dyplomowej z wersją drukowaną.*

Rada Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych podjęła Uchwałę nr 26-2013/2014 z dnia 21 stycznia 2014 r. uszczegółowiając powyższe Zarządzenie Rektora ustalając, iż promotor może zobowiązać studenta do złożenia dwóch dodatkowych egzemplarzy pracy dyplomowej w wersji drukowanej, identycznych z wersją cyfrową, przeznaczonych dla promotora i recenzenta. Egzemplarze pracy student oddaje promotorowi, który po akceptacji pracy przekazuje jeden z jej egzemplarzy recenzentowi.

Na Wydziale obowiązuje ponadto Zarządzenie nr 5 Dziekana z dnia 21 stycznia 2014 r. *w sprawie regulaminu naboru na seminaria dyplomowe, zasad opracowywania prac dyplomowych oraz egzaminu dyplomowania na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych.*

Do roku akademickiego 2013/14 na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM i prowadzonych przez niego kierunkach studiów, w tym kierunku „geografia” studia I stopnia kończyły się pisemnym egzaminem licencjackim, który był podstawą uzyskania dyplomu ukończenia studiów. Egzamin licencjacki odbywał się po zakończeniu letniej sesji egzaminacyjnej i był przeprowadzany przez komisję, której przewodniczył Prodziekan Wydziału właściwy dla trybu studiów. Egzamin w drugim terminie odbywał się nie później niż

do 20 września – Zespół wizytujący analizował jeden taki przypadek, a ze struktury ocen z egzaminu dyplomowego w 2013/2014 r. wynika, iż do egzaminu poprawkowego przystąpiło 26 osób. Na podstawie § 69, pkt. 4 Regulaminu Studiów UAM w każdym roku akademickim Rada Wydziału NGiG powoływała komisje przeprowadzające egzamin licencjacki. Skład komisji był inny dla poszczególnych specjalności. Do kompetencji komisji należało m.in. przygotowanie zestawu zagadnień egzaminacyjnych dla kierunku/specjalności oraz arkuszy egzaminacyjnych wg zaleceń podanych w procedurze „Przeprowadzania egzaminu licencjackiego”. Na podstawie dokumentacji udostępnionej Zespołowi oceniającemu można stwierdzić, iż egzamin licencjacki był przeprowadzony zgodnie z powyższą procedurą, zagadnienia dotyczyły treści związanych z kierunkiem oraz dodatkowo były poszerzone o zagadnienia dla poszczególnych specjalności, a stopień trudności opracowanych na ich podstawie testów egzaminacyjnych był odpowiedni do poziomu studiów; zawarte w nim pytania weryfikowały nabytą na studiach wiedzę. Zestaw zagadnień do egzaminu licencjackiego był przedstawiany studentom na początku ostatniego semestru studiów, zarówno na konwersatoriach licencjackich, jak i na stronach internetowych Wydziału. Dla kierunku „geografia” zestawy zagadnień były zatwierdzane przez Rady: Instytutu Geoekologii i Geoinformacji, Instytutu Geografii Fizycznej i Kształtowania Środowiska Przyrodniczego oraz Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej, a następnie przez Radę Wydziału.

Zespół dokonał przeglądu prac magisterskich zawartych w spisie dyplomów, realizowanych w latach 2013-2014 i stwierdził, iż tematyka prac jest właściwa i zgodna z ocenianym kierunkiem studiów. Ze szczegółowej oceny wybranych prac wynika, że ich poziom merytoryczny jest zróżnicowany z przewagą bardzo dobrych i dobrych. W pracach wykorzystywane są nowoczesne narzędzia badawcze współczesnej geografii (m.in. GIS). Recenzje prac są rzetelne i uzasadniają wystawiane oceny. Występujące w pojedynczych przypadkach różnice 0,5 oceny promotora i recenzenta należy uznać za normalne.

Dokumentacja toku studiów związana z potwierdzeniem uzyskania przez studenta zakładanych efektów kształcenia i kwalifikacji, tj. np. protokoły egzaminacyjne i dyplomy oraz suplementy prowadzona jest prawidłowo.

Oceny wystawiane w procesie dyplomowania są zróżnicowane w zależności od poziomu i trybu studiów. Struktura ocen z egzaminu licencjackiego w pierwszym terminie była następująca: 14,9% - 2,0; 21,8% - 3,0; 22,4% - 3,5; 22,9% - 4,0; 13,7% - 4,5; 4,0% - 5,0. W drugim terminie jedna osoba uzyskała ocenę niedostateczną, 7 ocenę dostateczną, 8 – dostateczną plus, 7 – dobrą, 2 – 4,5; 1 – bardzo dobrą. Natomiast dla studiów II stopnia (stacjonarnych i niestacjonarnych) struktura ta zmienia się na korzyść ocen bardzo dobrych (56,4% i 22,7%) i dobrych plus (22,1% i 31,8%), który jak widać jest dość wysoki. Zarówno na studiach licencjackich, jak i magisterskich niestacjonarnych nie odnotowano ocen niedostatecznych. Strukturę ocen można uznać za standardową, nie wskazującą na nieprawidłowe zjawiska.

Teczki akt osobowych studenta przechowywane są w archiwum Uczelni przez okres 50 lat (zgodnie z § 4 ust. 2 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 14 września 2011 r. w sprawie dokumentacji przebiegu studiów (Dz. U. Nr 201, poz. 1188).

Zdaniem studentów geografii Wydział stosuje przejrzysty system oceny efektów kształcenia. Zasady zaliczeń poszczególnych przedmiotów są znane studentom, a ich przejrzystość i obiektywność nie budzą zastrzeżeń. Proces dyplomowania ze względu na dużą liczbę pracowników naukowych i niewielką liczbę studentów przebiega bez zakłóceń i w znaczącej części jest oparty o indywidualne porozumienia pomiędzy studentami, a promotorami.

Do najczęstszych przyczyn odsiewu podawanych przez Władze Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych należą: niepodjęcie studiów, rezygnacja ze studiów, niezłożenie w terminie pracy dyplomowej, niezaliczenie semestru/roku w wyznaczonym terminie, czy niewniesienie opłat związanych z odbywaniem studiów. Średni odsiew studentów w latach 2011/2012; 2012/2013 i 2013/2014 wynoszący odpowiednio 14,89%; 16,01%; 22,4% wskazuje na tendencję wzrostową. Przykładowo - z przedstawionych Zespołowi wizytującemu zestawień skreślonych studentów na poszczególnych specjalnościach i poziomach studiów w roku akademickich 2012/2013 i 2013/2014 wynika, że największy odsetek odsiewu jest na II roku studiów I^o, na specjalności geografia klasyczna (39 i 62 osoby), na specjalności kształtowanie środowiska przyrodniczego (15 i 29 osób) oraz na specjalności geoinformacja (23 i 19 osób). Na studiach II° liczba skreślonych studentów na II roku studiów jest podobna i np. na specjalności geoinformacja w analizowanych latach wynosiła 27 i 28 osób. Na wyższych latach studiów I stopnia (stacjonarnych) skreślenia są znacznie mniejsze (za wyjątkiem specjalności geoinformacja 8 i 18; 10 i 9 osób na specjalności geografia klasyczna oraz 4 do 6 osób na kształtowaniu środowiska przyrodniczego) lub nie występują. Zespół oceniający uważa, iż warto szczegółowo przeanalizować skreślenia studentów na tych specjalnościach i zidentyfikować ich przyczyny.

- 4.) jednostka monitoruje kariery absolwentów na rynku pracy, a uzyskane wyniki wykorzystuje w celu doskonalenia jakości procesu kształcenia.

Rektor Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu Zarządzeniem nr 83/2012/2013 z dnia 3 czerwca 2013 r. zatwierdził utworzenie Uniwersyteckiej Bazy Danych Absolwentów (UBDA). Zgodnie z powyższym Zarządzeniem baza ta stworzona została w celu realizacji ustawowego obowiązku monitorowania karier zawodowych absolwentów, podtrzymania i rozwijania związków UAM z absolwentami oraz wykorzystania danych przez UAM dla celów statystycznych. Monitorowaniem losów absolwentów zajmuje się Biuro Karier UAM, które poza tym prowadzi bardzo szeroką działalność w zakresie pośrednictwa ofert pracy i praktyk (przez stronę internetową www.biurokarier.amu.edu.pl) – w roku 2014 zamieszczono 2328 ofert, organizacji szkoleń, konkursów, projektów z partnerami zewnętrznymi zrzeszonymi w Wielkopolskiej Sieci Wspierania Przedsiębiorczości i Zatrudnienia), a także innymi przedstawicielami firm, pomocy w przygotowaniu dokumentów aplikacyjnych (Cv Point) i

rozmów kwalifikacyjnych, organizacji Targów pracy (2 razy w roku), a także organizuje praktyki ponadprogramowe (dobrowolne – dodatkowe godziny praktyk zgodne z programem studiów, praktyki w innym obszarze, w którym chce się rozwijać student, w 2014 r. podpisano 140 takich umów). Biuro Karier współpracuje także z koordynatorami praktyk (pedagogicznych i zawodowych – 64 osoby na UAM) realizowanych na każdym z wydziałów (przekazywanie informacji, zajmuje się przekazywaniem kontaktów do pracodawców poszukujących studentów z danego kierunku lub zainteresowanych prowadzeniem zajęć eksperckich), przez co wspomaga w poszukiwaniu miejsc praktyk i ich dobrej organizacji. Jest obserwatorem rynku pracy, a przez udział jego przedstawicieli w radach programowych pracodawców i konsultacjach z Prodziekanami Wydziałów może również oddziaływać na kształtowanie oferty edukacyjnej wybranych kierunków studiów.

Pomimo zwolnienia uczelni wyższych z obowiązku monitorowania losów absolwentów (w związku z nowelizacją ustawy), Biuro prowadzi badania monitorujące losy absolwentów po trzech i pięciu latach od dnia ukończenia studiów i będzie je nadal kontynuować. Prowadzenie własnego monitoringu jest w interesie uczelni, w połączeniu bowiem z informacjami uzyskanymi z centralnego systemu ministra, pozwoli uczelniom uzyskać kompletny obraz losów zawodowych absolwentów, co z kolei pomoże im modyfikować programy kształcenia, podejmować decyzje nt. limitów rekrutacji na poszczególne kierunki itp.

Pilotażowe badania ankietowe było przeprowadzone w 2009 roku przez Biuro Karier UAM na Wydziale Prawa i Administracji oraz Wydziale Geograficznym i Geologicznym, jednak odsetek odpowiedzi zwrotnych względem całkowitej liczby studentów kierunku geografia był niewielki. Na obecną chwilę nie sporządzono jeszcze szczegółowej analizy (z badań za okres 2009-2013) w ramach której przedstawione zostałyby wnioski i zalecenia do wdrożenia (są opracowania graficzne). Ankietowanie odbywa się na drodze elektronicznej i obecnie oparte jest o wzór ankiety przyjęty przez UAM. Obecnie ankieta zawiera 14 szczegółowo i dobrze sformułowanych i rozbudowanych pytań; odpowiedzi zwrotne po ich opracowaniu będą cennym źródłem informacji mogącym wpłynąć w znaczący sposób na kształtowanie oferty edukacyjnej pod kątem potrzeb rynku pracy i podejmowania decyzji, jak zasygnalizowano to powyżej. Warto zaznaczyć, iż oceniana Jednostka prowadzi własne badania losów absolwentów, którymi zajmuje się Pracownia Dydaktyki Geografii i Edukacji Ekologicznej. Badania te polegają na ankietowaniu absolwentów geografii pod kątem określenia efektów kształcenia i kształtowania kompetencji kluczowych i pozwalają poznać w jaki sposób poziom kształcenia przekłada się na współczesne wymagania rynku pracy. Wyniki tych badań są wykorzystywane do doskonalenia efektów kształcenia i programów studiów, przez Wydziałową Komisję ds. Jakości Kształcenia, są także publikowane w formie artykułów w renomowanych czasopismach naukowych.

Warto również podkreślić, iż Wydział często i chętnie konsultuje programy studiów oraz koncepcje kształcenia z firmami oraz instytucjami zewnętrznymi, co potwierdza przedstawiona Zespołowi oceniającemu korespondencja. Współdziałanie z interesariuszami zewnętrznymi oraz ich udział w procesie tworzenia, dokonywania zmian, uzgadniania i

precyzowania wszelkich elementów związanych z kształtowaniem programu kształcenia, odbywa się także na poziomie zarówno indywidualnych, jak i zbiorowych rozmów podczas organizowanych przez Wydział konferencji i spotkań.

Załącznik nr 4 Ocena losowo wybranych prac etapowych oraz dyplomowych

Prace etapowe wskazują na wysoki poziom wymagań i stopień trudności odpowiadający wymaganiom stawianym studiom wyższym. Pozwalają na weryfikację zakładanych efektów kształcenia.

Na studiach licencjackich do roku akademickiego 2013/2014 zasady dyplomowania przewidywały egzamin dyplomowy. Zespół otrzymał do wglądu teczkę absolwentów kończących studia licencjackie na podstawie egzaminu pisemnego (testu), obejmującego całokształt wiedzy z zakresu studiów. Test składający się z 10 pytań otwartych, był dobrze skonstruowany, stopień trudności odpowiedni do poziomu studiów, a zawarte w nim pytania weryfikowały nabytą na studiach i realizowanych przez studenta specjalnościach wiedzę. Każde pytanie oceniane było w skali 0-3, na ocenę dostateczną wymagane było uzyskanie co najmniej 50% łącznej liczby punktów. Studenci z półrocznym wyprzedzeniem byli informowani o zagadnieniach, na podstawie których zostały sformułowane pytania egzaminacyjne. Przygotowaniem i przeprowadzeniem egzaminu zajmowała się powołana do tego celu Komisja Egzaminacyjna.

Prace magisterskie są na wysokim poziomie merytorycznym i edytorskim. Przeważają prace bardzo dobre i plus dobre, a ich tematyka jest ściśle związana z zakresem kierunku „geografia”. Recenzje prac napisane są rzetelnie, rzeczowo i wartościująco, uzasadniają wystawiane oceny.

Ocena końcowa 2 kryterium ogólnego⁴ w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

- 1) Kierunek „geografia” prawidłowo wyodrębniono z obszarów nauk przyrodniczych i społecznych - jednak nie przedstawiono właściwej listy dziedzin i dyscyplin naukowych z tego obszaru. Opis efektów kształcenia jest zwięzły, syntetyczny, podkreślający interdyscyplinarność i założoną koncepcję kształcenia, a także zasady KRK. Cele i efekty modułowe/przedmiotowe zawarte w sylabusach są precyzyjnie powiązane z efektami kierunkowymi, a stworzony system opisu efektów kształcenia zarówno na poziomie kierunku (w matrycy odniesień), jak i poszczególnych modułów/przedmiotów zapewnia realizację efektów kierunkowych poprzez efekty przedmiotowe. Każdy efekt kierunkowy jest realizowany poprzez kilka do kilkunastu efektów modułowych/przedmiotowych. Cele i efekty kształcenia stanowią spójną całość.**
- 2) W opisie efektów kierunkowych, jak i modułowych/przedmiotowych zachowano odpowiedni poziom ich szczegółowości. Efekty kierunkowe są stosunkowo ogólne,**

ich liczba nie jest zbyt duża. Efekty te dobrze charakteryzują kierunek i jego specyfikę. Natomiast efekty modułowe/przedmiotowe zostały sformułowane bardzo precyzyjnie, jasno i logicznie i są sprawdzalne. Również w opinii studentów efekty kształcenia dla ocenianego kierunku zostały sformułowane w sposób zrozumiały i sprawdzalny.

- 3) Opracowano zestaw form i metod sprawdzania osiągnięcia założonych efektów kształcenia. Zasadniczym elementem opisu stosowanego systemu oceny efektów jest część sylabusu, która zawiera informację o sposobach weryfikacji osiągnięcia każdego z przedmiotowych efektów kształcenia. System jest jasny i znany studentom. System pozwala na sprawdzenie stopnia realizacji celów i osiągnięcie założonych efektów kształcenia na poszczególnych etapach kształcenia (przedmioty i moduły) oraz na egzaminach dyplomowych kończących I i II stopień studiów. Prace magisterskie są na wysokim poziomie merytorycznym, a ich tematy całkowicie mieszczą się w zakresie kierunku geografia.
- 4) Monitorowaniem losów absolwentów zajmuje się Biuro Karier UAM, które poza tym prowadzi bardzo szeroką działalność m.in. w zakresie pośrednictwa ofert pracy i praktyk, w tym praktyk ponadprogramowych oraz pomocy w przygotowaniu dokumentów aplikacyjnych. Na obecną chwilę nie sporządzono jeszcze szczegółowej analizy w ramach której przedstawione zostałyby wnioski i zalecenia do wdrożenia. Natomiast oceniana Jednostka (co należy podkreślić) prowadzi własne badania wśród absolwentów, których wyniki są wykorzystywane do doskonalenia efektów kształcenia i programów studiów, a w konsekwencji do zapewniania jakości kształcenia. Poza tym Uczelnia, jak i Wydział umiejętnie korzysta z konsultacji z interesariuszami zewnętrznymi w celu dokonywania zmian w programach kształcenia.

3. Program studiów umożliwia osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

- 1) Realizowany program kształcenia umożliwia studentom osiągnięcie każdego z zakładanych celów i efektów kształcenia oraz uzyskanie zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta

Realizowany program studiów na kierunku „geografia” został opracowany z uwzględnieniem Krajowych Ram Kwalifikacji. Każdemu założonemu do osiągnięcia efektowi kierunkowemu jest przypisanych co najmniej kilka efektów przedmiotowych i odpowiednie treści merytoryczne przedmiotów oraz metody weryfikacji stopnia ich osiągnięcia. Program studiów kierunku „geografia” przyjęty został Uchwałą nr 198-2011/2012 Rady Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 26 czerwca 2012 r., a następnie zmieniony na posiedzeniach Rady Wydziału w dniach: 25 czerwca 2013 r. oraz 15 kwietnia 2014 r. Zmiany w programach studiów są wcześniej akceptowane przez Radę Samorządu Studentów WNGiG, a także przez Wydziałową Komisję ds. Jakości Kształcenia.

Wszystkie zmiany w planach studiów i programach kształcenia wynikające ze zmian w przepisach prawa, a także doskonalenia procesu kształcenia odbywają się zgodnie z przyjętą

w Uczelni procedurą. Dokumentem regulującym warunki jakie musi spełniać program kształcenia jest Uchwała Nr 165 Senatu UAM „W sprawie wytycznych do rad podstawowych jednostek organizacyjnych dotyczących uchwalania programów studiów ...” z dnia 24 listopada 2014 r. i wcześniejsza z dnia 30 stycznia 2012 r.

Realizowany program kształcenia na kierunku „geografia” obejmuje studia pierwszego i drugiego stopnia, prowadzone zarówno w trybie stacjonarnym, jak i niestacjonarnym. Program studiów I-szego stopnia, licencjackich trwa 6 semestrów i prowadzi do uzyskania dyplomu licencjata, zaś na drugim stopniu studiów uzyskuje się dyplom magistra po 4 semestrach. Treści kształcenia studiów I stopnia zapewniają osiągnięcie kwalifikacji przypisanym absolwentom I stopnia z zakresu geografii, a program kształcenia studiów II stopnia zapewnia osiągnięcie kwalifikacji specjalistów II stopnia. Na studiach I stopnia (stacjonarnych) w programie studiów obowiązującym od roku akademickiego 2014/2015 studenci mają do wyboru (już podczas rekrutacji) geografię w ujęciu klasycznym lub jedną z 3 specjalności realizowanych od drugiego semestru I roku studiów: *ekologię miasta, geoinformację, hydrologię, meteorologię i klimatologię*. W roku akademickim 2012/2013 przeprowadzono po raz ostatni rekrutację na specjalność „*geoekologia*” i studia na tej specjalności obecnie kontynuuje ostatni rocznik studentów. Natomiast w roku akademickim 2013/2014 odbył się ostatni nabór na specjalność „*kształtowanie środowiska przyrodniczego*” i w bieżącym roku akademickim są jeszcze dwa roczniki (II i III) studiujące na tej specjalności. Łączna liczba godzin na poszczególnych specjalnościach studiów I stopnia jest zróżnicowana i wynosi: na geografii klasycznej - 2312 godzin, na specjalności ekologia miasta – 2281h, geoinformacja – 2456 h, geoekologia – 2394 h, hydrologia, meteorologia i klimatologia – 2159, kształtowanie środowiska przyrodniczego – 2136, przy czym należy zauważyć, iż w sumarycznej liczbie godzin mieszczą się także przedmioty do wyboru (na niektórych specjalnościach do wyboru są również dodatkowe przedmioty, np. z oferty WNGiG 15 lub 30 godz. wykładu), co oznacza, że realna liczba godzin realizowanych przez studenta jest o około 60 do 70 godzin mniejsza niż liczba godzin ogółem.

Konstrukcja programu studiów jest identyczna dla wszystkich specjalności oferowanych na studiach I stopnia. Za przedmioty z modułów do wyboru student uzyskuje nie mniej niż 30% punktów ECTS (zgodnie z zapisem w rozporządzeniu MNiSW z dnia 3 października 2014 r. & 4.2.).

Na studiach I stopnia w trybie niestacjonarnym kierunek geografia realizowany jest bez specjalności, a program studiów jest odbiciem programu studiów stacjonarnych w klasycznym ujęciu. Program ten jest tak skonstruowany, że umożliwia studentom realizację wszystkich założonych efektów kształcenia, przy czym wymiar godzin zajęć dydaktycznych, wymagających bezpośredniego udziału nauczyciela akademickiego, jest dwukrotnie mniejszy niż na studiach stacjonarnych (zgodnie z &17, p.5 Uchwały Senatu UAM nr 165/2014/2015 oraz wcześniejszej, tj. nr 285/2011/2012) i wynosi ok. 1170-1190 godzin, w zależności od wybranych przez studentów przedmiotów z modułu do wyboru.

Program studiów II stopnia (tryb stacjonarny) obejmuje grupę przedmiotów wspólnych dla każdej specjalności (kierunkowych) oraz przedmioty specjalnościowe. Wyboru specjalności student dokonuje w czasie rekrutacji. Wydział oferuje do wyboru 6 specjalności: „cywilizacja,

człowiek, środowisko” (1015 godzin) – nie uruchomiona w 2014/2015 roku ze względu na małą liczbę chętnych; „geografia społeczno-ekonomiczna” (985 godzin); „kartografia i teledetekcja” (992 godziny); „monitoring geosystemów (980 godzin); „hydrologia, meteorologia i klimatologia” (1005 godzin) i „geoinformacja” (1090 godzin) – te dwie ostatnie są kontynuacją specjalności realizowanych na studiach I stopnia.

Natomiast kształcenie na studiach II stopnia w trybie niestacjonarnym prowadzone jest na dwóch specjalnościach, z wyborem w trakcie pierwszego semestru: „*hydrologia, meteorologia i klimatologia*” – 520 godzin (obecnie realizowana na II roku dla studentów z naboru w 2013/2014) oraz „*systemy informacji geograficznej*” – 515 godzin (obecnie realizowana na I roku dla studentów z ostatniego naboru, tj. 2014/2015).

Ponadto studenci z kierunku geografia, studiujący w trybie stacjonarnym, mają dodatkowo możliwość wyboru **Modułu Edukacyjnego**, przygotowującego do pracy nauczyciela. W trakcie studiów licencjackich student może nabyć kompetencje do nauczania przyrody w szkołach podstawowych, a następnie, jako kontynuację podczas studiów magisterskich, do nauczania geografii w gimnazjach oraz szkołach ponadgimnazjalnych. Moduł Edukacyjny jest zaplanowany zgodnie z wymaganiami Rozporządzenia MNiSW z 17.01.2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela. Zajęcia w ramach tego modułu odbywają się w podziale na trzy grupy 1) przygotowanie merytoryczne, 2) przygotowanie psychologiczno-pedagogicznego, 3) przygotowanie dydaktyczne. Szczegółowy program zajęć w Module Edukacyjnym w poszczególnych semestrach oraz opis zakładanych efektów kształcenia zawiera ZAŁĄCZNIK nr 6 do Raportu samooceny.

Struktura programu jest przejrzysta, umożliwiająca osiągnięcie celów i założonych w opisie kierunku efektów kształcenia z zakresu wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych.

Program kształcenia na poszczególnych specjalnościach ściśle odpowiada ich nazwom.

W każdym z programów specjalnościowych, a także w klasycznym programie kształcenia na kierunku geografia (bez specjalności), realizowane są przedmioty z zakresu nauk podstawowych, które zapewniają osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia. Przy czym koncepcja programu kształcenia na ocenianym kierunku zakładała, że zajęcia te będą realizowane w tym samym wymiarze godzinowym i w tej samej formie, najczęściej wykładów i ćwiczeń. Jednak w toku corocznych modyfikacji programów studiów proporcje te uległy rozchwianiu, co nie oznacza, że nie zostaną zrealizowane wszystkie zakładane efekty kształcenia. Drugim elementem programu studiów są moduły kształcenia do wyboru, w których znajdują się przedmioty zawierające treści specjalizacyjne, charakterystyczne dla poszczególnych subdyscyplin geograficznych, realizujące („pokrywające”) zakładane efekty kształcenia w różnym stopniu, w zależności od specjalności. Dzięki takiej strukturze programów na poszczególnych specjalnościach osiągnięto pewną równowagę w realizacji całości kierunkowych efektów kształcenia.

Na studiach I stopnia na uwagę i wysoką ocenę zasługuje stosunkowo wysoki wymiar godzinowy kluczowych przedmiotów podstawowych i kierunkowych (zawartych w modułach kształcenia z zakresu nauk podstawowych), co pozwala na oferowanie szerokiego zakresu

współczesnych zaawansowanych treści kształcenia i przyczynia się do wysokiego stopnia realizacji efektów przedmiotowych, a w konsekwencji student ma solidne podstawy do studiowania przedmiotów specjalistycznych.

Treści programowe poszczególnych przedmiotów opisane w sylabusach są dobrze dobrane i sformułowane w sposób syntetyczny (w niektórych bardziej szczegółowo), ale wyczerpujący i precyzyjny, oznaczono je odpowiednimi symbolami i odniesiono do efektów kształcenia modułu. Daje to szczegółowe i spójne odniesienie, pozwalające stwierdzić, że opanowanie przez studenta określonych treści zapewni realizację celu i efektu przedmiotowego, a w konsekwencji kierunkowego.

Dobrze zróżnicowane są również treści i poziom zaawansowania przedmiotów na specjalnościach studiów II stopnia. W przypadku specjalności o podobnych lub takich samych nazwach na I i II stopniu właściwie są dobrane treści przedmiotów, nie ma treści powtarzających się. Warto też podkreślić, iż studenci II stopnia studiów poza wyborem zajęć specjalnościowych mają także możliwość wyboru przedmiotów z innych specjalności.

W toku studiów przewidziane są cztery formy zajęć: wykłady, ćwiczenia, laboratoria oraz ćwiczenia terenowe. W strukturze zajęć studiów I stopnia wykłady przekraczają lub są równe 50% ogółu zajęć, w zależności od specjalności. Na studiach II stopnia sytuacja jest podobna, przy czym zajęcia aktywne np. na specjalności geoinformacja znacznie przekraczają 50% ogólnej liczby zajęć. Taka struktura zajęć jest właściwa, szczególnie biorąc pod uwagę, że jest to profil ogólnoakademicki.

Stosowane metody dydaktyczne są opisane w sylabusie. W opisie przedmiotów przewidziano wiele narzędzi, m.in. dyskusja, obserwacja, analiza tekstów, wykonywanie ćwiczeń graficznych, wykład z prezentacją multimedialną, zajęcia laboratoryjne, konwersatoria, metody raportów i dokumentowania zjawisk podczas ćwiczeń terenowych, projektowe, w tym indywidualne i zespołowe oraz możliwość korzystania z internetowych tutoriali i cyfrowych platform projektowania interfejsów, np. wybrane ćwiczenia z niektórych przedmiotów („geomatyka”, „cyfrowe przetwarzanie obrazów”) odbywają się na platformie edukacyjnej Moodle, dostępnej na stronie www.elearning.amu.edu.pl/wngig. Metody dydaktyczne są dobrze dobrane do specyfiki przedmiotów. Podsumowując można stwierdzić, że dobór treści kształcenia, formy prowadzenia zajęć oraz stosowane metody dydaktyczne, określone są w sposób umożliwiający osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia dla kierunku „geografia”.

Studenci są bardzo zadowoleni z treści i metod kształcenia. Zwracali szczególną uwagę na dynamikę zmian i dostosowywania metod kształcenia do treści programowych. Wydział sprawnie organizuje warsztaty i praktyki terenowe, zarówno w ośrodkach zamiejscowych jak i w Poznaniu (np. ćwiczenia urbanistyczne).

Sekwencja przedmiotów i modułów jest właściwa. Program wychodzi od kształcenia ogólnego poprzez kierunkowe do modułów specjalizacyjnych. Sekwencja przedmiotów pozwala na progresywne zdobywanie wiedzy i umiejętności. Potwierdzili to również studenci

na spotkaniu z Zespołem oceniającym. W ich opinii sekwencje przedmiotów są prawidłowe. Treści kształcenia są uzupełniane przez stosowne zajęcia praktyczne, a także następują cyklicznie po sobie.

Ogólny czas kształcenia na I i II stopniu studiów stacjonarnych i niestacjonarnych jest prawidłowy. Właściwy jest też czas przeznaczony na realizację poszczególnych przedmiotów i modułów kształcenia oraz form zajęć dydaktycznych. Przedstawione w sylabusach treści merytoryczne są prawidłowo dobrane do koncepcji kształcenia i założonej struktury kwalifikacji absolwentów I i II stopnia. Również w opinii wyrażonej przez studentów program kształcenia zapewnia możliwość osiągnięcia zakładanych kwalifikacji absolwenta. **System ECTS** został oparty na rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 14 września 2011 r. w sprawie warunków i trybu przenoszenia zajęć zaliczonych przez studenta (Dz. U. 2011 nr 201 poz. 1187). Przyjęto podstawową zasadę, że jeden punkt ECTS odpowiada efektom kształcenia, których uzyskanie wymaga od studenta średnio 25–30 godzin pracy, przy czym liczba godzin pracy studenta obejmuje zajęcia organizowane przez uczelnię, zgodnie z planem studiów, oraz jego indywidualną pracę.

Program studiów I stopnia (stacjonarnych i niestacjonarnych) przewiduje nakład pracy odpowiadający 180 punktom ECTS. Z informacji zawartych w Raporcie samooceny wynika, iż program każdego roku studiów przewiduje oprócz modułów kształcenia z zakresu nauk podstawowych, także przedmioty w module do wyboru, za które student uzyskuje nie mniej niż 30% punktów ECTS, co potwierdzają analizy przedstawionych programów studiów. Przykładowo za przedmioty z modułu do wyboru na geografii w ujęciu klasycznym (bez specjalności) student może uzyskać 54 pkt. ECTS, (w tym seminarium licencjackie 11 punktów). Stanowi to łącznie 30% punktów ECTS i spełnia wymagania ujęte przepisami prawa. Język obcy (za 6 punktów) oraz zajęcia z wychowania fizycznego (2 punkty) zostały umieszczone w grupie modułów kształcenia z zakresu nauk podstawowych, co wskazuje, że nie są to przedmioty do wyboru. Zaś wybierając jedną z proponowanych specjalności na studiach I stopnia np. „geoinformację” student ma do wyboru nie mniej niż 30% pkt. ECTS z grupy przedmiotów specjalnościowych obejmujących, w tym przypadku łącznie 85 punktów ECTS tj. 47,2%. Przy czym należy zaznaczyć, iż nie wliczono tu zajęć z wychowania fizycznego za 2 punkty, języka obcego za 6 punktów oraz seminarium licencjackiego za 13 punktów i laboratorium licencjackiego za 4 punkty.

Poza tym nie określono liczby punktów za zajęcia o charakterze praktycznym oraz w ramach zajęć z zakresu nauk podstawowych, co powinno zostać uzupełnione. Program studiów przewiduje zajęcia ogólnouczelniane za które student uzyskuje w zależności od specjalności od 8 do 9 punktów ECTS (zajęcia z lektoratów od 6 do 7 oraz wychowanie fizyczne – 2 punkty ECTS), zarówno na studiach I, jak i II stopnia, zostały one wliczone do grupy przedmiotów z zakresu nauk podstawowych, mimo, iż zdarza się, że np. w ramach specjalności Ekologia miasta (studia II stopnia) student może wybrać język angielski lub niemiecki, a na specjalności Geoinformacja (I stopień) wśród przedmiotów do wyboru jest język angielski specjalnościowy. W programie studiów w ramach przedmiotów do wyboru na specjalności

Hydrologia, meteorologia i klimatologia są również przedmioty społeczne i humanistyczne (na studiach I stopnia jest to „Socjologia”, na studiach II stopnia „Filozofia” za 2 pkt.).

Na studiach II stopnia stacjonarnych i niestacjonarnych łączna liczba punktów ECTS w toku studiów wynosi 120. Student wybiera przedmioty specjalnościowe, (z grupy do wyboru) za które otrzymuje nie mniej niż 30% punktów ECTS, analogicznie jak na studiach I stopnia. Za seminarium magisterskie na studiach II stopnia stacjonarnych przewidziano 21 punktów ECTS, natomiast na niestacjonarnych 19 punktów – na wszystkich realizowanych specjalnościach. Program studiów niestacjonarnych przewiduje także proseminarium za 3 punkty oraz laboratorium magisterskie za 11 punktów.

Wydział nie określił łącznej liczby punktów ECTS (bądź jej zakresu), którą student musi uzyskać na zajęciach wymagających bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich, a z analizy bilansu pracy własnej studenta i pracy z udziałem nauczyciela akademickiego określonego w sylabusach wynika, iż wartości te są nieco zróżnicowane, ale zgodne z ustawowymi wymaganiami. W Raporcie samooceny wskazano (str.8-9), iż punktacja ECTS dla poszczególnych programów specjalnościowych na kierunku „geografia” w podziale na semestry, moduły i przedmioty została opracowana przez Komisje dydaktyczne ds. programowych na poszczególnych specjalnościach (6 Komisji), przy współpracy z dyrektorami ds. dydaktycznych oraz prodziekanami ds. studenckich. Ponadto podlega ciągłemu monitorowaniu, m.in. poprzez wprowadzenie elektronicznego systemu „monitorowania nakładu czasu pracy studentów”, który został zaimplementowany na Wydziale z inicjatywy władz rektorskich w 2013 roku. System ten wysyła do losowej grupy studentów (zapisanych na dany przedmiot w USOS) anonimową ankietę, w której student musi zaznaczyć czas poświęcony na realizację poszczególnych przedmiotów w tygodniowych interwałach czasowych. Wyniki ankiety pozwalają dbać o równowagę pomiędzy wymaganą od studenta pracą nad przedmiotem, a przypadająca na ten przedmiot liczbą punktów ECTS. Na obecnym etapie tj. w semestrze letnim 2014/15 oceniana Jednostka monitoruje ponad 20 przedmiotów z programu studiów na kierunku „geografia” (wyniki na stronie <https://wngig.amu.edu.pl/dla-pracownika/dla-pracownika/ankiety-ects>); w kolejnych semestrach przewiduje się monitoring pozostałych przedmiotów. Zaprezentowane wyniki ankiety nie zostały jeszcze w pełni zinterpretowane a na podstawie przedstawionych wykresów trudno je ocenić. Jednak w świetle obecnie obowiązujących przepisów prawnych łączna liczby punktów ECTS którą student musi uzyskać na studiach stacjonarnych, na zajęciach wymagających bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich powinna wynosić nie mniej niż 50%.

Struktura nakładu pracy dla każdego przedmiotu jest zróżnicowana w zależności od specyfiki przedmiotu. Każdy przedmiot obejmuje nakład pracy związany z zajęciami z bezpośrednim udziałem nauczyciela akademickiego oraz nakład związany z pracą własną studenta. Ponadto struktura nakładu pracy studenta z danego przedmiotu obejmuje takie elementy jak: udział w wykładach, ćwiczeniach, laboratoriach, ćwiczeniach terenowych, oraz przygotowanie do zajęć, studiowanie literatury, praca własna nad opracowaniem projektu,

sprawozdania, przygotowanie do kolokwium zaliczeniowego, itd. Struktura nakładu pracy studenta jest opracowana bardzo starannie, odpowiada wymiarowi godzinowemu, względnej skali trudności danego przedmiotu.

Wprowadzony system ECTS umożliwia studentom zebranie wymaganych 60 ECTS rocznie, z których 1/3 jest realizowana spośród różnych przedmiotów znajdujących się w module do wyboru, w tym także z puli przedmiotów monograficznych z listy wydziałowej. Ponadto przypisanie 30 ECTS do wybranego semestru stwarza studentom możliwość uczestniczenia w programie Erasmus lub MOST. System ECTS ułatwia budowanie indywidualnych ścieżek kształcenia każdego studenta i uelastycznia programy studiów.

Praktyki realizowane są na podstawie *Porozumienia w sprawie organizacji studenckich praktyk zawodowych* (wzór porozumienia stanowi Załącznik do Zarządzenia Rektora UAM nr 51 z dnia 10 listopada 2006 r.). Praktyki zawodowe można odbywać w okresie od 2 do 5 semestru, w czasie wolnym od zajęć dydaktycznych z innych przedmiotów. Program i wymiar praktyk (120 godzin) oraz termin ich realizacji są spójne z całym programem studiów.

Szczegółowe procedury odbywania i zaliczenia praktyk zawodowych są dostępne na stronie internetowej Wydziału (przepisy i regulaminy dla studenta). Przedstawiono je także w załączniku nr 7 do raportu samooceny, w którym zawarto też listę miejsc (firm, zakładów pracy, instytucji) odbywania praktyk studenckich w podziale na specjalności oferowane studentom geografii. Zasady realizacji praktyk są zgodne z ogólnie przyjętymi regulacjami. Student może uzyskać zaliczenie praktyki na podstawie pracy zawodowej lub umowy cywilnoprawnej, o ile rodzaj pracy odpowiada celowi odbywania praktyk studenckich, a praca była wykonywana w firmie o profilu zgodnym z kierunkiem. Cenną inicjatywą jest też możliwość zrealizowania praktyki w ramach prac w organizacji pożytku publicznego realizującej zadania związane z kierunkiem studiów realizowanym przez studenta w ramach WNGiG, bądź biorąc udział w wyprawie naukowo-badawczej organizowanej przez jednostkę organizacyjną mogącą taką wyprawę organizować, o ile praca ta odpowiada celowi odbywania praktyk. Studenckie praktyki zawodowe mogą być także realizowane w jednostkach organizacyjnych Uczelni oraz w naukowych zespołach badawczych realizujących prace terenowe, jeśli rodzaj prac odpowiada kierunkowi studiów i poszerza praktyczne umiejętności studenta. Na poczet praktyk zawodowych zalicza się również praktyki odbywane za granicami kraju w ramach programu Erasmus. Na podstawie analizy miejsc odbywania praktyk przez studentów należy stwierdzić, że są one właściwie dobrane do koncepcji kształcenia, realizowanych specjalności i założonych do osiągnięcia efektów. Miejscami realizacji praktyk są m.in. urzędy organów administracji państwowej różnych szczebli, jednostki samorządowe, instytucje związane z ochroną środowiska (RDOŚ, WIOŚ), lasy państwowe – nadleśnictwa, firmy prywatne, biura geodezji i kartografii, biura podróży, biura prognoz, instytuty naukowe, stacje hydrologiczno-meteorologiczne, zakłady melioracji i urządzeń wodnych. Zakład pracy podaje zakres realizowanych przez studentów prac i ocenę ich realizacji. Może wyrazić opinię o stopniu merytorycznego przygotowania praktykanta.

Studenci wyrażali krytyczne opinie co do weryfikacji praktyk, jednak Zespół oceniający uważa, iż obecnie (po uzupełnieniu sylabusu z praktyk, gdzie wskazano, że poza opinią pracodawcy, student do zaliczenia praktyki będzie dodatkowo zobowiązany przedstawić sprawozdanie z jej przebiegu) opracowany system pozwala na pełną weryfikację merytoryczną nabytych umiejętności. Warto w tym miejscu podkreślić, iż na ocenianym kierunku, ze względu na jego specyfikę, umiejętności praktyczne i kompetencje społeczne są weryfikowane na ćwiczeniach terenowych, (m.in. z meteorologii, hydrologii, ćwiczeniach regionalnych kompleksowych, z kartowania środowiska przyrodniczego czy monitoringu środowiska, rejestracji zdalnej oraz badań społecznych w środowisku miejskim), a także podczas realizacji projektów badawczych w Stacjach Bazowych ZMŚP np. na specjalności „*monitoring geosystemów*”. Zaś nabycie przez studenta umiejętności zawodowych oraz wiedzy związanej z rynkiem pracy, w tym umiejętności praktycznego jej wykorzystania, zasad organizacji pracy, procedur i podziału kompetencji oraz nabycia umiejętności realizowania zadań w zespole i skutecznego komunikowania się, (które mają być zrealizowane podczas praktyk zawodowych) zależy od chęci i zainteresowania samego studenta. Programy studiów I stopnia (licencjackich) nie przewidują praktyk dla wszystkich realizowanych specjalności, jednak wszyscy studenci mają możliwość odbycia praktyk zawodowych poprzez zgłoszenie swojej chęci uczestniczenia, bezpośrednio do jednego z pełnomocników Dziekana ds. praktyk zawodowych.

Program studiów niestacjonarnych nie przewiduje praktyk zawodowych, przewiduje natomiast ćwiczenia terenowe.

W ramach przygotowania studentów geografii do nauczania przyrody odbywają się praktyki pedagogiczne w Szkole Podstawowej (w piątym semestrze – wrzesień, październik) zgodnie z programem studiów i standardami kształcenia nauczycieli (rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 r.). Studenci I i II stopnia wybierający fakultet z tzw. bloku nauczycielskiego (nauczanie przyrody i nauczanie geografii) w ramach kształcenia praktycznego mogą także uczestniczyć w praktyce terenowej - *Metodyka zajęć terenowych* (30 godzin) oraz realizować przedmiot *Edukacja ekologiczna i regionalna w formie laboratorium* (30 godzin ćwiczeń). Zakres obowiązków studenta w trakcie praktyki terenowej obejmuje m.in. prace projektowe związane z nauczaniem przyrody albo geografii w terenie, w odmiennych warunkach środowiskowych, ocenę przydatności terenu do zajęć terenowych oraz sposoby projektowania prac terenowych. Przygotowuje także karty pracy do samodzielnej pracy podczas zajęć terenowych. Organizacja praktyk terenowych pozostaje w gestii prowadzących wyszczególnionych w sylabusach.

Zajęcia na studiach stacjonarnych I stopnia odbywają się w blokach po 1,5 godziny, na ogół w godzinach od 8:00 do 18:00 i trwają od poniedziałku do piątku. W rozpoczynaniu i kończeniu zajęć zachowana jest ciągłość, występują tylko pojedyncze okienka, ale zdarzają się zajęcia rozpoczynające się od 10:00, czy od 14:00 do 20:00, np. w środy. Na studiach stacjonarnych II stopnia rozkład zajęć jest bardziej zróżnicowany i zależy od specjalności. Przykładowo - na specjalności *Hydrologia, meteorologia i klimatologia* zdarza się, że zajęcia są planowane z jednym wykładowcą, kilka bloków pod rząd z pół godzinną lub dwu godzinną przerwą. Zajęcia na studiach niestacjonarnych odbywają się co drugi tydzień w soboty i

niedziele, zgodnie z harmonogramem zjazdów (16 zjazdów na I stopniu i 17 na II stopniu). Plany zjazdów publikowane są na stronie internetowej.

W opinii studentów proces kształcenia zorganizowany jest poprawnie, pozwalając na efektywną naukę. Kształcenie na kierunku „geografia” odbywa się także w ZOD. Są to terenowe bazy dydaktyczne dobrze przygotowane do zadań, w ramach, których studenci mają odbyć ćwiczenia terenowe.

Organizacja zajęć zapewnia pełną realizację efektów kształcenia przewidzianych w programie ocenianego kierunku, należałoby jednak zwrócić uwagę na organizację zajęć z języka obcego, w szczególności w zakresie zapisu studentów na proponowany język obcy.

Formy indywidualizacji procesu kształcenia określa Regulamin Studiów UAM zgodnie z którym (&16 i 18 Regulaminu) w uzasadnionym przypadku, na wniosek studenta, Dziekan może zezwolić na indywidualną organizację studiów, która uprawnia studenta do uczestnictwa w zajęciach oraz zaliczania modułów (przedmiotów) na warunkach i w terminach uzgodnionych indywidualnie z prowadzącymi zajęcia, w granicach danego roku akademickiego, jak również może zezwolić na nieuczestniczenie w zajęciach, co jednak nie zwalnia studenta z obowiązku ich zaliczenia. Ponadto Rada Wydziału może zezwolić na indywidualny tok studiów, studentowi, który zaliczył I rok studiów z bardzo dobrymi wynikami w nauce (tj. z minimalną średnią ocen 4,2 oraz wykazuje aktywność naukową), wyznaczając mu jednocześnie treść indywidualnego programu kształcenia oraz opiekuna naukowego, którym może być samodzielny pracownik nauki.

Procedury przyznania indywidualnego toku oraz trybu studiów są dla studentów ogólnodostępne i zrozumiałe. Część studentów korzysta z tej możliwości pozytywnie ją oceniając (6 studentów w trybie IOS oraz 1 osoba w trybie ITS). Zasady regulaminu precyzyjnie określają osiągnięcia studenta jakimi muszą wykazać się w celu przyznania im ITS (wysoka średnia ocen oraz osiągnięcia naukowe). Bogata oferta dydaktyczna Wydziału pozwala na znaczącą indywidualizację procesu kształcenia.

Uczelnia, jak i oceniana jednostka posiada także system wspierania studentów niepełnosprawnych. Nowe budynki Wydziału zlokalizowane przy ul. Dziegielowej i Maków Polnych w Poznaniu są w pełni przystosowane do przyjęcia osób niepełnosprawnych, w tym poruszających się na wózkach (podjazdy, miejsca parkingowe). W budynkach brak progów utrudniających poruszanie, a wszystkie kondygnacje powiązane są obszernymi windami. Dla potrzeb osób niepełnosprawnych przystosowane są również pomieszczenia toalet;- możliwości skorzystania przez studentów niepełnosprawnych z pomocy innych osób (np. tzw. asystentów);- organizowaniu alternatywnych zajęć wychowania fizycznego- możliwości zmiany studentom niepełnosprawnym sposobu uczestnictwa w zajęciach, formy egzaminu lub organizacji sesji egzaminacyjnej(np. wydłużony czas pisania prac zaliczeniowych);- możliwości otrzymania przez studentów niepełnosprawnych urlopów studenckich.

Rozwiązanie te są uregulowane w Zarządzeniu Rektora UAM nr 53/2012/2013 w sprawie stwarzania studentom niepełnosprawnym warunków do pełnego udziału w procesie kształcenia (ZAŁĄCZNIK nr 9 do Raportu samooceny). Oprócz tego studenci niepełnosprawni

mogą korzystać z wielu form wsparcia prawnego, psychologicznego i zawodowego. Są to z reguły programy realizowane na poziomie całej Uczelni, jak np. „Asystent studenta niepełnosprawnego”, czy projekt EFS „Twoja wiedza Twój sukces”, który daje możliwość bezpłatnego przeszkolenia niepełnosprawnych studentów poprzez treningi psychologiczne, warsztaty umiejętności przedsiębiorczych, aktywnego poszukiwania pracy, obsługi komputera oraz kursy języków obcych. Inne ważne inicjatywy Biura Pełnomocnika Rektora ds. Studentów Niepełnosprawnych UAM to m.in. program staży dla osób niepełnosprawnych, czy też „Salus” – program pomocy studentom niepełnosprawnym, zmierzająca do zapewnienia im aktywnego udziału w życiu społecznym i zawodowym. Student niepełnosprawny może ubiegać się także o stypendium specjalne, a jego przyznanie jest uwarunkowane przedstawieniem zaświadczeń o stopniu niepełnosprawności, wydane przez zespół orzekający lub inne uprawniony organ. Obecnie na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych tego typu stypendia pobiera 7 studentów stacjonarnych z kierunku geografia i 4 studentów studiów niestacjonarnych (łącznie na Wydziale 36 osób). Informacje o różnych formach wspierania studentów niepełnosprawnych są dostępne na stronie internetowej Wydziału, w specjalnej zakładce dla studenta, „Pomoc dla studentów niepełnosprawnych”. Na uwagę zasługuje także fakt, iż na Wydziale w ramach procesu dydaktycznego studenci mają możliwość nauki języka migowego (przedmiot do wyboru). Znajomość tego języka jest niezbędna w kontaktach zarówno naukowych, jak i towarzyskich z osobami niedosłyszącymi. Należy także podkreślić, że szczególnie istotnym ułatwieniem w procesie dydaktycznym dla studentów niepełnosprawnych jest możliwość prowadzenia niektórych zajęć przez Internet (konsultacje, e-learning).

Reasumując, należy stwierdzić, iż oceniana Jednostka oraz Uczelnia stwarza osobom niepełnosprawnym z różnymi dysfunkcjami (problemy z poruszaniem się, niedowidzących i niewidomych, niedosłyszących) bardzo dobre warunki w procesie uczenia się i w procesie przystosowania ich do aktywnego udziału w życiu społecznym i zawodowym.

- 2) Zakładane efekty kształcenia, treści programowe, formy zajęć oraz stosowane metody dydaktyczne tworzą spójną całość.

Do założonych efektów kształcenia dostosowane są cele oraz merytoryczne treści przedmiotów. Do celów i treści przedmiotów kształcenia dostosowane są formy dydaktyczne: wykłady, ćwiczenia audytoryjne, laboratoryjne, konwersatoria, ćwiczenia terenowe oraz seminaria z podziałem na obowiązkowe i do wyboru. Ćwiczenia kameralne, konwersatoria i ćwiczenia terenowe dobrze uzupełniają praktyczną stronę zajęć, zdecydowanie poszerzają zakres umiejętności. Część ćwiczeń realizowana jest w laboratoriach, z wykorzystaniem nowoczesnego sprzętu. Stosowane w dużym wymiarze moduły przedmiotów do wyboru dobrze wpływają na indywidualizację kształcenia oraz przyczyniają się do poszerzania wiedzy i umiejętności, zgodnie z indywidualnymi zainteresowaniami studentów. Bardzo korzystnie na poszerzenie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych wpływają także różnego typu ćwiczenia terenowe. Wykonywane

podczas tych ćwiczeń pomiary i obserwacje są podstawą do samodzielnego opracowania wybranych zagadnień.

Ocena programu studiów geograficznych prowadzonych na WGiG pozwala stwierdzić, iż treści programowe, formy zajęć oraz metody dydaktyczne są właściwie dobrane, uwzględniają specyfikę przedmiotów oraz cele i efekty określone w sylabusach przedmiotów/modułów. Spójność podstawowych elementów procesu kształcenia jest osiągnięta m.in. poprzez bardzo dobry opis każdego z przedmiotów. Zestawione tabelarycznie w sylabusach zależności pomiędzy treściami kształcenia a efektami kształcenia dla modułu, zależności pomiędzy efektami modułu (przedmiotowymi), a metodami weryfikacji każdego z efektów i formami prowadzenia zajęć powoduje, że opis metod, efektów i treści kształcenia tworzy spójną całość. Również szczegółowe przedstawienie zależności pomiędzy efektami modułowymi i kierunkowymi (w sylabusach oraz w macierzach kształcenia), powoduje, że program kształcenia zapewnia realizację efektów przedmiotowych, a w rezultacie osiągnięcie efektów dla ocenianego kierunku studiów.

Ocena końcowa 3 kryterium ogólnego⁴ wyróżniająca

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Realizowany na kierunku „geografia” WGiG program kształcenia umożliwia osiągnięcie każdego z zakładanych celów i efektów kształcenia. Merytoryczne treści kształcenia, formy prowadzenia zajęć oraz stosowane metody dydaktyczne są właściwie dobrane do koncepcji kształcenia i założonej struktury kwalifikacji absolwentów, uwzględniające specyfikę przedmiotów realizowanych na studiach I i II stopnia, stacjonarnych i niestacjonarnych na kierunku „geografia”. Sekwencja przedmiotów i modułów jest prawidłowa. Wprowadzony system ECTS umożliwia studentom zebranie wymaganych 60 ECTS rocznie i 30 punktów w semestrze z których część jest realizowana spośród różnych przedmiotów znajdujących się w module do wyboru. Moduły przedmiotów do wyboru dobrze rozbudowują problematykę obowiązkową i przyczyniają się do poszerzania wiedzy i umiejętności zgodnie z indywidualnymi oczekiwaniami studentów. Studenci mogą kształtować swoje zainteresowania poprzez szeroki zakres przedmiotów do wyboru. Bardzo korzystnie na poszerzenie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych wpływają także różnego typu ćwiczenia terenowe.

Kształcenie nauczycielskie na studiach I i II stopnia zostało opracowane zgodnie z przepisami znowelizowanej ustawy i rozporządzenia z dnia 17 stycznia 2012 roku w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela. Wydział stwarza studentom duże możliwości indywidualizacji procesu kształcenia poprzez wybór specjalności, a także poprzez ubieganie się o indywidualną organizację studiów.

Oceniana Jednostka stwarza osobom niepełnosprawnym z różnymi dysfunkcjami (problemy z poruszaniem się, niedowidzących i niewidomych, niedosłyszących) bardzo dobre warunki wspomagające proces uczenia się.

2) Ocena programu studiów pozwala stwierdzić, iż założone do osiągnięcia efekty kształcenia są spójne z realizowanymi treściami merytorycznymi przedmiotów i modułów

kształcenia oraz formami zajęć i metodami weryfikacji ich osiągnięcia. Metody dydaktyczne są odpowiednio dostosowane do specyfiki kierunku oraz zapewniają nabycie kwalifikacji I i II stopnia w zakresie geografii.

4. Liczba i jakość kadry dydaktycznej a możliwość zagwarantowania realizacji celów edukacyjnych programu studiów

- 1) Liczba pracowników naukowo-dydaktycznych i struktura ich kwalifikacji umożliwiają osiągnięcie założonych celów kształcenia i efektów realizacji danego programu,

Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych prowadzi kilkanaście rodzajów studiów stacjonarnych I i II stopnia (geografia, geologia, gospodarka przestrzenna, turystyka i rekreacja, zarządzanie środowiskiem), stacjonarne studia inżynierskie (geodezja i kartografia, geoinformacja, gospodarka przestrzenna i geologia), a także studia niestacjonarne I i II stopnia (geografia, gospodarka przestrzenna i turystyka i rekreacja) oraz niestacjonarne inżynierskie (geodezja i kartografia, gospodarka przestrzenna). Zgodnie z Raportem Samooceny Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych zatrudniał łącznie 202 nauczycieli akademickich, a wśród nich 25 profesorów tytularnych, 43 doktorów habilitowanych, 127 doktorów i 7 pozostałych nauczycieli akademickich. Dla 196 nauczycieli Uczelnia stanowi podstawowe miejsce pracy.

Na kierunku geografia zajęcia prowadzi 121 nauczycieli akademickich, w tym 14 profesorów, 29 doktorów habilitowanych, 73 doktorów i 5 pracowników bez stopnia naukowego doktora. Łącznie grupa samodzielnych pracowników liczy 43 osoby, czyli 36% wszystkich prowadzących zajęcia na kierunku, natomiast dominują osoby ze stopniem naukowym doktora (60,3%). Wielu pracowników legitymuje się wybitnym w skali kraju dorobkiem naukowym, co znajduje potwierdzenie w publikacjach w wiodących czasopismach międzynarodowych – lista A MNiSW oraz krajowych – lista B MNiSW. Struktura zatrudnienia oraz aktywność naukowa. wskazuje to wysoką rangę Wydziału oraz na dalsze potencjalne duże możliwości rozwoju naukowego pracowników Wydziału.

Kadra prowadząca zajęcia na studiach I stopnia z geografii (112 osób) składa się z 13 profesorów tytularnych, 28 doktorów habilitowanych 69 doktorów i 2 magistrów. Zdecydowanie przeważają specjaliści z dziedziny nauk o Ziemi zakresu dyscyplina geografia (91 nauczycieli) i geologia (7 osób). Obszar nauk społecznych reprezentuje 4 pracowników: 2 dziedzinę nauk społecznych (socjologia) i 2 dziedzinę nauk ekonomicznych (ekonomia). Ponadto 3 nauczycieli akademickich reprezentuje dziedzinę nauk biologicznych, 5 dziedzinę nauk rolniczych, 2 dziedzinę nauk matematycznych, 1 dziedzinę nauk chemicznych, 5 dziedzinę nauk humanistycznych (archeologia 3, etnologia 1 i filozofia 1).

Na studiach II stopnia (magisterskich) zajęcia na kierunku geografia prowadzi 93 nauczycieli akademickich, w tym 9 profesorów, 27 doktorów habilitowanych oraz 57 doktorów. Podobnie jak na studiach I stopnia dominują przedstawiciele dziedziny nauk o Ziemi reprezentujący dziedzinę geografia (74 osoby) i geologia (6 osób). Przedstawiciele pozostałych dziedzin reprezentują: 1 dziedzinę nauk społecznych (socjologia), 3 dziedzinę

nauk biologicznych (biologia i ekologia), 6 dziedzinę nauk rolniczych (agronomia, ochrona i kształtowanie środowiska, ogrodnictwo), 2 dziedzinę nauk humanistycznych (archeologia).

Duże zaangażowanie kadry profesorów i doktorów habilitowanych wskazuje na rangę kierunku studiów dla rozwoju Uczelni i regionu.

Struktura kwalifikacji kadry wskazuje, więc na zdecydowaną dominację pracowników naukowych reprezentujących obszar nauk przyrodniczych, dyscyplinę geografia, co jest zrozumiałe patrząc na specyfikę kształcenia na ocenianym kierunku. Przedstawiciele innych obszarów są reprezentowani w mniejszym stopniu. Pewne wątpliwości może budzić zbyt skromny udział przedstawicieli obszaru nauk społecznych. Jednakże do obszaru nauk społecznych w dziedzinie nauk ekonomicznych, dyscyplinie ekonomia można byłoby również zaliczyć inne osoby (tj. dwóch samodzielnych pracowników nauki i dwóch doktorów), posiadające dorobek naukowy w zakresie geografii społeczno-ekonomicznej (którego część odpowiada również dorobkowi z dziedziny nauk ekonomicznych), ponieważ przedmiot ich badań odnosi się do obszaru nauk społecznych. Zaś wśród osób prowadzących zajęcia na ocenianym kierunku studiów, a nie stanowiących minimum kadrowe jest pięciu profesorów tytularnych oraz jeden doktor habilitowany i 13 doktorów, posiadających dorobek naukowy z zakresu geografii społeczno-ekonomicznej, mieszczący się także w obszarze nauk społecznych. Jednak rozporządzenie MNiSZW z dnia 8 sierpnia 2011 r. „*W sprawie obszarów wiedzy, dziedziny nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych*” nie uwzględnia geografii społeczno-ekonomicznej w obszarze nauk społecznych, mimo iż w sprawach awansu naukowego osoby posiadające dorobek naukowy z zakresu geografii społeczno-ekonomicznej są rozpatrywane przez Centralną Komisję ds. Stopni i Tytułów Naukowych w Komisji Nauk Ekonomicznych.

Taka struktura kwalifikacji kadry nauczającej pozwala na pozytywną ocenę możliwości realizacji przyjętych efektów kształcenia. Niewątpliwie wzmocnienie interdyscyplinarnego profilu kształcenia stanowią przedstawiciele obszaru nauk rolniczych, ścisłych i humanistycznych. Liczba pracowników naukowo-dydaktycznych i struktura ich kwalifikacji umożliwiają osiągnięcie założonych celów i efektów realizacji przyjętego przez Wydział programu studiów I i II stopnia na kierunku „geografia” o profilu ogólnoakademickim.

2) dorobek naukowy i kwalifikacje dydaktyczne kadry, zwłaszcza tworzącej minimum kadrowe, są adekwatne do realizowanego programu i zakładanych efektów kształcenia; na kierunkach o profilu praktycznym w procesie kształcenia uczestniczą nauczyciele z doświadczeniem praktycznym, związanym z danym kierunkiem studiów,

Zgodnie z Raportem samooceny (wraz z uzupełnieniem o 2 nauczycieli: dr hab. i doktora) do minimum kadrowego kierunku geografia zgłoszono dwudziestu ośmiu nauczycieli akademickich, w tym 20 samodzielnych (5 z tytułem naukowym profesora i 15 ze stopniem naukowym doktora habilitowanego) oraz 8 ze stopniem naukowym doktora.

Zgodnie z § 15 ust. 1 rozporządzenia z dnia 3 października 2014 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. z 2014 r. poz. 1370), minimum kadrowe dla studiów drugiego stopnia na kierunku „geografia” powinno stanowić, co najmniej sześciu samodzielnych nauczycieli akademickich oraz co najmniej sześciu nauczycieli akademickich posiadających stopień naukowy doktora.

Zespół wizytujący PKA przeprowadził ocenę spełnienia wymagań dotyczących minimum kadrowego na podstawie przesłanej dokumentacji, dokumentów przedstawionych podczas wizytacji i rozmów przeprowadzonych z władzami Wydziału. W ocenie uwzględniono w szczególności posiadane tytuły i stopnie naukowe oraz dorobek naukowy nauczycieli akademickich. Sprawdzone również obciążenia dydaktyczne w bieżącym roku akademickim oraz złożone oświadczenia o wliczeniu do minimum kadrowego.

Stwierdzono także, że wszystkie osoby zgłoszone do minimum kadrowego spełniają warunki § 13 ust. 1 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia, zgodnie z którym nauczyciel akademicki może być zaliczony do minimum kadrowego, jeżeli został zatrudniony w Uczelni nie krócej niż od początku semestru studiów.

Nauczycielom akademickich stanowiących minimum kadrowe przypisano zajęcia w wymiarze pozwalającym na stwierdzenie, że spełniają warunki określone w § 13 ust. 2 ww. rozporządzenia, zgodnie z którym nauczyciel akademicki może być zaliczony do minimum kadrowego, jeżeli w danym roku akademickim prowadzi na danym kierunku studiów zajęcia dydaktyczne w wymiarze co najmniej 30 godzin zajęć dydaktycznych – w przypadku samodzielnego nauczyciela akademickiego lub 60 godzin zajęć dydaktycznych – w przypadku nauczyciela akademickiego posiadającego stopień naukowy doktora lub kwalifikacje drugiego stopnia.

Z oświadczeń o wyrażeniu zgody na wliczenie do minimum kadrowego kierunku „geografia” wynika, iż wszystkie te osoby spełniają również warunek ujęty w art. 112a ust. 3 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2012 r. poz. 572 z późn. zm.). Powyższe oświadczenia zostały złożone przed rozpoczęciem roku akademickiego, do dnia 30 czerwca roku poprzedzającego rok akademicki i przedłożyły je dla ocenianego kierunku na poziomie studiów:

- I i II stopnia – 18 osób, w tym 15 samodzielnych nauczycieli akademickich (3 profesorów i 12 doktorów habilitowanych) oraz 3 doktorów;
- II stopnia – 4 osoby, w tym 1 doktor habilitowany i 3 doktorów;
- I stopnia – 6 osób, w tym 4 samodzielnych nauczycieli akademickich (2 profesorów i 2 doktorów habilitowanych) oraz 2 doktorów.

Żaden ze zgłoszonych do minimum kadrowego nauczycieli akademickich nie przekroczył limitu minimum kadrowych określonego w art. 112a ust. 1 – 2 powyższej Ustawy.

Zgodnie z art. 119 ust. 1. pkt 3 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, akty mianowania i umowy o pracę zawierają informację, że Uczelnia jest podstawowym miejscem pracy w rozumieniu wyżej wymienionej ustawy.

Biorąc pod uwagę wyłącznie wymagania formalne należy stwierdzić, iż warunek minimum kadrowego został spełniony.

Do minimum kadrowego na ocenianym kierunku studiów zaliczono 28 nauczycieli akademickich (19 samodzielnych pracowników nauki, w tym 4 profesorów i 15 doktorów habilitowanych oraz 9 doktorów). Minimum kadrowe na studiach pierwszego stopnia tworzy 24 nauczycieli (5 profesorów, 14 doktorów habilitowanych i 5 doktorów), a na studiach drugiego stopnia 22 nauczycieli (3 profesorów, 13 doktorów habilitowanych i 6 doktorów). 18 nauczycieli akademickich, w tym 3 profesorów, 12 doktorów habilitowanych i 3 doktorów zaliczono do minimum kadrowego na obu stopniach kształcenia.

Osoby zaliczone do minimum kadrowego spełniają warunki określone przepisami prawa i posiadają udokumentowane, odpowiednie kwalifikacje oraz dorobek naukowy w reprezentowanym obszarze wiedzy, w kilku przypadkach wybitny,

W minimum kadrowym są przedstawiciele obszarów nauki do których odnoszą się efekty kształcenia: reprezentują oni obszary: nauk przyrodniczych i obszar nauk społecznych, Część nauczycieli akademickich z minimum kadrowego posiada dorobek naukowy z geografii społeczno-ekonomicznej, który częściowo odpowiada również obszarowi nauk społecznych, jednak nie określono dziedzin i dyscyplin naukowych dla tego obszaru, do których można by ten dorobek zaliczyć. Ponadto do minimum zaliczeni zostali przedstawiciele innych obszarów: nauk rolniczych, nauk ścisłych i nauk humanistycznych. Zdecydował o tym przede wszystkim dorobek naukowy dotyczący interdyscyplinarnego podejścia do badań środowiska przyrodniczego i antropogenicznego, którym zajmuje się geografia. Nauczyciele akademicy zaproponowani do minimum kadrowego, reprezentujący obszar nauk rolniczych, obszar nauk ścisłych i nauk humanistycznych posiadają dorobek naukowy, którego część można zaliczyć do obszaru nauk przyrodniczych, dyscypliny geografia.

Na podstawie analizy aktów mianowania oraz umów o pracę można stwierdzić, że dla wszystkich zgłoszonych do minimum kadrowego nauczycieli akademickich Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu stanowi podstawowe miejsce pracy, oraz że zatrudnieni są w Uczelni, co najmniej od kilku lat. Ponadto, tylko kilka osób z minimum kadrowego wchodzi w jego skład na innym kierunku studiów prowadzonym w Uczelni. Powyższe fakty pozwalają uznać, że minimum kadrowe kierunku „geografia” jest stabilne.

Wymagania dotyczące relacji między liczbą nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe, a liczbą studentów ocenianego kierunku studiów są spełnione. W roku akademickim 2013/2014 liczba studentów studiów I stopnia na kierunku geografia wynosiła 542, zaś liczba nauczycieli stanowiących minimum kadrowe – 28, co oznacza, że na jednego nauczyciela przypada niemal 23 studentów; na studiach II stopnia stosunek ten wynosił nieco ponad 15 (22 nauczycieli na 354 studentów).

Stosunek liczby nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe, do liczby studentów kierunku geografia spełnia wymagania § 17 ust. 1 pkt. 6 rozporządzenia z dnia 3 października 2014 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. z 2014 r. poz. 1370). Wynosi 1: 32 przy obowiązującym na wizytowanym kierunku nie mniejszym niż 1 : 60.

Oprócz pracowników naukowych stanowiących minimum kadrowe na kierunku geografia zajęcia prowadzi ogółem 88 nauczycieli akademickich. Przeważają przedstawiciele obszaru nauk przyrodniczych, dziedziny nauk o Ziemi, dyscypliny geografia (72 osoby): specjalność geografia fizyczna (48) i społeczno-ekonomiczna (24) oraz dyscypliny geologia (5 osób), a także dziedziny nauk biologicznych (4 osoby). Ponadto zajęcia prowadzą nauczyciele akademicy reprezentujący nauki ścisłe (matematyka 1), nauki rolnicze (2), nauki humanistyczne (1) oraz nauki społeczne dyscyplinę ekonomia (1).

Zajęcia dydaktyczne są prawidłowo obsadzone przez osoby o właściwych kompetencjach, często bardzo wybitnych specjalistów, prowadzących intensywne badania naukowe, publikujących w krajowych i zagranicznych czasopismach oraz uczestniczący konferencjach naukowych. W zdecydowanej większości pracowników, tematyka prowadzonych zajęć dydaktycznych przez nauczycieli akademickich pokrywa się z zainteresowaniami naukowymi, badaniami i publikacjami.

Zespół Oceniający wizytował dostępne w dniach wizytacji zajęcia na studiach stacjonarnych, zapoznając się ze sposobem ich prowadzenia, poziomem i wymaganiami, oceniając równocześnie bazę dydaktyczną do prowadzenia zajęć na kierunku. Szczegółowe informacje dotyczące hospitowanych zajęć dydaktycznych oraz ich oceny zostały zawarte w **Załączniku Nr 6**. Zajęcia wybierano z planu zajęć dydaktycznych obowiązującego w semestrze zimowym w bieżącym roku akademickim. Wszystkie wizytowane zajęcia odbywały się zgodnie z planem i rozpoczęły się punktualnie. Zajęcia prowadzone były przez osoby wykazane rozkładach, dobrze przygotowane pod względem merytorycznym i dydaktycznym. Pomieszczenia dydaktyczne były przestronne, sale wykładowe dobrze wyposażone w stacjonarny sprzęt multimedialny, a laboratoria były dostosowane do prowadzonych zajęć.

3). jednostka prowadzi politykę kadrową sprzyjającą podnoszeniu kwalifikacji i zapewnia pracownikom warunki rozwoju naukowego i dydaktycznego, w tym także przez wymianę z uczelniami i jednostkami naukowo-badawczymi w kraju i za granicą.

Polityka kadrowa Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych nawiązuje do misji i strategii rozwoju Uczelni i Wydziału. Opiera się na założeniu prowadzenia efektywnych badań naukowych i działalności dydaktycznej. Struktura zatrudnienia nastawiona jest na optymalizację procesu dydaktycznego i podnoszenie efektywności kształcenia. Wydział jest miejscem promującym innowacyjność i efektywność pracy, zapewniającym indywidualną ścieżkę rozwoju kariery wszystkim pracownikom. W ostatnich latach widoczny jest dość szybki rozwój kadry naukowo-dydaktycznej, równomierny we wszystkich grupach pracowników. Umożliwia prowadzenie 8 kierunków studiów, w tym 4 inżynierskich, a także skuteczne zdobywanie środków finansowych na badania naukowe. Ciągłe duża liczba studentów, a tym samym zajęć dydaktycznych, pozwala na zatrudnienie nowych adiunktów zgodnie z potrzebami naukowo-dydaktycznymi. Kandydat na adiunkta musi legitymować bardzo dobrym dorobkiem naukowym, odpowiednimi kwalifikacjami oraz niezbędną dla procesu dydaktycznego specjalnością. O przedłużeniu okresu zatrudnienia na stanowisku adiunkta mogą ubiegać się tylko te osoby, które mają odpowiedni dorobek publikacyjny i zaawansowaną rozprawę habilitacyjną. Muszą też one uzyskać pozytywną opinię Rady

Wydziału. Podejmowane są działania zmierzające do ograniczania etatów starszych wykładowców. Zgodnie z uchwałą Rady WNGiG nr 94-2013/2014 z dnia 10 czerwca 2014 przyjęto w niej zasadę, by nie zatrudniać na stanowisku starszego wykładowcy adiunktów, którzy nie wywiązali się z obowiązku uzyskania stopnia doktora habilitowanego. W przypadku młodszych wiekiem starszych wykładowców umowa przedłużana jest okresowo w zasadzie tylko w przypadku dużych potrzeb dydaktycznych na danym kierunku (znaczne nadgodziny) oraz posiadanej przez taką osobę unikatowej specjalności i umiejętności.

W ostatnim 5 latach zanotowano znaczny wzrost liczby pracowników, którzy uzyskali stopień doktora (34 osoby) doktora habilitowanego (24 osoby) oraz tytuł profesora (5) osób). O uzyskanie stanowiska profesora uczelnianego przez doktora habilitowanego decydują przyjęte regulacje na UAM, tj. odpowiedni dorobek naukowy oraz stosunek profesorów tytułarnych do uczelnianych jak 1 do 2. Kierownictwo Wydziału wspiera rozwój naukowy pracowników poprzez pomoc w uzyskiwaniu stopni i tytułów naukowych oraz budowę systemu oceny jakości badań, a także powiązania finansowania badań z efektami naukowymi. Jest ono dokonywane poprzez: przyznawanie etatów badawczych, zmniejszanie pensum, stypendia habilitacyjne lub płatne urlopy naukowe, ułatwienia finansowe w publikowaniu wyników badań, a także zachęcanie do korzystania z grantów badawczych dopingujących do prowadzenia oryginalnych badań prowadzących do naukowego awansu pracowników. Na spotkaniu z zespołem PKA nauczyciele akademicy podkreślali, że mimo wysokich obciążeń dydaktycznych, uzyskują wsparcie logistyczne i finansowe przy awansach naukowych (urlopy, stypendia, dodatki do pensji, awanse na etaty profesora uczelnianego).

Tytułarni profesorowie emerytowani, zgodnie z Uchwałą Rady WNGiG nr 115-2008/2009 z dnia 12 maja 2009 r., nawiązującą do propozycji władz rektorskich UAM, są zatrudniania na części etatu. W pierwszym roku po przejściu na emeryturę, za zgodą Rady Wydziału, na nie więcej 1/3 etatu. W kolejnych latach profesorowie emerytowani mogą być, za zgodą Rady Wydziału, zatrudniania na 1/4 etatu w roku drugim, na 1/5 etatu w roku trzecim i na 1/6 etatu w roku czwartym od przejścia na emeryturę. Po upływie czterech lat zatrudnienia na części etatu wygasa możliwość dalszego zatrudnienia profesorów emerytowanych. W przypadku publikowania prac na liście A MNiSW lub wydania monografii w języku angielskim lub polskim możliwe jest zatrudnianie profesorów emerytowanych bez konieczności obniżania w kolejnych latach części etatu.

Nauczyciele akademicy podlegają ustawowej (okresowej) ocenie w zakresie działalności dydaktycznej, naukowej i organizacyjnej. Oceny dokonuje zespół powołany uchwałą Rady Wydziału pod kierownictwem Dziekana, który analizuje rozwój kadry, efekty realizowanych zadań naukowych, dydaktycznych i promocji Wydziału. Profesorów tytułarnych ocenia się co 4 lata, natomiast pozostałych nauczycieli akademickich co 2 lata. W przypadku otrzymania oceny warunkowo pozytywnej ponowna ocena dokonywana jest w następnym roku.

Działania Wydziału zmierzają do umożliwienia nauczycielom akademickim podnoszenia kwalifikacji i kompetencji m.in. poprzez pozyskiwanie funduszy zewnętrznych na doskonalenie oferty edukacyjnej (np. poprzez studia podyplomowe takie jak: Zarządzanie środowiskiem, Sieci komputerowe i technologie informatyczne, Geoinformacja realizowane w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego). Istotnym elementem wsparcia rozwoju

kadry naukowo-dydaktycznej jest udział pracowników w warsztatach, stażach i stypendiach zagranicznych (np. stypendia i praktyki LLP Erasmus, stypendium postdoc w ramach programu UAM: Unikatowy Absolwent = Możliwości, Fulbright Junior Advanced Research, Fundacji Nauki Polskiej) w ośrodkach krajowych oraz zagranicznych (np. EPFL, University Neuchatel, Institute of Geography and Sustainability, University of Lausanne, Szwajcaria, San Diego State University, Michigan State University, MI East Lansing USA, Aalto University, Finlandia, CAU Kiel, Niemcy). Zdobyte doświadczenie i wiedza, poznane nowe metody badawcze przyczyniają się także do poszerzenia oferty dydaktycznej w jednostce macierzystej, w tym a także do uzyskiwania wysokich efektów dydaktycznych i badawczych.

W podsumowaniu można stwierdzić, że założenia realizowanej na WNGiG polityki kadrowej przynoszą pozytywne efekty; pozwalają na optymalizację zatrudnienia kadry naukowej, szybkie awanse naukowe, a tym samym na utrzymanie potencjału naukowego i dydaktycznego. Efektem realizowanej strategii jest wysoka ocena w ostatniej kategoryzacji (A), na którą składała się praca nauczycieli akademickich w instytutach Wydziału, prowadzących bardzo różnorodne badania naukowe, w tym również realizację międzynarodowych interdyscyplinarnych projektów badawczych.

Zespół Oceniający odbył przewidziane w procedurach oceny spotkanie z nauczycielami prowadzącymi zajęcia na kierunku geografia. W spotkaniu wzięło udział 48 osób. Opinie o Wydziale prezentowane przez nauczycieli akademickich były na ogół nadzwyczaj pozytywne z wyczuwalną więzią emocjonalną z macierzystą Uczelnią. Nauczyciele akademicy podkreślali, że specyfika poznańskiej geografii wynika z wprowadzania nowoczesnych metod nauczania, uwidacznia się to w szerokim wdrażaniu GIS oraz metod cyfrowych. Metody te znajdują zastosowanie niemal na wszystkich specjalnościach. Jako niezwykle ważny aspekt podkreślano dobrą współpracę z geologami, a ostatnio również z archeologami. Wydział utrzymuje dobre kontakty z administracją państwową i lokalną, co wyraża się podejmowaniem współpracy naukowej i praktycznej. Jako szczególne osiągnięcia wskazywano zorganizowanie Centrum Badań Metropolitalnych.

Profesorowie podkreślali, że są dumni z pracy i osiągnięć poznańskiej geografii. Kierunek ten rozwinął się jako syntetyzujący wiedzę teoretyczną i praktyczną z różnych specjalności geografii fizycznej, ekonomicznej i społecznej. W ostatnim czasie wprowadzone zostały kierunki inżynierskie, silniej związane z praktyką. Do badań włączani są studenci, którzy wychodzą z własną inicjatywą prac, lub wykonują konkretne zadania w ramach grantów lub badań statutowych. Studenci zajmują pierwsze miejsca w konkursach prac magisterskich organizowanych na szczeblu ogólnopolskim i lokalnym.

Wydział ma dobre wyposażenie aparaturowe, zgromadzone w laboratoriach i stacjach terenowych. W Poznaniu wdrożono badania dotyczące monitoringu środowiska. Pracownicy Wydziału koordynują badania realizowane w 6 stacjach zintegrowanego monitoringu środowiska. Są to miejsca praktycznego kształcenia studentów, z możliwością doboru przewidywanych efektów do zainteresowań osób odbywających praktykę.

Nauczyciele akademicy podkreślali, że KRK wymaga dobrego wdrożenia. Na obecnym etapie nie jest powszechnie rozumiane i akceptowane, traktowane jest bardziej jako przeszkoda niż pomoc. Jest to system wymagający dużego nakładu pracy z dobrym

przygotowaniem sylabusów, a następnie całej macierzy kwalifikacji. Na obecnym etapie polscy studenci w niewielkim stopniu korzystają z KRK. Natomiast dla studentów zagranicznych wdrażany system nie jest zrozumiały.

Ankiety studenckie spełniają pożyteczną rolę. Jednakże do ich analizy wskazane byłoby zastosowanie filtrowania – przez wynik studenta. Ankiety pozwalają na eliminowanie niedociągnięć w procesie dydaktycznym. W ostatnich latach, oprócz formalnych odpowiedzi, coraz mocniej są uzupełniane własnymi spostrzeżeniami studentów. Na Wydziale wdrożony został system hospitacji, zarówno doktorantów jak i innych pracowników i przynosi on pozytywne efekty w podnoszeniu poziomu kształcenia.

Jako perspektywa dalszego rozwoju geografii wskazana została oferta kształcenia w językach obcych, przy dobrej współpracy międzynarodowej i krajowej. Geografia jest nauką ewolucyjną, rozwija się zgodnie z aktualnymi badaniami, co sprzyja udoskonalaniu opisu Ziemi.

W nawiązaniu do oceny PKA z roku 2008 nastąpiło zdecydowane zwiększenie liczby nauczycieli akademickich zaliczanych do minimum kadrowego. Wśród nauczycieli stanowiących minimum kadrowe w dalszym ciągu podstawowy człon tworzą geografowie o specjalności z geografii fizycznej, mniejsze grono osób reprezentuje subdyscyplinę społeczno-ekonomiczną.

Ocena końcowa 4 kryterium ogólnego` w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Liczba pracowników naukowo-dydaktycznych oraz struktura kwalifikacji w pełni umożliwi osiągnięcie celów kształcenia oraz założonych efektów wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych realizowanego aktualnie programu kształcenia kierunku geografia w profilu ogólnoakademickim pierwszego i drugiego stopnia. Kierunek studiów ma charakter interdyscyplinarny, a jego efekty zostały osadzone w obszarze nauk przyrodniczych i społecznych.

2) Minimum kadrowe na kierunku „geografia” jest spełnione. Zgłoszony do minimum kadrowego zespół 28 nauczycieli akademickich reprezentuje głównie przedstawicieli obszaru nauk przyrodniczych. Skład osobowy spełnia formalno-prawne i merytoryczne warunki do zaliczenia wszystkich wskazanych nauczycieli akademickich do minimum kadrowego na I i II stopniu geografii. Pozostała kadra naukowa prowadząca zajęcia na geografii bardzo dobrze uzupełnia szerokie spektrum specjalności realizowanych w Wydziale. Wśród nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe podstawowy człon tworzą geografowie o specjalności z zakresu geografii fizycznej. Do minimum kadrowego na ocenianym kierunku studiów zaliczono 28 nauczycieli akademickich (19 samodzielnych pracowników nauki, w tym 4 profesorów i 15 doktorów habilitowanych oraz 9 doktorów). Minimum kadrowe na studiach pierwszego stopnia tworzy 24 nauczycieli (5 profesorów, 14 doktorów habilitowanych i 5 doktorów), a na studiach drugiego stopnia 22 nauczycieli (3 profesorów, 13 doktorów habilitowanych i 6 doktorów). W minimum kadrowym są przedstawiciele obszarów nauki do których odnoszą się efekty kształcenia: reprezentują oni obszary: nauk przyrodniczych i nauk społecznych (jedna osoba). Część nauczycieli akademickich z minimum kadrowego posiada dorobek naukowy z geografii społeczno-ekonomicznej, który częściowo odpowiada również obszarowi nauk społecznych, jednak nie określono dziedzin i dyscyplin naukowych dla tego obszaru, do

których można by ten dorobek zaliczyć. Ponadto do minimum zaliczeni zostali przedstawiciele innych obszarów: nauk rolniczych, nauk ścisłych i nauk humanistycznych. Zdecydował o tym przede wszystkim dorobek naukowy dotyczący interdyscyplinarnego podejścia do badań środowiska przyrodniczego i antropogenicznego, którym zajmuje się geografia.

Obsada zajęć dydaktycznych, w ujęciu ogólnym, nie budzi wątpliwości. Stosunek liczby nauczycieli akademickich do liczby studentów kierunku jest bardzo dobry; wynosi 1:23 i 1:15 odpowiednio na studiach I i II stopnia, znacznie powyżej relacji dopuszczanej przez przepisy (1:60). Na Wydziale realizowany jest bardzo szeroki zakres kształcenia specjalistycznego. Przeprowadzone w trakcie wizytacji hospitacje wykazały, że zajęcia dydaktyczne prowadzone były na wysokim poziomie merytorycznym, co wynika z doświadczenia i umiejętności dydaktycznych pracowników realizujących zajęcia. Warunki lokalowe oraz wyposażenie techniczne sal wykładowych i laboratoriów jest bardzo dobre.

3). Polityka kadrowa Wydziału jest zgodna ze strategią jednostki oraz z założeniami rozwoju kierunku. Działania Władz Wydziału sprzyjają podnoszeniu kwalifikacji, wspierają rozwój naukowy pracowników i popierają współpracę badawczą z innymi ośrodkami naukowo-dydaktycznymi na forum krajowym i zagranicznym. W pracy naukowej i dydaktycznej wykorzystywane są doświadczenia ze współpracy z jednostkami zewnętrznymi, w tym samorządami terytorialnymi. Na Wydziale istnieje system wsparcia rozwoju kadry naukowo-dydaktycznej, funkcjonuje również system oceny nauczycieli akademickich oraz weryfikacji obsady zajęć dydaktycznych. Zaangażowanie badawcze i dydaktyczne pracowników Wydziału oraz dobra polityka kadrowa zaowocowała licznymi awansami naukowymi.

Załącznik nr 5 Nauczyciele akademicy realizujący zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku studiów, w tym stanowiący minimum kadrowe.

Część I. Nauczyciele akademicy stanowiący minimum kadrowe

Część II. Pozostali nauczyciele akademicy

5. Infrastruktura dydaktyczna i naukowa, którą dysponuje jednostka a możliwość realizacji zakładanych efektów kształcenia oraz prowadzonych badań naukowych

Uczelnia zapewnia bazę materialną, niezbędną do osiągnięcia końcowych efektów kształcenia na ocenianym kierunku studiów, a także uwzględniająca potrzeby osób niepełnosprawnych.

Baza dydaktyczna i naukowa kierunku geografia w UAM jest jedna z najlepszych w kraju., która umożliwi osiągnięcie wszystkich zakładanych efektów kształcenia W nowoczesnym budynku Collegium Geographicum w kampusie Morasko, zlokalizowane są wszystkie instytuty i jednostki ogólnowydziałowe. Wydział dysponuje salami dydaktycznymi w dwóch budynkach: Collegium Geographicum (26 sal) i Collegium Geologicum (12). We wszystkich salach dydaktycznych zamontowane są zunifikowane sprzęty multimedialne ułatwiające prowadzenie zajęć, takie jak projektory lub duże monitory, komputery i nagłośnienie. Poza dobrze przygotowanymi salami dydaktycznymi, Wydział wzbogacił studentów w możliwość

korzystania ze stojących na korytarzach pomocy dydaktycznych (piaskownica hologramiczna, mapy, muzeum minerałów itd.).

W Collegium Geographicum są dwie aule na 109 i 324 miejsc, pięć sal wykładowych na 50-80 miejsc, 7 sal komputerowych oraz szereg sal ćwiczeniowo-seminaryjnych, zapewniających z powodzeniem potrzeby kierunku. Sale są przestronne, widne, w każdej z nich istnieje odpowiednia infrastruktura do prezentacji multimedialnych i nagłośnienie.

Na szczególną uwagę zasługuje bardzo dobre specjalistyczne wyposażenie licznych laboratoriów i pracowni funkcjonujących a ramach poszczególnych instytutów (Instytut Geoekologii i Geoinformacji, Instytut Geografii Fizycznej i Kształtowania Środowiska Przyrodniczego, Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej) Są one wykorzystywane do badań naukowych oraz w procesie dydaktycznym, w tym również do badań realizowanych w ramach prac dyplomowych.

1. Laboratorium sedymentologiczne,
2. Laboratorium Geochemiczne,
3. Laboratorium Hydrochemiczne,
4. Laboratorium Paleoekologiczne,
5. Laboratorium Dendrochronologiczne,
6. Laboratorium Geoarcheologiczne,
7. Pracownia Odwiertów Geologicznych,
8. Pracownia Mikroskopowa,
9. Automatyczna stacja meteorologiczna,
10. Automatyczna sieć pomiarowa na obszarze Poznania,
11. Laboratorium Gleboznawcze,
12. Laboratorium Hydrometrii,
13. Laboratorium Regionalnych Systemów Informacji Geograficznej.

Każde laboratorium ma oryginalne i nowoczesne wyposażenie w specjalistyczną aparaturę i sprzęt komputerowy wraz z profesjonalnym oprogramowaniem.

Na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych istnieje doskonale wyposażone Archiwum Kartograficzne i Pracownia Kartografii Cyfrowej. Pracują one nad wdrożeniem nowoczesnych technik w opracowaniach kartograficznych i dokumentacji kartograficznej oraz oferują studentom bogaty zbiór map drukowanych, w tym wydawnictwa przedwojenne, zbiory cyfrowe, analogowe. Zbiory Wydziałowego Archiwum Kartograficznego obejmują ok. 35 000 map w różnych skalach i o różnej tematyce :

- archiwalne materiały kartograficzne
- współczesne zbiory kartograficzne (szeroki wachlarz map topograficznych i tematycznych)
- cyfrowe materiały kartograficzne,
- cyfrowa baza danych map i innych materiałów kartograficznych archiwalnych.

Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych dysponuje 8 laboratoriami komputerowymi. Według Raportu samooceny znajduje się w nich 170 komputerów dostępnych podczas zajęć dydaktycznych. Również oddajemy do dyspozycji kilkadziesiąt komputerów do pracy własnej studentów w godzinach od 6.00 do 22.00 i kilka dodatkowych stanowisk w godzinach otwarcia biblioteki. Studenci mieli pewne uwagi dotyczące dostępu do komputerów poza godzinami zajęć, jednak Zespół oceniający uważa, że uwagi te są subiektywne, ponieważ Uczelnia umożliwia korzystanie z programów specjalistycznych w domu (bezpłatnie udzielana licencja). Wszystkie stanowiska posiadają dostęp do Internetu oraz Intranetu. W budynkach istnieje swobodny dostęp do Internetu bezprzewodowego, we

wszystkich miejscach ogólnodostępnych znajdują się punkty dostępowe bezprzewodowego Internetu.

Wydział posiada również bardzo dobrze wyposażoną bazę oprogramowania zainstalowanego na komputerach oraz dostępne licencje dla studentów w pracy poza uczelnią. Studentom udostępnione są darmowe: systemy operacyjne – Windows (od Windows 7 poprzez najnowsze wersje beta Windowsa 10 do rozwiązań serwerowych np. Windows Server 2012), Access, Visual Studio, Visio, Visual Studio, SQLServer i wiele innych oraz platformę do wymiany plików, Lync, OneDrive, Office on-line itp. Ponadto studentom Wydziału udostępnione są darmowo podstawowe programy takie jak ArcGis i C-Geo. Oprogramowanie specjalistyczne wykorzystywane podczas zajęć to m.in.: ArcGis, Geoxviewer, Idrisi, Cartalinx, TNT Mips, Mapinfo, QGis, Geo-Info, C-Geo, Autocad, Corel Draw, Photoscan, Amadeus, ArchiCad, R Studio, PostGIS, Aptana, Hydro2000, RockWorks, MySQL, AquaChem, Paradigm, MicrostationPowerDraft i wiele innych.

Kierunek ma zapewnioną doskonałe warunki do zbiorów bibliotecznych. Przestronna Biblioteka Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM ma księgozbiór liczący ogółem 116 107 woluminów (w tym: 66 250 wydawnictwa zwarte i 49 857 czasopisma krajowe i zagraniczne) i 1156 tytułów czasopism, w tym 103 otrzymywane w ramach prenumeraty i 26 tytułów w wersji elektronicznej. Gromadzi głównie zbiory z zakresu: geografii fizycznej, geologii, geografii ekonomicznej i planowania przestrzennego oraz turystyki i rekreacji. Zbiory opracowywane są w układzie alfabetycznym i działowym – według schematu katalogu. Biblioteka ma zainstalowany magnetyczny system ochrony zbiorów w celu ich zabezpieczenia. Biblioteka prowadzi wymianę międzybiblioteczną krajową i zagraniczną z 62 kontrahentami w zakresie wydawnictw publikowanych przez pracowników Wydziału.

Czytelnia Biblioteki Wydziałowej ma 77 miejsc. Zbiory udostępniane są na zasadzie wolnego dostępu do półek. Biblioteka jest wyposażona w 39 stanowisk komputerowych z internetem, które umożliwiają wgląd w elektroniczny katalog. Poprzez elektroniczny system udostępniania i obsługi Horizon oraz sieć AMU-NET istnieje możliwość wglądu do zasobów bibliotecznych innych bibliotek wydziałowych systemu biblioteczno-informacyjnego UAM.

Do korzystania ze zbiorów upoważnia konto ważne na dany rok akademicki i karta biblioteczna wystawiona w Bibliotece Wydziału na podstawie dowodu osobistego i aktualnej legitymacji studenckiej. Koszt aktywacji konta czytelnika na dany rok akademicki wynosi 12,00zł. Jest to opłata obowiązkowa, pobierana każdego roku od każdego studenta i pracownika naukowego.. Liczba wypożyczanych wydawnictw jest limitowana zgodnie z zasadami udostępniania zbiorów, co reguluje Regulamin Biblioteki Wydziału. Biblioteka Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM czynna jest od poniedziałku do piątku w godz. 9.00 – 18.00, w sobotę w godz. 9.00 – 15.00.

Wszystkie pomieszczenia dydaktyczne są przystosowane dla potrzeb osób niepełnosprawnych. Również Władze Wydziału zwracają szczególną uwagę na szczególne potrzeby osób z różnymi niesprawnościami, co znajduje wyraz w Zarządzeniu Nr 53/2012/2013 Rektora Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 14 stycznia 2013 roku w sprawie *stwarzania* studentom niepełnosprawnym warunków do pełnego udziału w procesie kształcenia.

Poza budynkiem Collegium Geographicum Wydział ma bazę terenową do prowadzenia specjalistycznych badań terenowych.

1) Stacja Monitoringu Środowiska Przyrodniczego UAM w Białej Górze na Wolinie. Położona jest na wyspie Wolin, na terenie Wolińskiego Parku Narodowego, w strefie wybrzeża klifowego. Stacja jest przygotowana do prowadzenia badań i eksperymentów

terenowych oraz realizacji zajęć dydaktycznych. Ma dobrze wyposażoną pracownię geobiochemiczną i sedymentologiczno-geotechniczną oraz terenowy system pomiarowy. W Stacji organizowane są ćwiczenia terenowe dla studentów oraz warsztaty i sympozja naukowe.

2) Stacja Bazowa Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego Różany Strumień w Poznaniu. Zlewnia Różanego Strumienia położona jest w północnej części miasta. Poletka badawcze i punkty pomiarowe sąsiadują z Wydziałem Nauk Geograficznych i Geologicznych. Na obszarze zlewni badawczej od 2014 roku realizowane są badania pilotażowe oraz trwają przygotowania do uruchomienia programów pomiarowych Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego. Stacja będzie przygotowana do prowadzenia badań i eksperymentów terenowych oraz realizacji zajęć dydaktycznych.

3) Stacja Geoekologiczna w Storkowie jest jednostką uczelnianą afiliowaną przy Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych. Stacja składa się z zaplecza mieszkalno-laboratoryjnego (sala seminaryjna, pracownia komputerowa, laboratoria hydrologiczne i sedymentologiczne) jak i terenowego systemu pomiarowego przystosowanego do pełnienia różnorodnych funkcji badawczych. W Stacji odbywają się ćwiczenia terenowe oraz inne zajęcia dydaktyczne z grupami do 20 osób.

4) Stacja Polarna Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu "Petuniabukta". Stacja jest zamiejscową jednostką organizacyjną Uniwersytetu na Spitsbergenie, na wybrzeżu Zatoki Petunia (*Petuniabukta*) stanowiącej północne zakończenie fiordu Bille. Zaplecze socjalno-bytowe Stacji stanowią dwa kontenery mieszkalne o łącznej powierzchni 20 m², połączone w czasie lata halą namiotową o powierzchni 40 m². W budynkach wydzielona jest także część laboratoryjna służąca do przygotowywania prac terenowych oraz prowadzenia analiz.

Proces kształcenia na kierunku geografia obejmuje wykłady, ćwiczenia, laboratoria, seminaria, oraz ćwiczenia terenowe, które pozwalają na pogłębienie umiejętności praktycznych oraz kompetencji społecznych. Obejmują one ćwiczenia terenowe z meteorologii, hydrografii, geomorfologii, topografii, monitoringu środowiska przyrodniczego, geografii społeczno-ekonomicznej oraz ćwiczenia regionalne kompleksowe.

Przygotowanie studenta do realizacji zadań zawodowych następuje w czasie praktyk zawodowych. Praktyki te odbywane są w okresie 3-letnich studiów licencjackich, co oznacza, że można je odbywać na dowolnym etapie studiów, w dowolnym momencie roku akademickiego. Zastrzega się jednak, iż termin odbywania studenckiej praktyki zawodowej nie może kolidować z innymi zajęciami przewidzianymi programem studiów. Student sam wybiera miejsce (instytucje) odbywania praktyk, jak również ich formę (ciągłą, okresową). O merytorycznym uzasadnieniu podjęcia praktyki w danej instytucji decyduje kierunkowy opiekun praktyk - pełnomocników dziekana ds. praktyk zawodowych. Zaliczenie praktyki odbywa się na podstawie pisemnej opinii pracodawcy, u którego student odbywał praktykę, jest podstawowym elementem oceny. W raporcie samooceny nie ma wskazanych jednostek, z którymi Wydział ma podpisane umowy o przyjęciu studentów na praktyki. Jednakże Wydział i Biuro Karier mają wykaz potencjalnych instytucji, które przyjmują studentów na staże. Są to urzędy administracji państwowej i samorządowej, zakłady przemysłowe i przedsiębiorstwa prywatne oraz instytucje związane z kształtowaniem i zagospodarowaniem środowiska, ochroną przyrody oraz biura podróży. W roku 2014 studenci odbywali praktyki między innymi w: biurach geodezji i kartografii, biurach podróży, IMGW – stacje hydrologiczno-meteorologiczne, lasy państwowe – nadleśnictwa, PAN – Instytut Środowiska Rolniczego i Leśnego w Poznaniu, Powiatowe Ośrodki Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej, starostwa powiatowe – wydziały ochrony środowiska, urzędy

gminne i wojewódzkie – wydziały ochrony środowiska, Aquanet S.A., Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Poznaniu, Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Inowrocławiu, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu, Geofizyka Toruń s.a. Z przedłożonych opinii wynika, że pracodawcy pozytywnie oceniają zaangażowanie studentów w wykonywanie powierzonych zadań.

W budynku znajdują się punkty ksero i gastronomiczny. Zagospodarowanie wokół budynku jest przyjazne dla studentów i pracowników z dużym parkingiem na auta i rowery.

W latach 2009-2014 baza dydaktyczna była dostosowywana do potrzeb wynikających w pojawiania się nowych specjalizacji. W tym liczne laboratoria zostały wyposażone w nowoczesną aparaturę pomiarową, która jest obecnie wykorzystywana w badaniach naukowych. Baza dydaktyczna stwarza wyśmienite warunki do realizacji założonych celów kształcenia.

Ocena końcowa 5 kryterium ogólnego - wyróżniająca
Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego.....

Wydział Nauk o Geograficznych i Geologicznych ma nowoczesną bazę dydaktyczną i badawczą, jedną z najlepszych i najnowocześniejszych w kraju, umożliwiającą uzyskanie zakładanych efektów kształcenia. Sale wykładowe, ćwiczeniowe, laboratoria i pracownie wyposażone są w sprzęt audiowizualny, pozwalający na stosowanie na zajęciach dydaktycznych nowoczesnych metod przekazywania wiedzy. Bardzo dobrze wyposażone są laboratoria i pracownie, które wskazują na naukową rangę Wydziału. Ponadto Wydział dysponuje pięcioma stacjami terenowymi, równie dobrze wyposażonymi w aparaturę pomiarową. W budynku Wydziału umieszczone są niestandardowe pomoce dydaktyczne, co dla studentów jest dość istotne i pozwala na lepsze zrozumienie procesów zachodzących w środowisku. Pracownicy i studenci mają pełny dostęp do biblioteki, elektronicznych baz danych oraz różnego rodzaju materiałów kartograficznych, a także do Internetu. Pewne zastrzeżenia budzi pobór opłat (12,00 PLN rocznie) za korzystanie z biblioteki, który powinien być rozwiązany na poziomie Uczelni i nie ma on wpływu na ocenę bazy dydaktycznej. Baza dydaktyczna stwarza bardzo dobre warunki do realizacji założonych celów kształcenia i jest wzorowa. Wszystkie pomieszczenia dydaktyczne jednostki są dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych. Studenci sami wybierają miejsca praktyk, po akceptacji opiekuna wydziałowego, w jednostkach zgodnych z profilem kierunku i zapewniających nabycie kwalifikacji zawodowych.

6. Badania naukowe prowadzone przez jednostkę w zakresie obszaru/obszarów kształcenia, do którego został przyporządkowany oceniany kierunek studiów

Rezultaty prowadzonych badań naukowych są wykorzystywane w procesie kształcenia; na kierunkach o profilu ogólnoakademickim jednostka stwarza studentom możliwość uczestnictwa w badaniach naukowych oraz zdobycia wiedzy i umiejętności przydatnych w pracy naukowo-badawczej.

Na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych zatrudnionych jest 202 nauczycieli akademickich, w tym 25 osób z tytułem profesora, 43 ze stopniem doktora habilitowanego,

127 osób ze stopniem doktora oraz 7 magistrów. Ponadto na Wydziale jest zatrudnionych 68 pracowników nie będących nauczycielami akademickimi. Dorobek publikacyjny pracowników Wydziału jest bardzo dobry jakościowo i duży ilościowo, co znalazło odzwierciedlenie w przyznaniu jednostce kategorii A. Z materiałów zebranych w czasie wizyty na Wydziale wynika, że w latach 2011-2014 pracownicy uzyskali za publikacje 79728 punktów, z tego 41194 za prace umieszczone w czasopiśmie z listy A MNiSW (JCR). Liczba uzyskanych punktów w kolejnych latach sukcesywnie zwiększała się, a w przypadku publikacji z listy ICR uległa podwojeniu. Z tego zestawienia wynika, że średnio jeden pracownik uzyskiwał 99 punktów. Jest to wartość bardzo duża, wskazująca na dużą aktywność naukową nauczycieli akademickich.

Działalność naukowa pracowników Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych jest prowadzona w obrębie jednostek organizacyjnych (instytutów i zakładów), zgodnie z ich zainteresowaniami i profilem badawczym, a także z realizowanymi zajęciami dydaktycznymi. Badania podejmują wszechstronne poznanie stanu i dynamiki komponentów środowiska przyrodniczego, monitoring jego komponentów oraz ocenę skutków gospodarczej działalności człowieka i możliwości wykorzystania środowiska na potrzeby gospodarcze, a także dla turystyki i rekreacji. Realizowane zadania rozpatrywane są w różnych skalach czasu i przestrzeni, co ma znaczenie zarówno naukowe i aplikacyjne. Na dobrą organizację badań wskazują liczby uzyskanych punktów za publikacje naukowe, a także duże osiągnięcia we wdrożeniach. Systematycznie podejmowane są nowe zadania wynikające z aktualnych trendów badawczych w nauce światowej oraz z potrzeb praktycznych realizowane w obrębie Wydziału lub we współpracy z podmiotami krajowymi lub zagranicznymi.

W Instytucie Geoekologii i Geoinformacji prowadzone są wielokierunkowe badania naukowe, związane z kluczowymi wyzwaniami przemian środowiska przyrodniczego, zachodzącymi w procesach naturalnych oraz w powiązaniu z rozwojem społeczno-gospodarczym kultur i cywilizacji dawnego i współczesnego świata. W podejściu badawczym zakłada się interdyscyplinarne rozwiązywanie złożonych problemów środowiskowych z uwzględnieniem dynamiki procesów przebiegających w zróżnicowanych skalach czasowych, od setek tysięcy lat do sezonowych zmian w cyklach rocznych. Analizowane są interakcje między litosferą, hydrosferą, atmosferą oraz biosferą, której składową stanowi antroposfera – wieloaspektowa działalność człowieka, prowadzona na długiej drodze rozwoju cywilizacyjnego, od początków kultury człowieka po erę postindustrialną. Na szczególną uwagę zasługują badania nad georóżnorodnością i bioróżnorodnością w ujęciu geoinformacyjnym w skalach lokalnych, regionalnych i globalnych, udział różnych społeczności w zarządzaniu środowiskiem i planowaniu przestrzennym czyli tzw. demokracja elektroniczna stanowiąca podstawę rozwoju społeczeństwa geoinformacyjnego, wreszcie zagadnienia partycypacyjnych i wolontariackich systemów informacji geograficznej.

Pracownicy Instytutu biorą udział w kilkunastu międzynarodowych projektach badawczych finansowanych m.in. z Polish-Swiss Research Programme, Polish-Norwegian Research Programme, Sciex-NMS^{ch} Program wymiany naukowej między Szwajcarią a nowymi państwami członkowskimi Unii Europejskiej, międzynarodowego programu Polonium. Projekty te realizowane są we współpracy m.in. z University of Copenhagen (Dania), Durham

University (Wielka Brytania), Martin Luther University Halle-Wittenberg, Uniwersytetem Christiana Albrechta w Kilonii (Niemcy), *Wageningen University* (Holandia), Neuchatel University, Szwajcaria, JINR, Dubna (Rosja), CNRS Researcher at EcoLab, Université Toulouse III (Francja), Uniwersytetem Arystotelesa w Salonikach (Grecja), Przykarpackim Narodowym Uniwersytetem im. Vasyla Stefanika w Ivano-Frankovsku (Ukraina). W Instytucie realizowana jest również wielokierunkowa współpraca w: międzyuczelnianych zespołach badawczych z uczelniami na terenie miasta Poznania oraz z ośrodkami naukowymi w Polsce.

W Instytucie Geografii Fizycznej i Kształtowania Środowiska Przyrodniczego – wykonywane są specjalistyczne badania naukowe dotyczące: możliwości wykorzystania spektroskopii polowej i laboratoryjnej do estymacji charakterystyk glebowych, wpływu dwukierunkowego odbicia od różnych obiektów na powierzchni Ziemi, rozkładu naświetlenia zdjęć lotniczych, obecności metali ciężkich w glebie oraz możliwości szacowania ich koncentracji za pomocą metod teledetekcyjnych, szczegółowych analiz wybranych elementów i zjawisk pogody w ujęciu przestrzennym i czasowym, wpływu cyrkulacji atmosferycznej na występowanie pokrywy śnieżnej, zjawiska konwekcyjne, zachmurzenia oraz warunki bioklimatyczne i miejską wyspę ciepła, zasobów wody i ich zmian w ujęciu przestrzennym i historycznym, problemów gospodarowania wodą, matematycznego opisu procesów przyrodniczych dotyczących zasobów wody, geomatycznymi podstawami pozyskiwania i zarządzania danymi przestrzennymi, wizualizacją kartograficzną i geowizualizacją oraz ekologią krajobrazu i kształtowania środowiska przyrodniczego, a także zarządzania środowiskiem i krajobrazem w kontekście zrównoważonego rozwoju.

W Instytucie Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej prowadzone są badania własne, jak również realizowana jest współpraca naukowa z wieloma uczelniami w kraju i za granicą (m. in. w Amsterdamie, Barnaulu, Berlinie, Bratysławie, Dortmundzie, Irkucku, Moskwie, Kilonii, Lipsku, Portsmouth, Tbilisi, Usti nad Łabą i Wilnie). Badania te obejmują przede wszystkim takie zagadnienia jak: teoria regionu społeczno-ekonomicznego i regionalizacja geograficzna, metody analizy przestrzennej i regionalnej, struktura regionalna i zróżnicowanie regionalne kraju, aspekty regionalne gospodarki opartej na wiedzy, pozycja małych miast w regionalnym systemie osadniczym, struktura przestrzenna rolnictwa w skali kraju i na poziomie lokalnym, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich, procesy rozwoju miast, w tym procesy urbanizacji i metropolizacji, wpływ globalizacji na rozwój regionalny i lokalny i inne.

Badania naukowe są finansowane częściowo z dotacji budżetowej na utrzymanie potencjału badawczego i dotacji na prowadzenie badań przez młodych naukowców. W roku 2014 uzyskano: dotację podmiotową na utrzymanie potencjału badawczego – 3.108.070,00 zł, dotację celową na prowadzenie badań naukowych lub prac rozwojowych oraz zadań z nimi związanych, służących rozwojowi młodych naukowców oraz uczestników studiów doktoranckich, finansowanych w wewnętrznym trybie konkursowym – 167.300,00 zł, dotacja podmiotową na finansowanie kosztów związanych z utrzymaniem specjalnego urządzenia badawczego – 143.462,00 zł oraz wysoką kwotę z grantów własnych pracowników WNGiG, Diamentowy Grant, programów ramowych, Program Mobilność Plus, (realizacja w roku 2014) – 4.039.991,96 zł (130% kwoty badań statutowych).

Środki przeznaczone na działalność statutową są dzielone algorytmu przyjętego przez Radę Wydziału. Ich podział następuje zgodnie z Uchwałą Rady Wydziału z dnia 7 czerwca 2011 roku. Zapewnia on środki finansowane na funkcjonowanie jednostek wydziałowych (Biblioteka, Pracownia Komputerowa, stacje naukowe, czasopisma). Kwotę dotacji pomniejszoną o w/w niezbędne wydatki dzieli się między instytuty według zasady: 60% za dorobek naukowy, a 40% wg liczby etatów. Jest to system motywacyjny, zachęcający do publikowania w dobrych czasopismach, a jednocześnie zapewniający fundusze słabszym jednostkom na prowadzenie badań naukowych i możliwość przygotowywania publikacji.

Z materiałów zestawionych w Raporcie Samooceny wynika, że w latach 2010-2014 realizowanych było szereg projektów międzynarodowych, np.:

- Projekt badawczy SEICOP (2010-2012) – *Small Scale Integration through Cross-border Cooperation* dotyczący współpracy transgranicznej na różnych typach granic państwowych. 3-krotne badania terenowe: w Landau, Słubicach/ Frankfurcie nad Odrą i Joensuu, prowadzone we współpracy Uniwersytetu Wschodniej Finlandii w Joensuu, Uniwersytetu Koblenz-Landau (Niemcy) i Uniwersytetu w Strasburgu (Francja).

- Grant national Science Foundation, *Digital Mapping and Comparison of Natural and Synthetic Landscapes* (2011-2013) realizowany we współpracy Space Information Lab, University of Cincinnati, Ohio, USA.

- Realizacja projektu badawczego na Grenlandii w ramach programu UE „INTERACT – Transnational Access” (2011-2014) we współpracy Uniwersytetu w Kopenhadze, Uniwersytet w Arhus, Duńskim Ministerstwem Ochrony Środowiska, Uniwersytetem w Oulou.

- Realizacja projektów badawczych na Spitsbergenie wraz z wymianą studentów, doktorantów i pracowników naukowych w ramach badań i edukacji dotyczącej obszarów polarnych (2011-2014) we współpracy z Uniwersytetem w Durham, Uniwersytetem w Wageningen.

- Realizacja projektu badawczego (2012), pt. „*Exploring diurnal variation of soil albedo in the Negev LTER for better understanding of the energy exchange between the Earth’s surface and atmosphere*”, finansowanego przez UE w Transnational Access (TA) programme within the EU 7th Framework ExpeER (Experimentation in Ecosystem Research) we współpracy The Remote Sensing Laboratory, Ben-Gurion University of the Negev, Blaustein International Center for Desert Studies.

- Udział w realizacji projektu badawczego ICLEA (2012-2015) „*Dynamics of Climate and Landscape Evolution of Cultural Landscapes in the Northern Central European Lowlands since the Last Ice Age*”, we współpracy z Helmholtz Centre Potsdam - German Research Centre for Geosciences, Potsdam, Ernst-Moritz Arndt University-Greifswald, University of Greifswald,

Brandenburg University of Technology, Leibniz-Institute for Agricultural Engineering Potsdam-Bornim (ATB), Landesamt für Bergbau, Geologie und Rohstoffe Brandenburg, Dezernat Bodengeologie, Cottbus, Landesamt für Umwelt, Naturschutz und Geologie, state Mecklenburg-Vorpommern, Güstrow

- Realizacja grantu NCN (2013-2015) *Pozyskiwanie wiedzy z bardzo dużych geoprzestrzennych baz danych, zdobywanie doświadczenia w zakresie programowania geoinformacyjnego* we współpracy Space Information Lab, University of Cincinnati, Ohio,

- Realizacja projektu (2014-2015) pt. „*The study of the spatial variability of soils in mountainous region of Azerbaijan through remote sensing and GIS*, we współpracy z Institute of Soil Science and Agrochemistry of Azerbaijan National Academy of Sciences.

- Realizacja projektu (2014-2015) „*Adaptacja kultury neolitu w ałasowo-jeziornym krajobrazie Centralnej Jakucji i wpływ zmian klimatycznych na środowisko przyrodnicze i*

człowieka w północnej Jakucji”, przy współpracy z Uniwersytetem im. Ammosowa w Jakucku, Rosja i Uniwersytetem im. Tomasza Bata w Zlinie, Czechy.

- Realizacja projektu (2014-2016) *"Dimensionen und Auswirkungen transnationaler Vernetzung von Städten und Regionen in West- und Mitteleuropa"*, przy współpracy z Instytutem Polsko- Niemieckim, Collegium Polonicum Słubice Geographisches Institut, Christian Albrechts Universität zu Kiel.

Realizowana międzynarodowa i krajowa współpraca naukowa ma bardzo istotne znaczenie dla podejmowania nowych tematów badawczych, a jednocześnie odzwierciedla szerokie spektrum zainteresowań nauczycieli akademickich. Prowadzone badania mają ścisły związek z obszarami kształcenia na kierunku geografia. Ich wysoka jakość jest możliwa dzięki zaangażowanej i licznej kadrze naukowej, a także dobrej bazie lokalowej i zapleczu aparaturowemu. Wymiernym efektem prowadzonych badań, oprócz publikacji, są uzyskane stopnie i tytuły naukowe, które w ostatnich latach znacząco umocniły dobry stan kadrowy Wydziału. Umieździarnodowienie procesu badań naukowych prowadzi do wykorzystywania wzorców międzynarodowych w konstruowaniu i modyfikacji programów studiów na poszczególnych specjalnościach. Nawiązane kontakty naukowe umożliwiają pracownikom i studentom wyjazdy zagraniczne oraz możliwość współpracy w międzynarodowych zespołach, co staje się bezcennym doświadczeniem w budowaniu dalszych ścieżek rozwoju naukowego. W większym stopniu nowa wiedza i metody badawcze przekazywane są studentom magistrantom, którzy niejednokrotnie biorą udział w badaniach prowadzonych w ramach ich prac magisterskich.

Studenci i doktoranci Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych mają możliwość prowadzenia indywidualnych badań lub włączani są do prac prowadzonych w poszczególnych jednostkach organizacyjnych. Szczególnie dużą aktywność badawczą wykazują członkowie Studenckiego Koła Naukowego Geografów im Stanisława Pawłowskiego. W 2014 roku Koło Naukowe liczyło ponad 160 członków, którzy pracowali w 9 sekcjach: Geomorfologii, Meteorologii, Hydrologii, Geoinformacji, Kształtowania i Ochrony Środowiska, Speleologii, Gospodarki Przestrzennej, Geografii Społeczno-Ekonomicznej, Turystyki i Rekreacji. Działalność w SKNG jest skierowana na zapoznanie członków z metodami badawczymi, na kształtowanie warsztatu badawczego oraz na prezentację własnych wyników badań.

Każdego roku realizowane są liczne projekty naukowo-badawcze, wydarzenia popularyzujące naukę, seminaria dla studentów i młodzieży szkolnej oraz obóz naukowo-badawczy. Stałymi wydarzeniami wpisanymi w kalendarz działalności SKNG jest organizacja Światowego Dnia Systemów Geoinformacyjnych tzw. GiSDay, Seminarium Planisto-Przestrzeny zaplanuj swoją przyszłość. Wyniki badań realizowanych projektów naukowych wszystkich sekcji specjalistycznych są prezentowane na forum *„Geografia kołem się toczy”*. Koło naukowe wspiera popularyzację nauki, a także działa na rzecz promocji Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych poprzez współorganizację Poznańskiego Festiwalu Nauki i Sztuki oraz Noc Naukowców. Członkowie Koła biorą czynny udział w konferencjach krajowych oraz międzynarodowych, przedstawiając w referatach lub posterach wyniki swoich badań.

Studenci mają możliwość indywidualnego kształtowania programu, a przede wszystkim współpracy naukowej z kadrą nauczającą, zarówno poprzez wybór tematów własnych prac dyplomowych i magisterskich oraz jako pracownicy pomocniczy przy realizacji grantów i prac

realizowanych w zakładach. W ostatnich latach współpraca naukowa przyniosła dobre efekty, np.:

- Studenci ze specjalności Kształtowania Środowiska Przyrodniczego brali udział 7 maja 2014 roku w otwartym seminarium Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM pt. *"Paleoekologia Rezerwatu Żurawiniec w Poznaniu"*. Studenci samodzielnie przedstawiali wyniki swoich 10 prac magisterskich przygotowanych pod opieką merytoryczną pracowników Zakładu Paleogeografii.

- Studenci Wydziału chętnie biorą udział w wyprawach na Spitsbergen, gdzie współuczestniczą w realizacji badania naukowych wykonywanych w ramach projektów NCN oraz funduszy statutowych UAM. Na podstawie zebranych materiałów studenci przygotowują również prace magisterskie. W latach 2011-2014 w wyprawach wzięło udział 10 studentów kierunku geografia. Wyniki badań wykorzystano w czterech publikacjach, w tym 3 przygotowanych w języku angielskim.

- W okresie od czerwca do września 2013 r. studenci Wydziału brali udział w badaniach ankietowych gospodarstw domowych w wybranych powiatach województwa wielkopolskiego. Badania prowadzone były na potrzeby projektu badawczego NCN NN 306 79 19 40 *„Rozwój społeczno-gospodarczy a kształtowanie się obszarów wzrostu i obszarów stagnacji gospodarczej”* Wyniki badań wykorzystano w trzech publikacjach.

- W 2012 studenci II roku geografii podczas ćwiczeń terenowych z geografii społeczno-ekonomicznej uczestniczyli w zbieraniu danych pierwotnych. Dane zostały następnie wykorzystane do opracowania pt. *„Pleszew – struktura społeczeństwa i gospodarki gminy w ujęciu przestrzennym”* opublikowanego w ramach projektu *„Monografia Pleszewa”*.

- W latach 2013/2014 dwie studentki uczestniczyły w zbieraniu danych z różnych źródeł i opracowaniu baz danych do grantu nr UMO-2011/03/D/HS4/01662 finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki pt. *„Mechanizmy funkcjonowania i rozwoju gospodarki kreatywnej”*.

- tudenci zaangażowani są w realizację projektów naukowych prowadzonych przez pracowników, np. przez swoich promotorów (biorą udział w budowaniu koncepcji pracy magisterskiej, pracach terenowych oraz opracowaniu danych). Potwierdzeniem tych działań są opublikowane wspólnie ze studentami, w ciągu ostatnich trzech lat prace naukowe w wysokiej rangi czasopismach (5 prac) oraz streszczenia konferencyjne, ponadto dwie prace znajdują się obecnie w recenzji.

W ramach programu ERASMUS w latach 2011-2014 corocznie uczestniczyło w międzynarodowych programach oraz wymianie realizowanej z zagranicznymi ośrodkami akademickimi kilkudziesięciu studentów. W tych latach wyjechało do ośrodków zagranicznych 125 studentów, przyjechało 61. W tym samym okresie 10 nauczycieli Wydziału uczestniczyło w wymianie zagranicznej, a przyjechało 4.

W latach 2010-2014 każdego roku kilku lub kilkunastu nauczycieli akademickich prowadziło zajęcia za granicą, łącznie 46 osób – w 19 krajach. W tym samym okresie każdego roku przyjeżdżało kilka osób z ośrodków zagranicznych, łącznie 19 osób z 12 krajów europejskich, prowadziło zajęcia na kierunku geografia.

Pracownicy WNGiG prowadzą zajęcia obcojęzyczne w ramach programu AMU-PIE. Jest to uczelniana oferta zajęć w językach obcych dla studentów zagranicznych uczelni, studiujących na UAM w ramach wymiany międzynarodowej, która w głównej mierze obejmuje studentów Programu Erasmus+. Zainteresowanie wydziałową ofertą przedmiotów w ramach zajęć AMU-PIE systematycznie wzrastało w ostatnich kilku latach, na co wskazuje liczba uczestników oraz liczba oferowanych przedmiotów. Rozszerzenie tej oferty było odpowiedzią na wzrastające potrzeby ze strony studentów uczelni zagranicznych, coraz liczniej studiujących na WNGiG. W roku akademickim 2013/2014 realizowano 20 wykładów (część z seminariami lub ćwiczeniami), w których uczestniczyło 214 studentów. Natomiast w obecnym roku akademickim (2014/2015) nastąpił dalszy wzrost liczby uczestników - 245 osób. Przedmioty prowadzone się w zdecydowanej większości w języku angielskim, lecz w wydziałowej ofercie znajdują się również przedmioty w języku niemieckim oraz hiszpańskim. Jeśli chodzi o formę prowadzenia zajęć, to głównie są to wykłady. Część zajęć prowadzona jest w formie seminariów, zajęć terenowych i laboratoryjnych. W zajęciach bierze udział od 4 do 15 studentów, głównie studenci z międzynarodowej wymiany programu Erasmus+, a ostatnio coraz liczniej również miejscowi studenci. W kilku przypadkach prowadzącymi są nauczyciele akademicy z ośrodków zagranicznych, wizytujący WNGiG oraz pracujących na WNGiG jako profesorowie wizytujący.

W latach 2009-2014 potencjał naukowy Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych został zdecydowanie zwiększony, co wyraża się we wzroście liczby profesorów, doktorów habilitowanych i doktorów oraz w wyposażeniu w nowoczesną aparaturę i w przygotowaniu licznych laboratoriów i stacji naukowych do badań naukowych. Aktywna krajowa i międzynarodowa współpraca naukowa sprzyja poszerzaniu realizowanych zadań, a jednocześnie pozwala na przekazywanie studentom nowoczesnej wiedzy i współczesnych metod badawczych. Pracownicy mają bardzo dobre warunki do realizacji zadań badawczych, a studenci do zdobywania wiedzy, umiejętności i kwalifikacji społecznych.

Ocena końcowa 6 kryterium ogólnego - wyróżniająca

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego.....

Badania naukowe, prowadzone w zakresie obszarów nauk przyrodniczych oraz nauk społecznych, wykonywane są na wysokim poziomie, co znalazło uznanie w przyznaniu kategorii A. Nauczyciele akademicy Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych umiejętnie łączą badania naukowe z obowiązkami dydaktycznymi. Wyniki uzyskiwane z badań znajdują zastosowanie w dydaktyce, co jednocześnie decyduje o utrzymaniu wysokiego poziomu kształcenia na studiach geograficznych. Studenci mają duże możliwości uczestniczenia w badaniach naukowych pracowników Wydziału, a ponadto mogą rozwijać się we własnych kierunkach badawczych dzięki wsparciu Wydziału. Mają dostęp do naukowego sprzętu i aparatury w bardzo dobrze wyposażonych laboratoriach. Studenci, szczególnie pracujący w Kole Naukowym Geografów im Stanisława Pawłowskiego, współuczestniczą w badaniach naukowych prowadzonych na Wydziale. Corocznie kilku studentów wyjeżdża do innego ośrodka zagranicznego, w wymianie tej uczestniczą również nauczyciele akademicy.

7. Wsparcie studentów w procesie uczenia się zapewniane przez Uczelnię

- 1) Zasady i procedury rekrutacji studentów są przejrzyste, uwzględniają zasadę równych szans i zapewniają właściwą selekcję kandydatów na dany kierunek studiów;

Wymagania stawiane kandydatom na studia zostały określone w zasadach rekrutacji, ogłoszonych w Uchwale nr 62/2012/2013 Senatu UAM z dnia 27 maja 2013 r. w sprawie warunków i trybów rekrutacji na I rok studiów stacjonarnych oraz niestacjonarnych w roku akademickim 2014/15 (ZAŁĄCZNIK nr 8).

Rekrutacja na studia I stopnia ma charakter konkursowy, który opiera się na ocenach z wybranych przedmiotów (język obcy nowożytny oraz z jednego z przedmiotów kierunkowych: geografia, lub biologia, lub matematyka, lub fizyka i astronomia) uzyskanych przez kandydata na świadectwie dojrzałości z egzaminu maturalnego, na poziomie podstawowym lub rozszerzonym. Wynik końcowy uzyskany przez kandydata w postępowaniu kwalifikacyjnym obliczany jest jako suma wyników z wybranych przedmiotów przemnożonych przez wagi przypisane poszczególnym przedmiotom (szczegóły obliczeń przedstawiono w ZAŁĄCZNIKU 8). O przyjęciu na studia decyduje ranking kandydatów według liczby uzyskanych punktów. Maksymalna liczba punktów może zostać przypisana również kandydatowi, który był finalistą bądź laureatem eliminacji centralnych Olimpiady Geograficznej, lub Nautologicznej, lub Wiedzy Ekologicznej.

Na studia drugiego stopnia przyjmowani są absolwenci studiów pierwszego stopnia pochodzących z uczelni, na których kierunek geografia uzyskał pozytywną ocenę Polskiej Komisji Akredytacyjnej (jest to gwarancja, że student osiągnął kierunkowe efekty kształcenia ze studiów licencjackich) - wówczas w postępowaniu kwalifikacyjnym stosowany jest tylko ranking ocen na dyplomach ukończenia studiów pierwszego stopnia. Natomiast dla absolwentów studiów pierwszego stopnia z kierunków pokrewnych oraz dla absolwentów ubiegających się o przyjęcie na kontynuowany kierunek, lecz pochodzących z uczelni, które nie mają pozytywnej oceny Polskiej Komisji Akredytacyjnej, elementem postępowania rekrutacyjnego jest rozmowa kwalifikacyjna, za którą kandydat może uzyskać maksymalnie 20 punktów, jednak na pozytywne jej zaliczenie, co najmniej 12 punktów.

Oferta edukacyjna adresowana jest do osób zarówno o zainteresowaniach geograficznych, jak i z zakresu nauk przyrodniczych, biologicznych, społecznych i informatycznych. Szczegółowe informacje o studiach i terminach rekrutacji na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych znajdują się na stronie wngig.amu.edu.pl/dla-kandydata. Przyjęte zasady rekrutacji nie dyskryminują żadnej grupy kandydatów, a zarazem pozwalają na dobór kandydatów posiadających stosowną wiedzę i umiejętności do uzyskania w procesie kształcenia wszystkich zakładanych efektów kształcenia.

- 2) system oceny osiągnięć studentów jest zorientowany na proces uczenia się, zawiera standardowe wymagania i zapewnia przejrzystość oraz obiektywizm formułowania ocen;

Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym PKA studenci wskazali, że system ocen jest przejrzysty. Wiedzą oni, co należy umieć, aby uzyskać odpowiednią ocenę z zaliczenia czy egzaminu – z wymaganiami egzaminacyjnymi są zapoznawani podczas pierwszych zajęć z danym wykładowcą. Zasady te zostały określone w & 19 Regulaminu studiów UAM, zgodnie z którymi nauczyciel akademicki jest zobowiązany przedstawić studentom wymagania dotyczące zaliczenia przedmiotu w ciągu dwóch tygodni od rozpoczęcia przedmiotu. Na ocenianym kierunku stosowany jest mechanizm ciągłego potwierdzania efektów kształcenia osiąganych przez studentów, nie tylko przez końcowe zaliczenia i egzaminy, ale także w formie tzw. „wejściówek” sprawdzających teoretyczne przygotowanie do zajęć oraz bieżącego dokumentowania prac laboratoryjnych studentów w formie sporządzanych sprawozdań i wniosków z opracowanego zadania. Stosowane metody weryfikacji zakładanych efektów kształcenia dostosowane są do formy zajęć (tj. wykładu, ćwiczeń audytoryjnych, ćwiczeń laboratoryjnych, pracowni specjalistycznych/laboratoryjnych i dyplomowych, seminariów). Metody weryfikacji zakładanych efektów kształcenia następują w przypadku wykładów poprzez egzaminy w formie pisemnej lub ustnej, a w przypadku form ćwiczeniowych: przez kolokwia, testy, odpowiedzi ustne na zadawane w czasie zajęć pytania i rozwiązywanie postawionych problemów, ocenę sprawności i aktywności podczas wykonywania projektów, ocenę umiejętności przygotowywania prezentacji multimedialnych, ocenę umiejętności wypowiadania się, referowania, aktywności w dyskusji naukowej, a także ocenę znajomości obcojęzycznej literatury fachowej.

Studenci kierunku geografia podczas spotkania z Zespołem Oceniającym ocenili swój średni nakład czasu pracy w tygodniu na około 45-50h, co jest zbliżone do standardowej wyceny ECTS. W opinii studentów nakład pracy i czasu w rozbiciu na poszczególne przedmioty oraz moduły jest określony prawidłowo.

System oceny osiągnięć studentów jest sprawiedliwy i przejrzysty i jest zorientowany na proces uczenia się. Zasady oceniania są obiektywne wobec wszystkich studentów, a sam proces ich formułowania jest dla nich przejrzysty. Studenci zgodnie z Regulaminem Studiów Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza mają prawo do egzaminu komisyjnego, jeśli kwestionują prawidłowość przeprowadzenia egzaminu.

- 3) struktura i organizacja programu ocenianego kierunku studiów sprzyja krajowej i międzynarodowej mobilności studentów; + ekspert międzynarodowy

Uczelnia zapewnia studentom bardzo duże możliwości wyjazdów studyjnych oraz konferencyjnych. Procedury wyjazdów w ramach programów ERASMUS, czy też MOST są ogólnodostępne i przejrzyste. Procedury uznawalności przedmiotów oraz skierowania na wyjazdy nie budzą żadnych zastrzeżeń. Uczelnia wykazuje się znaczącą aktywnością w promowaniu wyjazdów studyjnych. Studenci podczas spotkania z ZO wykazali się również dużą wiedzą na temat systemu ECTS oraz możliwości jakie stwarza.

Uczelnia uczestniczy w kilku międzynarodowych programach badawczych w ramach których studenci mają możliwość współuczestnictwa w międzynarodowych konferencjach w

kraju i zagranicą. Jest to znaczące wsparcie edukacyjne wybitnych studentów, pozwalające im na szybszy rozwój naukowy.

Struktura i organizacja programu ocenianego kierunku studiów sprzyja międzynarodowej mobilności studentów.

Międzynarodowa współpraca (wymiana) dydaktyczna odbywa się głównie w ramach programu ERASMUS. Corocznie organizowana jest dla studentów akcja informacyjna, m.in. tzw. Erasmus Day. Przypisanie 30 ECTS do wybranego semestru stwarza studentom możliwość uczestniczenia w programie Erasmus lub MOST. System ECTS ułatwia budowanie indywidualnych ścieżek kształcenia każdego studenta i uelastycznia programy studiów. Zaliczanie przedmiotów studentom uczestniczącym w programach wymiany zagranicznej odbywa się w ramach systemu ECTS. Warto odnotować, że studenci wskazali na brak trudności w zaliczeniu kredytów ECTS, otrzymanych w innych krajach. W przeciwieństwie do wielu innych uniwersytetów, w badanej jednostce programy kształcenia z uczelniami zagranicznymi są bardzo dobrze uzgodnione.

Na Wydziale dobrze postawiony jest system informacji doktorantów i studentów studiów I i II stopnia dotyczący uczestnictwa w programach i projektach międzynarodowych.

Mobilności międzynarodowej studentów sprzyja także możliwość indywidualizacji procesu kształcenia. Obecnie w roku akademickim 2014/15 na kierunku geografia studiuje 6 studentów w trybie indywidualnej organizacji studiów oraz 1 studentka w trybie indywidualnego toku studiów.

Do działań wspierających mobilność należy zaliczyć:

- 1) wydzielenie w strukturze organizacyjnej Dziekanatu WNGiG komórki, która odpowiada za nawiązywanie współpracy z innymi uczelniami, obsługę formalną i pomoc studentom w wyjazdach na inne uczelnie,
- 2) powołanie koordynatora Wydziałowego programu ERASMUS+,
- 3) podejmowanie działań informacyjnych dla studentów o możliwościach wyjazdu na inne uczelnie (m.in. spotkania z studentami).

Warto odnotować włączanie profesorów wizytujących do realizacji zadań naukowo-dydaktycznych na kierunku „geografia”.

Mobilności studenckiej sprzyja również to, że pracownicy WNGiG prowadzą zajęcia obcojęzyczne w ramach AMU-PIE. Program AMU-PIE jest uczelnianą ofertą zajęć w językach obcych dla studentów zagranicznych uczelni studiujących na UAM w ramach wymiany międzynarodowej, która w głównej mierze obejmuje studentów Programu Erasmus+. Zainteresowanie wydziałową ofertą przedmiotów w ramach zajęć AMU-PIE systematycznie wzrastało w ostatnich kilku latach. Rozszerzenie tej oferty było odpowiedzią na wzrastające potrzeby ze strony studentów uczelni zagranicznych, coraz liczniej studiujących na WNGiG. Zwłaszcza w ostatnim roku akademickim (2014/2015), zaobserwowano wyraźny wzrost liczby przedmiotów (ok. 20 nowych przedmiotów), zaś w ofercie planowanej na rok przyszły (2015/2016) znalazło się 10 kolejnych. Przedmioty prowadzone są w zdecydowanej większości w języku angielskim, lecz w wydziałowej ofercie znajdują się również przedmioty w języku niemieckim oraz hiszpańskim. Jeśli chodzi o formę prowadzenia zajęć, to głównie są to wykłady. W zajęciach bierze udział od 4 do 15 studentów. W zdecydowanej większości są to studenci międzynarodowej wymiany programu Erasmus+, choć w zajęciach tych coraz liczniej udział biorą studenci rodzimi z WNGiG oraz z innych wydziałów.

Do dobrych praktyk w kontekście wzrostu mobilności studenckiej należy zaliczyć: opiekę naukową zapewnioną przez dostępność pracowników naukowych dla studentów za pośrednictwem poczty elektronicznej. Adresy wszystkich pracowników naukowych dostępne są na stronie internetowej UAM, a także na stronach WWW Wydziału.

Wyrazem dobrej organizacji programu kształcenia na kierunku „geografia” jest dość widoczna mobilność międzynarodowa wykładowców i studentów Wydziału (tab. 1). Trzeba zaznaczyć, że wyjazdy noszą przeważnie dydaktyczny, a nie naukowy charakter.

Tabela
Informacja o udziale studentów, doktorantów i pracowników jednostki w programach międzynarodowych oraz o wymianie realizowanej z zagranicznymi ośrodkami akademickimi.

Rok ³	Rodzaj programu międzynarodowego	Liczba uczestniczących w wymianie			
		studentów		Nauczycieli akademickich	
		W ⁴	P ⁵	W	Akademickich
2011/2012	LLP Erasmus	37	20	6	0
2012/2013	LLP Erasmus	58	23	8	1
2013/2014	LLP Erasmus	30	18	4	3
2013/2014	Granty FSS	4	0	2	0

- 4) system pomocy naukowej, dydaktycznej i materialnej sprzyja rozwojowi naukowemu, społecznemu i zawodowemu studentów oraz skutecznemu osiągnięciu założonych efektów kształcenia. ekspert student

System opieki naukowej oraz dydaktycznej zdaniem studentów ocenianego kierunku, a także zgodnie z dokumentacją przedstawioną w trakcie wizytacji działa prawidłowo. Nauczyciele akademicki zapoznają studentów z treściami sylabusów, są dla nich dostępni w trakcie konsultacji, a także zdalnie poza zajęciami. Proces dyplomowania przebiega bez zakłóceń pomimo braku sformalizowania wyboru promotorów, studenci są zadowoleni z mnogości możliwości wyboru promotora oraz tematyki pracy jakie daje im Wydział.

Sylabusy są kompletne, z wyłączeniem braku sylabusa dla praktyk studenckich, który już został uzupełniony (wyjaśnienie w pkt. 2 raportu). Studenci nie czytają samodzielnie sylabusów, dlatego nie sposób odnieść się do ich przydatności w procesie kształcenia. Jednakże informacje o programie danego przedmiotu docierają do studentów za pośrednictwem nauczycieli akademickich, którzy na pierwszych zajęciach w semestrze przybliżają im założenia programu. Zalecone wówczas materiały dydaktyczne zdaniem studentów w pełni pozwalają osiągnąć wszystkie założone efekty kształcenia dla danego przedmiotu.

Krytyczne uwagi studentów dotyczyły organizacji kształcenia w ramach lektoratów, która ich zdaniem jest przeciętna, a niewydolność organizacyjna Uczelni w tym zakresie jest niezrozumiała. Obecni na spotkaniu z ZO studenci twierdzili, iż nie mają możliwości wyboru języka obcego i nie stosuje się poziomowania wiedzy z języka obcego, przez co grupa

³ Należy podać dane dotyczące ostatnich 3-5 lat.

⁴ W – liczba osób wyjeżdżających za granicę.

⁵ P – liczba osób przyjeżdżających z zagranicy.

lektoratowa zawiera osoby o różnych kwalifikacjach językowych a nierzadko także o różnych chęciach nauki narzuconego im języka obcego.

Głównymi mechanizmami motywującymi studentów do osiągnięcia lepszych efektów kształcenia jest możliwość otrzymania stypendium rektorskiego oraz pasja do przedmiotu studiów. Skuteczność mechanizmów jest dość dobra, bowiem większość studentów automotywuje się do osiągnięcia lepszych efektów kształcenia, ze względu na osobistą pasję do specjalizacji.

Podział funduszy pomocy materialnej nie budzi zastrzeżeń. Uczestnictwo przedstawicieli studentów, transparentne zasady oraz jasny i precyzyjny regulamin budzą zaufanie wśród studentów. Uczelnia zapewnia także znaczące wsparcie organizacjom studenckim (Koła Naukowe, Samorząd, Chór, AZS itd.), które poprzez swoje działania wspierają rozwój zawodowy, kulturowy i społeczny studentów. Działania Uczelni oraz Wydziału w zakresie integracji społeczno-kulturalnej studentów należy uznać za bardzo dobre.

Studenci ocenianego kierunku geografia są bardzo zadowoleni z warunków studiowania. Stypendia są rozdzielane transparentnie, terminy dotrzymywane, a osoby zajmujące się przyjmowaniem wniosków przyjazne i często cierpliwe w tłumaczeniu zasad obowiązujących w regulaminach pomocy materialnej. System rozstrzygania skarg i wniosków zgłaszanych przez studentów na Wydziale posiada formalną strukturę działania, która zakłada ewaluację, podjęcie działań naprawczych oraz politykę informacyjną. Studenci otrzymują zwrotną informację na temat problemów przez nich zgłaszanych. Opieka dydaktyczna zdaniem studentów jest na bardzo wysokim poziomie. Podczas spotkania z ZO stwierdzili oni, że mają kontakt z nauczycielami akademickimi o bardzo wysokim poziomie merytorycznym.

Ważnym elementem opieki dydaktycznej jest funkcja tzw. opiekunów lat. Każdy rocznik ma wyznaczonego pracownika naukowo-dydaktycznego lub dydaktycznego, który m.in. pomaga rozwiązywać różnego rodzaju problemy pojawiające się w toku studiów, dokonuje podziału studentów na grupy ćwiczeniowe, koordynuje terminy ćwiczeń terenowych - szczegółowy zakres kompetencji i zadań opiekuna roku został ustalony i ogłoszony na stronie internetowej Wydziału, w zakładce dla studenta. Opiekunowie roczników konsultują poszczególne problemy i decyzje w indywidualnych sprawach studentów z dyrektorami instytutów, którzy odpowiadają za sprawy dydaktyczne oraz z dziekanami odpowiedzialnymi za sprawy studenckie.

W zakresie wsparcia studentów pewne wątpliwości budzi obowiązkowa opłata za aktywację karty bibliotecznej, której koszt na dany rok akademicki wynosi 12.00 PLN. Wysokość opłaty jest co prawda niewielka, jednakże jest to ograniczenie dostępu do biblioteki, która jest podstawowym narzędziem do nauki własnej studenta.

Głównym zastrzeżeniem ze strony studentów podczas poprzedniej akredytacji były wysokie koszty obowiązkowych ćwiczeń terenowych. Wydział od tamtego czasu stworzył na większości kierunków możliwości odbywania ćwiczeń terenowych bez konieczności wyjazdu z Poznania, a dla części wyjazdów zapewnił finansowanie transportu oraz obniżył koszty noclegów. Należy uznać, że zalecenia z poprzedniej wizytacji zostały wdrożone.

Ocena końcowa 7 kryterium ogólnego⁴ w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

- 1) Zasady rekrutacyjne są przejrzyste i podawane do ogólnej wiadomości ze stosownym wyprzedzeniem. Nie dyskryminują one również żadnej grupy kandydatów, a zarazem pozwalają na dobór kandydatów posiadających stosowną wiedzę i umiejętności do uzyskania w procesie kształcenia wszystkich zakładanych efektów kształcenia.
- 2) System oceniania studentów oraz ewaluacja procesu oceniania są obiektywne i nie budzą zastrzeżeń. Nakierowanie na proces uczenia się oraz dobre dopasowanie sekwencji modułów kształcenia pozwala ocenić kryterium szczegółowe na spełnione w pełni.
- 3) Uczelnia umożliwia studentom wyjazdy krajowe i zagraniczne nie tylko w ramach programów wymiany międzynarodowej, ale także w ramach konferencji oraz ćwiczeń terenowych. Zasady regulujące mobilność studencką są przejrzyste, a informacje są dobrze promowane wśród studentów. Uczelnia spełnia kryterium szczegółowe wyróżniająco.
- 4) System opieki dydaktycznej nad studentami kierunku geografia jest kompletny, obejmuje wszystkie aspekty opieki dydaktycznej i naukowej, a także umożliwia każdemu studentowi osiągnięcie wszystkich efektów kształcenia przewidzianych w programie. Liczne konsultacje i możliwość komunikacji zdalnej sprawiają, że pomiędzy studentami, a nauczycielami akademickimi wywiązuje się nieformalna więź, która zwiększa efektywność podejmowanych działań. Wydział sprawnie realizuje proces kształcenia także od strony organizacyjnej, w tym też od strony wsparcia materialnego studentów. Zastrzeżenia budzą jednakże kwestie regulowane na poziomie Uczelni, takie jak konieczność uiszczenia corocznej opłaty bibliotecznej oraz niesprawność organizacji lektoratów w skali całej Uczelni.

8. Jednostka rozwija wewnętrzny system zapewniania jakości zorientowany na osiągnięcie wysokiej kultury jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów.

- 1) *Jednostka wypracowała przejrzystą strukturę zarządzania kierunkiem studiów oraz dokonuje systematycznej, kompleksowej oceny efektów kształcenia; wyniki tej oceny stanowią podstawę rewizji programu studiów oraz metod jego realizacji zorientowanej na doskonalenie jakości jego końcowych efektów,*

Wewnętrzny System Zarządzania Jakością Kształcenia powołany został w UAM na mocy Uchwały Nr 126/2010 Senatu Uczelni z dnia 25 stycznia 2010 r. w sprawie *Uczelnianego Systemu Zarządzania Jakością Kształcenia w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*, zmienionej następnie Uchwałą Nr 284/2011/2012 Senatu z dnia 30 stycznia 2012 r. Celami określonymi w Uchwale wprowadzającej WSZJK w Uniwersytecie, służącymi rozwojowi wysokiej „kultury jakości” są: stymulowanie ciągłego doskonalenia jakości kształcenia w Uczelni, podnoszenie rangi pracy dydaktycznej oraz budowanie etosu nauczyciela akademickiego, podnoszenie poziomu wykształcenia absolwentów, a także szerokie informowanie społeczności uniwersyteckiej o jakości kształcenia.

Zgodnie z Uchwałą z dnia 30 stycznia 2012 r., zakres działania Uczelnianego Systemu w szczególności obejmuje m.in.: przygotowanie wytycznych dla wydziałowych komisji ds. jakości kształcenia w zakresie programów kształcenia; analizę jakości procesu kształcenia; badanie kariery zawodowej absolwentów oraz opinii pracodawców w zakresie przygotowania absolwentów do pracy zawodowej; sprawdzanie i opracowanie metod doskonalenia jakości obsługi administracyjnej procesu dydaktycznego; analizę warunków socjalnych oraz badanie i opracowanie metody poprawy mobilności poziomej i pionowej studentów i doktorantów; analizę i opracowanie metod doskonalenia systemu nagradzania nauczycieli akademickich, doktorantów i pracowników administracyjnych związanych z procesem dydaktycznym, a także inne zadania wynikające z rozwoju europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego.

W celu realizacji zadań Uczelnianego Systemu Zarządzania Jakością Kształcenia na szczeblu Uniwersytetu Rektor Uczelni powołał, zgodnie z Uchwałą Senatu konstytuującą WSZJK w Uczelni - Radę ds. Jakości Kształcenia (RJK). Rada ds. Jakości Kształcenia na okres kadencji od 2012 r. do 2016 r. została powołana Zarządzeniem Nr 11/2012/2013 Rektora z dnia 1 października 2012 r. Przewodniczącym Rady jest Pełnomocnik Rektora ds. zarządzania jakością kształcenia, który koordynuje jej pracami, natomiast nadzór nad działaniami powyższego ciała kolegialnego pełni Prorektor ds. Kształcenia UAM. W skład RJK wchodzi: Komisja ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia (KZJK), którą tworzą: przewodniczący senackiej Komisji ds. Kształcenia, przewodniczący rektorskiej Komisji ds. Studentów, koordynatorzy działań na rzecz jakości kształcenia określonych w zarządzeniu rektora, inne osoby wskazane przez rektora oraz Komisja ds. Oceny Jakości Kształcenia (KOJK), w składzie: Pełnomocnik Rektora ds. oceny jakości kształcenia, przedstawiciel studentów wskazany przez Parlament Samorządu Studentów UAM, przedstawiciel doktorantów wskazany przez Samorząd Doktorantów UAM, inne osoby wskazane przez Rektora.

Zadania Rady (jak również powołanych na wydziałach komisji ds. jakości kształcenia) Rektor Uczelni określił w Zarządzeniu Nr 130/2009/2010 z dnia 11 lutego 2010 r. Obecnie obowiązuje Zarządzenie Nr 321/2011/2012 Rektora z dnia 3 lutego 2012 r. w *sprawie określenia szczegółowych zadań Rady ds. Jakości Kształcenia oraz wydziałowych komisji ds. jakości kształcenia*. Zgodnie z powyższym Zarządzeniem do zadań RJK należy m.in.: opracowanie strategii zapewniania jakości kształcenia; określenie procedur i polityki zarządzania jakością kształcenia, w tym dostosowania programów kształcenia do poziomów i efektów kształcenia dla wskazanych obszarów kształcenia zgodnie z KRK; opracowanie prawnej, merytorycznej i technicznej dokumentacji Uczelnianego Systemu Zarządzania Jakością Kształcenia; przedstawianie Rektorowi propozycji działań doskonalących proces kształcenia, a Senatowi Uczelni corocznych sprawozdań z efektów funkcjonowania Uczelnianego Systemu Zarządzania Jakością Kształcenia; ciągłe doskonalenie Uczelnianego Systemu, a także wspieranie i monitoring działań wydziałowych komisji ds. jakości kształcenia, w tym przekazywanie uczelnianych rekomendacji działań sprzyjających doskonaleniu jakości kształcenia. Zarządzeniem Nr 120/2009/2010 Rektora z dnia 11 stycznia

2010 r. powołano Biuro Rady ds. Jakości Kształcenia wspomagające prace Rady Jakości Kształcenia.

Procedury funkcjonowania uczelnianego systemu zarządzania jakością kształcenia (USZJK) Rektor Uczelni zatwierdził Zarządzeniem Nr 322/2011/2012 z dnia 3 lutego 2012 r. Powyższy dokument stanowi, iż USZJK inspiruje i organizuje działania projakościowe w jednostkach organizacyjnych Uniwersytetu. Do określonych w Zarządzeniu procedur realizacji zadań Systemu należą: Działania projakościowe (szkolenia i wykładnie przepisów, tworzenie programów kształcenia); Monitoring jakości kształcenia (ankiety dla nauczycieli akademickich, doktorantów, studentów, słuchaczy studiów podyplomowych i pracowników administracji; wydziałowe arkusze samooceny); Doskonalenie jakości kształcenia (na podstawie wyników ankiet, wydziałowych arkuszy samooceny oraz wyników monitoringu losów absolwentów prowadzonego przez odrębną jednostkę, RJK opracowuje propozycje działań (na poziomie wydziałów i na poziomie uczelni) na rzecz podniesienia jakości kształcenia); Sprawozdania (RJK oraz przewodniczący WKJK są zobowiązani do przedstawienia sprawozdania ze swojej działalności odpowiednio Senatowi i Radzie Wydziału raz w roku).

Kolejnym dokumentem zawierającym istotne dla funkcjonowania WSZJK w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu procedury jest Zarządzenie Nr 323/2011/2012 Rektora UAM z dnia 3 lutego 2012 r. w sprawie ankiet wraz z zasadami ich opracowywania, przeprowadzania oraz publikowania ich wyników. W Zarządzeniu określono: Ankiety ogólnouniwersyteckie (przeprowadzane w USOS corocznie w semestrze letnim, kierowane do nauczycieli akademickich, doktorantów, studentów, słuchaczy studiów podyplomowych i pracowników administracji związanych z procesem kształcenia; wyniki ankiet opracowuje Biuro RJK w postaci raportów, na podstawie których sporządza analizę SWOT; opracowania umieszczone są na stronie internetowej UAM); Wydziałowe arkusze samooceny (wypełniane co 2 lata przez Wydziałowe Zespoły ds. Oceny Jakości Kształcenia- na ich podstawie RJK sporządza raport ogólnouniwersytecki i zamieszcza go na stronie internetowej Uczelni); Ankiety wydziałowe oceniające nauczycieli akademickich (corocznie doktoranci, studenci oraz słuchacze studiów podyplomowych oceniają pracowników prowadzących zajęcia dydaktyczne - ich wyniki są uwzględniane przy okresowej ocenie nauczyciela akademickiego i w wewnętrznym systemie doskonalenia jakości kształcenia); Ankiety wydziałowe oceniające przypisanie punktów ECTS (doktoranci, studenci I, II stopnia i jednolitych studiów magisterskich oraz słuchacze studiów podyplomowych określają nakład pracy potrzebny do uzyskania efektów kształcenia zdefiniowanych dla modułu/ przedmiotu - ich wyniki są podstawą do analizy i weryfikacji przypisania punktów ECTS).

Dokumenty, akty normatywne i informacje związane z wewnętrznym systemem zapewniania jakości kształcenia dostępne są na stronie internetowej <https://brjk.amu.edu.pl/>.

Wewnętrzny System Zapewnienia Jakości Kształcenia na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM działa przede wszystkim na podstawie opisanych powyżej

ogólnouczelnianych Uchwał Senatu oraz Zarządzeń Rektora Uniwersytetu, m.in. Uchwały Nr 126/2010 Senatu Uczelni z dnia 25 stycznia 2010 r. (zmienionej Uchwałą Nr 284/2011/2012 z dnia 30 stycznia 2012 r.), a także Zarządzeń Rektora z dnia 3 lutego 2012 r. (Nr 322 i 323/2011/2012). Jak wspomniano wcześniej Zarządzenie Nr 323/2011/2012 Rektora UAM z dnia 3 lutego 2012 r. reguluje kwestie związane z ankietyzacją. Na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych anonimowej i dobrowolnej ankietyzacji studenckiej poddawane są zarówno poszczególne przedmioty, jak i nauczyciele akademicy prowadzący zajęcia dydaktyczne. Ankietyzacja na Wydziale przeprowadzana jest od roku akademickiego 2009/2010. Na podstawie ankiet sporządza się raporty, a wnioski z nich są analizowane, a następnie uwzględniane podczas corocznego doskonalenia programów studiów. Ponadto cały proces dydaktyczny na WNGiG jest stale monitorowany pod kątem organizacji studiów oraz procesów i warunków kształcenia. Prodziekan ds. studiów stacjonarnych na bieżąco wprowadza działania sprawdzające i naprawcze lub kieruje je do odpowiednich Zespołów w celu ich rozwiązania.

Dokumentem odrębnie sformułowanym na Wydziale NGiG jest Uchwała nr 63/2013/2014 Rady Wydziału z dnia 15 kwietnia 2014 r. w *sprawie szczegółowych zasad prowadzenia hospitacji oraz wzoru formularza hospitacji na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM w Poznaniu*, precyzyjnie określająca proces hospitacji. Zgodnie z powyższą Uchwałą hospitacje stanowią integralną część Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych, podlegają im wszystkie osoby prowadzące zajęcia w powyższej Jednostce i dotyczą wszystkich rodzajów zajęć dydaktycznych. Hospitacje odbywają się w sposób niezapowiedziany i przeprowadzane są przez doświadczonych nauczycieli akademickich (przeważnie samodzielnych). Wyniki hospitacji opracowuje się w formie raportu, który dostępny jest u dyrektorów instytutów ds. dydaktycznych. Procedurze hospitacji podlegają również wykładowcy, którzy uzyskali słabsze oceny prowadzonych zajęć. Uwagi i zalecenia przekazują osobom hospitowanym nauczyciele przeprowadzający hospitacje. Ponadto osoby, które otrzymały niskie oceny od studentów zobowiązane są odnieść się do zarzutów studentów oraz przygotować program naprawczy. Hospitacje przeprowadza się za pomocą protokołu hospitacji, na podstawie planu hospitacji ustalonego w poszczególnych Instytutach na rok akademicki (wzory powyższych stanowią Załączniki do omawianej Uchwały RW z dnia 15 kwietnia 2014 r.).

Na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych prowadzona jest również okresowa ocena kadry akademickiej, uwzględniająca dorobek naukowy, dydaktyczny oraz organizacyjny, zgodnie z wymaganiami art. 132 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2012 r. poz. 572, z późn. zm.) oraz § 135-144 i Załącznika nr 3: *Kryteria oceny okresowej nauczycieli akademickich w UAM* - Statutu UAM (tekst jednolity -

Obwieszczenie nr 3/2012 Senatu Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 30 stycznia 2012 r.).

Nadzór nad doborem merytorycznym pracowników sprawują dyrektorzy instytutów ds. dydaktycznych, a na poziomie Wydziału Prodziekani właściwi dla danego trybu studiów.

Wyróżniający się nauczyciele dydaktyczni nagradzani są co roku nagrodą ufundowaną przez studentów oraz nagrodą Rektora Uniwersytetu.

Zarządzanie jakością kształcenia i odpowiedzialność za działania dotyczące organizacji procesu dydaktycznego na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych należy do Dziekana (jako kierownika podstawowej jednostki organizacyjnej) i obejmuje kształtowanie oraz realizację polityki jakości we wszystkich sferach związanych z podnoszeniem jakości kształcenia w Jednostce. Dziekan działa przy pomocy Prodziekanów, Rady Wydziału (zatwierdzającej wszystkie podstawowe dokumenty dotyczące procesu dydaktycznego na Wydziale) oraz Komisji powołanych w celu doskonalenia systemu zapewnienia jakości kształcenia – m.in. Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia (WKdsJK), w skład której wchodzi 2 zespoły: Zespół ds. Jakości Kształcenia (ZdsJK) oraz Zespół ds. Oceny Jakości Kształcenia (ZdsOJK). Wydziałowa Komisja ds. Jakości Kształcenia powołana została na posiedzeniu Rady Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych Uchwałą nr 34-2012/2013 z dnia 11 grudnia 2012 r. w sprawie powołania Komisji WNGiG ds. jakości kształcenia na kadencję 2012-2016 (zmienionej Uchwałą nr 13-2014/2015/a z dnia 16 grudnia 2014 r.)

Do zadań Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia w szczególności należy: wdrażanie na Wydziale opracowanych przez Radę ds. Jakości Kształcenia UAM procedur służących zapewnieniu i doskonaleniu jakości kształcenia; analizowanie i publikowanie wyników oceny jakości kształcenia; a ponadto przedstawianie: Dziekanowi propozycji działań mających na celu podnoszenie jakości kształcenia na Wydziale oraz Radzie Wydziału corocznych sprawozdań z efektów działania systemu zarządzania jakością kształcenia w Jednostce. Opracowywane co roku przez Wydziałową Komisję ds. Jakości Kształcenia sprawozdania prezentowane i przyjmowane są na posiedzeniach Rady Wydziału. Podczas wizytacji udostępniono Sprawozdania z lat akademickich: 2012/2013, 2013/2014 oraz wstępne na dzień 15 kwietnia 2015 r. - dotyczące roku akademickiego 2014/2015, a ponadto rekomendacje działań na rzecz jakości kształcenia opracowane przez wydziałowy Zespół ds. Oceny Jakości Kształcenia (oddzielnie na lata 2014 i 2015) na podstawie raportów Ogólnouniwersyteckiej Studenckiej Ankiety Oceniającej Jakość Kształcenia oraz Wydziałowych Arkuszy Oceny Jakości Kształcenia.

W strukturze organizacyjnej związanej z jakością kształcenia na Wydziale NGiG funkcjonują również Komisje programowe kierunków, w tym ocenianego kierunku „geografia” (dla poszczególnych specjalności). Komisje programowe na kadencje 2012-2016 powołane zostały Uchwałą nr 21-2012/2013 Rady Wydziału z dnia 13 listopada 2012 r. (ze zmianami wprowadzonymi Uchwałami nr 13-2014/2015/a z dnia 16 grudnia 2014 r., nr 16-2014/2015/a z dnia 20 stycznia 2015 r.). Zakres zadań Komisji Programowych obejmuje

wprowadzenie zmian korygujących efekty kształcenia; dbałość o aktualizację i skompletowanie sylabusów przedmiotowych, sprawdzenie poprawności wypełniania sylabusów w odniesieniu do kierunkowych efektów kształcenia oraz liczby pkt. ECTS, opracowanie tabeli inwersji, a także analiza programów studiów z uwzględnieniem: podziału na moduły w zakresie nauk podstawowych i do wyboru, bilans pkt. ECTS z uwzględnieniem 30 % do wyboru, osiąganie jednakowych efektów kształcenia w programach na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych. Celem działań Komisji Programowych jest doskonalenie kierunkowych efektów kształcenia i ich weryfikacja poprzez odniesienie do przedmiotowych efektów kształcenia. Jednocześnie w ramach działań projakościowych Komisje Programowe wprowadzają zmiany w programach studiów - przy zachowaniu zasady, że zmiany nie mogą dotyczyć rozpoczętego już cyklu kształcenia. Wszelkie działania związane z modyfikacją programu kształcenia lub wprowadzeniem nowych kierunków i nowych specjalności muszą uzyskać, przed wprowadzeniem pod obrady Rady Wydziału lub Senatu opinię Wydziałowych Komisji Programowych, WKds.JK, Rady Instytutu, Samorządu Studenckiego. Poza tym programy kształcenia są co roku poddawane ocenie i weryfikacji z punktu widzenia oczekiwań praktyki gospodarczej. Propozycje zmian w skorygowanych programach studiów na etapie ich opracowywania są konsultowane drogą mailową z wszystkimi pracownikami dydaktycznymi ocenianego kierunku - każdy nowy lub zmodyfikowany program studiów zamieszczany jest na stronie internetowej WNGiG na okres miesiąca, po którym wszelkie uwagi i propozycje są rozpatrywane przez komisje merytoryczne. Programy kształcenia przeglądane są raz w roku z uwzględnieniem przeglądu sylabusów, modułów do wyboru i obowiązkowych oraz poprawności przypisania punktów ECTS, a także osiągania jednakowych efektów kształcenia w programach na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych. Protokoły z prac/zebrań Komisji Programowych ds. kierunku i poszczególnych specjalności z ostatnich trzech lat potwierdzają tematykę spotkań poświęconych doskonaleniu programów kształcenia. Coroczny audyt programów studiów uwzględnia także analizę ocen zajęć dydaktycznych dokonywanych przez studentów na zakończenie semestru, analizę raportów z badań procesu kształcenia przeprowadzanych przez Biuro Rady Jakości Kształcenia UAM wśród studentów, doktorantów i pracowników Wydziału, analizę użyteczności efektów kształcenia na podstawie wyników monitorowania karier absolwentów. Monitoring prowadzony jest w sposób ciągły. Należy podkreślić, iż przyjęta kolejność działań związana z modyfikacją programów studiów pozwala na eliminację błędów, doskonalenie oferty dydaktycznej oraz podnosi ich wartość merytoryczną. Działania te są godne uwagi i zasługują na wysoką ocenę. Potwierdzeniem skuteczności prac prowadzonych przez Wydział w ramach systemu jakości kształcenia są wprowadzone zmiany w programach studiów - redukcja łącznej liczby godzin na studiach I stopnia (z 1274 do 1194 godzin), zaś na studiach II stopnia zwiększenie liczby godzin na poszczególnych specjalnościach (było 484/529/484 jest 525/560/534/545 godzin) oraz uruchomienie nowych specjalności (Ekologia miasta w programach 2013/2014 i Monitoring geosystemów w 2014/2015), a także korekta punktacji ECTS. Działania te są przykładem realizacji jednego z celów strategicznych Wydziału. Na WNGIG wprowadzono weryfikację punktów ECTS związaną z nakładem pracy studenta, która odbywa się przy wykorzystaniu wdrożonego na UAM programu komputerowego

opracowanego na Wydziale Matematyki i Informatyki. Pozwala on, na cotygodniowe (lub inny, w zależności od potrzeb okres) określenie nakładu godzin, które student musi poświęcić na realizację danego przedmiotu. Badaniem objęte są co semestr różne przedmioty, a w ich ramach wszyscy studenci uczęszczający na te zajęcia. Po zakończeniu zajęć program ten raportuje średni nakład pracy w poszczególnych tygodniach, miesiącach i semestrze. Jego wyniki w zasadzie potwierdzają zgodność przydzielonych punktów ECTS dla badanych przedmiotów.

Ważnym elementem wewnętrznego systemu jakości kształcenia jest weryfikacja zakładanych efektów kształcenia. Na Wydziale, w ramach Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia funkcjonuje - *Procedura udoskonalenia efektów kształcenia na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych w roku akademickim 2012/13 dla kierunku studiów Geografia*.

W ramach tej procedury działające na Wydziale Komisje Programowe ds. kierunku oraz poszczególnych specjalności (łącznie działa 6 Komisji) zweryfikowały przyjęte pod koniec 2012 roku efekty kształcenia. Nowa wersja efektów kształcenia dla kierunku „geografia” została przyjęta przez Senat i obowiązuje od roku akademickiego 2013/2014. Wprowadzone zmiany korygujące dotyczyły redukcji lub przeredagowania efektów kierunkowych, a także zmian w pokryciu efektów obszarowych (np. na studiach stacjonarnych I stopnia zmniejszono liczbę efektów w zakresie wiedzy z 36 do 19, w zakresie umiejętności z 25 do 16 oraz w kategorii kompetencji z 8 do 7). Weryfikacja zakładanych efektów kształcenia odbywa się na podstawie weryfikacji efektów przez prowadzących zajęcia zgodnie z sylabusem, weryfikacji wiedzy i umiejętności na zaliczeniu i lub na egzaminie z danego przedmiotu (protokoły z egzaminów i zaliczeń, raporty z praktyk, semestralne karty osiągnięć studenta); badania ankietowe opinii studentów o prowadzących zajęcia, weryfikację wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych poprzez prace dyplomowe; konsultacje z przedstawicielami Samorządu Studenckiego, analizie raportów z badań procesu kształcenia przeprowadzanych przez Biuro Rady Jakości Kształcenia UAM wśród studentów, doktorantów i pracowników WNGiG, analizie użyteczności efektów kształcenia na podstawie monitorowania karier absolwentów, analizie uwag interesariuszy zewnętrznych..

Na ocenianym kierunku prowadzący zajęcia weryfikują efekty kształcenia przypisane do swojego przedmiotu, dostosowując metody weryfikacji do specyfiki tego przedmiotu. Wśród najczęściej stosowanych metod weryfikacji efektów kształcenia występują projekty indywidualne lub zespołowe, raporty, testy wiedzy, dyskusja, wizualizacja danych, dokumentacja zjawisk podczas ćwiczeń terenowych, a wybrane ćwiczenia z niektórych przedmiotów (np. „geomatyka”, „cyfrowe przetwarzanie obrazów”) odbywają się na platformie edukacyjnej Moodle i wykorzystują metody e- lub b-learningu.

Jednym z ważniejszych narzędzi służących podwyższaniu jakości kształcenia i prowadzonych zajęć są ankiety studenckie oraz hospitacje zajęć dydaktycznych. Studenci WNGiG biorą udział w wypełnianiu Ogólnouniwersyteckiej Studenckiej Ankiety Oceniającej Jakość Kształcenia oraz w ankietach studenckich oceniających nauczycieli akademickich. Z raportów

dotyczących badania jakości kształcenia, w której (np. w roku 2013/2014) brało udział 23% studentów I stopnia WNGiG wynika, że w kategorii zajęć dość słabo określili oni metody kształcenia - w przekonaniu 33% studentów sprzyjają one opanowaniu wiedzy i rozwijaniu umiejętności opisanych w sylabusie, zaś 31% określiło je jako częściowo tak, częściowo nie, 4% studentów - jako zdecydowanie nie. Natomiast bardzo wysoko ocenili poziom merytoryczny zajęć (73% badanych). W ankiecie są również pytania o ankiety studenckie przeprowadzane na Wydziale. W tym zakresie studenci wysoko ocenili treść ankiet, ich konstrukcję oraz sposób przeprowadzania, natomiast z grupy 170 osób biorących udział w ankiecie, aż 32% odpowiedziało, że ankiety nie mają wpływu na poprawienie jakości zajęć. Na podstawie wyników ankiet badających jakość kształcenia wśród studentów opracowywane są rekomendacje na rzecz jakości kształcenia przez WZJK.

Ankiety oceny zajęć studenci wypełniają w odniesieniu do każdego przedmiotu, po jego zakończeniu. Ankieta jest dobrowolna i anonimowa, przeprowadzona przy pomocy informatycznego systemu ankietującego, który zintegrowany jest z systemem USOS. Proces ankietyzacji jest w gestii Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia, która opracowuje wyniki i przedstawia je w formie Sprawozdania z działalności WKdsJK na posiedzeniu Rady Wydziału, sprawozdania te są również publikowane w Internecie. Z informacji zawartych w sprawozdaniu z semestru zimowego br. akademickiego wynika, iż w sumie poddano ocenie 1084 zajęcia, w tym 371 zajęć na kierunku geografia wraz ze specjalnościami. Uzyskane wyniki wskazują, iż zdecydowana większość zajęć (70,9%) uzyskała oceny mieszczące się w przedziale 4,00-4,99, co wskazuje na wysoki poziom zajęć dydaktycznych. Poza tym mniej osób (w porównaniu z ubiegłym rokiem), uzyskało ogólną ocenę poniżej 3,0 - potwierdza to stałe podwyższanie jakości kształcenia, a wszystkie zajęcia, które otrzymały niskie oceny będą podlegały w najbliższym czasie hospitacji, zaś w niektórych przypadkach prowadzący zajęcia, oceniony negatywnie będzie proszony o wyjaśnienia i zostanie objęty procedurą naprawczą. Analizie poddawane są także wyniki zaliczeń i egzaminów po każdej sesji. Wyniki ankiet wykorzystywane są przy ocenie jakości kształcenia oraz przy ocenie okresowej pracownika. Wydział rekomenduje, iż efekty kształcenia będą w sposób systematyczny monitorowane i modyfikowane w oparciu o opinie studentów i interesariuszy zewnętrznych. Ważnym elementem systemu sprawdzania efektów kształcenia jest monitorowanie losów zawodowych absolwentów. Ankiety są dobrowolne i zgodne ze wzorem przyjętym na UAM (system elektroniczny UBDA). Należy też zaznaczyć, że na ocenianym kierunku Pracownia Dydaktyki Geografii i Edukacji Ekologicznej prowadzi badania naukowe wśród absolwentów kierunku Geografia. Polegają one na ankietowaniu pod kątem określenia efektów kształcenia i kształtowania kompetencji kluczowych. Pozwala to na zrozumienie, w jaki sposób poziom kształcenia przekłada się na współczesne wymagania rynku pracy. Wyniki badań mają zastosowanie w Wewnętrznym Systemie Zapewnienia Jakości Kształcenia oraz w działalności Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia. Są one także publikowane w formie artykułów naukowych w renomowanych czasopismach naukowych. Inne badania ankietowe prowadzone przez pracowników tej Pracowni dotyczą m.in. roli metody projektu, eseju i recenzji w kształtowaniu kompetencji kluczowych. Ich celem jest określenie tzw. „mocnych” i

„słabych” stron tych metod w kształceniu akademickim i zapewnianiu realizacji zakładanych efektów kształcenia. Badania te pomagają zrozumieć zagrożenia i ocenić szanse, jakie wynikają ze stosowania tych metod w nauczaniu geografii.

Końcowe efekty kształcenia są weryfikowane w procesie dyplomowania. Ogólne zasady dyplomowania zawiera Regulamin Studiów. Na Wydziale obowiązuje ponadto Zarządzenie nr 5 Dziekana z dnia 21 stycznia 2014 r. w *sprawie regulaminu naboru na seminaria dyplomowe, zasad opracowywania prac dyplomowych oraz egzaminu dyplomowania na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych*.

Proces monitorowania dyplomowania prowadzą władze dziekańskie przy pomocy Dziekanatu. Rola Dziekanatu sprowadza się do opracowania danych do raportowania, a Prodziekan właściwy ds. trybu studiów analizuje liczbę studentów z ukończoną pracą magisterską na poszczególnych seminariach, terminy ukończenia prac dyplomowych oraz uzyskane oceny. Dane te przedstawiane są na Radzie Wydziału wraz z wnioskami i przesłankami do dalszych działań. Prace licencjackie wprowadzono na WNGiG od tego roku akademickiego. Opiekunami prac licencjackich są w większości adiunkci oraz niektórzy pracownicy samodzielni. Natomiast opiekunami większości prac magisterskich są pracownicy samodzielni WNGiG. W przypadku prowadzenia prac mgr przez adiunkta wymagana jest coroczna zgoda Rady Wydziału NGiG na wniosek Rady danego Instytutu.

Prace dyplomowe na WNGiG recenzowane są przez 2 recenzentów. Najczęściej są nimi pracownicy samodzielni. Dopuszcza się możliwość recenzji pracy mgr przez adiunkta ze stopniem dr, ale zawsze drugim recenzentem musi być pracownik samodzielny.

Przegląd problematyki prac dyplomowych leży w kompetencjach komisji merytorycznych ds. danego kierunku/specjalności. W przypadku znalezienia nieprawidłowości dana komisja zgłasza je do odpowiedniego do trybu studiów Prodziekana w celu wprowadzenia działań naprawczych.

Ewaluacja dotyczy również warunków realizacji procesu kształcenia, tj. infrastruktury dydaktycznej, w tym wyposażenia sal w nowoczesne środki audiowizualne, pracownie komputerowe i laboratoria specjalistyczne, wyposażenia biblioteki w aktualne zasoby na potrzeby studentów i nauczycieli akademickich, dostępności komputerów i Internetu dla studentów.

Informacje i dokumenty związane z obszarem jakości kształcenia dostępne są na stronie internetowej Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych w zakładce Wydziałowa Komisja ds. Jakości Kształcenia, pod adresem <https://wngig.amu.edu.pl/strona-glowna/wngig/wydzialowa-komisja-ds.-jakosci-ksztalcenia>

W skład systemu wchodzi także mechanizmy i procedury zapobiegające zjawiskom patologicznym. Wszelkie zjawiska patologiczne pracownicy lub studenci zgłaszają albo dyrektorom instytutów ds. dydaktycznych, którzy następnie przekazują sprawę prodziekanowi właściwemu trybowi studiów, lub bezpośrednio odpowiedniemu

Prodziekanowi System rejestrowania godzin pobrania i oddania kluczy do sal dydaktycznych pozwolił na eliminację przypadków skracania zajęć przez pracowników.

Na WNGiG działają także mechanizmy zapobiegające korzystaniu przez studentów na egzaminach i zaliczeniach z niedozwolonych źródeł i środków. Pracownicy informowani są o nowych sposobach ściągania i ich rozpoznawania. Podnoszenie jakości prac magisterskich, zapobieganie plagiatom oraz niesamodzielnego pisania prac magisterskich leży w szczególności w gestii osób prowadzących seminaria dyplomowe. W związku z tym seminaria magisterskie na WNGiG prowadzą najczęściej pracownicy samodzielni. Promotorzy prac magisterskich są zobowiązani do eliminowania prac, które mają znamiona plagiatu. W przypadku podejrzenia o plagiat przez osobę prowadzącą seminarium, praca taka jest kierowana do sprawdzenia systemem antyplagiatowym Plagiat.pl. W Uczelni obowiązuje również Zarządzenie Nr 157/2013/2014 Rektora Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 28 listopada 2013 r. *w sprawie zasad składania i archiwizacji prac dyplomowych z wykorzystaniem systemu Archiwum Prac Dyplomowych (ADP) oraz wzoru oświadczenia o samodzielnym napisaniu pracy dyplomowej i zgodności wersji elektronicznej pracy dyplomowej z wersją drukowaną.*

Studenci informowani są o prawie autorskim na szkoleniach organizowanych przez samorząd studencki z udziałem władz dziekańskich oraz muszą zaliczyć przedmiot poświęcony m.in. ochronie własności intelektualnej. W ramach tego spotkania, jak i spotkań z opiekunami lat przedstawiane są również ostrzeżenia przed popełnianiem rozmaitych wykroczeń na terenie uczelni i ich konsekwencje prawne.

Wszystkie wyżej wymienione działania projakościowe wskazują na wysoką ocenę skuteczności przyjętych rozwiązań systemowych. System zapewnienia jakości kształcenia w zakresie analizy efektów kształcenia i mechanizmów służących monitorowaniu i doskonaleniu programu kształcenia jest efektywny, gdyż przeprowadzane kompleksowe analizy osiągniętych efektów kształcenia stanowią podstawę doskonalenia programu kształcenia tj. efektów kształcenia oraz metod jego realizacji. System zawiera mechanizmy służące doskonaleniu programu kształcenia oraz badaniu zgodności programu kształcenia na danym kierunku studiów i metod jego realizacji z założonymi efektami kształcenia. Uwzględnia on także oczekiwania rynku pracy. Można zatem uznać, że przygotowany przez Wydział wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia tworzy skuteczną strukturę pozwalającą na budowę kultury jakości na kierunku „geografia”, umożliwia systematyczną ocenę osiągniętych efektów kształcenia i doskonalenia programu kształcenia. Potwierdzeniem skuteczności systemu oraz stale rosnącej jego jakości są liczne nagrody zdobywane przez studentów WNGiG, stypendia naukowe oraz czołowe miejsca w krajowych i regionalnych konkursach na najlepsze prace magisterskie.

Wszelkie zauważone usterki systemu, lub nieprawidłowości podlegają działaniom naprawczym oraz monitoringowi ich skutków. Poprawa jakości kształcenia oparta jest o pętlę Deminga (PDCA = Plan-Do-Check-Act), która oznacza stałą poprawę jakości kształcenia poprzez proces, na który składają się: planowanie, realizacja, kontrola oraz działanie. W

przypadku, jeżeli nowy sposób przynosi efekty, wówczas uznaje się go za obowiązujący standard, jeżeli nie przynosi efektów, wówczas uruchamia się nowy cykl, aż do skutku, czyli zrealizowania założonych celów.

Trafność i skuteczność przyjętych rozwiązań wynika też z wzajemnie powiązanych elementów systemu, stałego doskonalenia w oparciu o pętle Deminga, ich wielopoziomowości i wieloaspektowości, eliminacji nieprawidłowości, wdrażaniu propozycji pracowników, interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych i innowacji, przyjętego systemu ewaluacji wszystkich obszarów mających znaczenie w procesie ewaluacji oraz systemów motywacji nauczycieli akademickich w sferze naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej.

- 2) w procesie zapewniania jakości i budowy kultury jakości uczestniczą pracownicy, studenci, absolwenci oraz inni interesariusze zewnętrzni.

W procesie zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia na kierunku „geografia” uczestniczą zarówno interesariusze wewnętrzni, tj. kadra dydaktyczna ocenianego kierunku, która jest zaangażowana w tworzenie i modyfikację programów kształcenia oraz studenci i przedstawiciele środowiska pracodawców. Udział studentów kierunku „geografia” w procesie zapewniania jakości kształcenia odbywa się poprzez ankietyzację, gdzie mają oni możliwość składania propozycji ewaluacyjnych dotyczących procesu kształcenia. Studenci mają także możliwość zgłaszania władzom dziekańskim i dyrekcji instytutów różnych uwag na temat prowadzenia zajęć, przydatności zajęć, czy też korekty programu zajęć pod kątem rynku pracy biorąc udział w Radach Instytutu, Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia oraz w Radzie Wydziału.

W procesie zapewniania jakości i budowy kultury jakości na WNGiG duże znaczenie mają także interesariusze zewnętrzni. Potwierdzają to ich opinie dotyczące programów kształcenia zawarte w korespondencji z Władzami Wydziału, udostępnione ZO w trakcie wizytacji. Ponadto potencjalni pracodawcy uczestniczą w spotkaniach i konferencjach organizowanych przez Wydział, podczas których mają możliwość wypowiedzenia się na temat koncepcji i programów studiów. Wybrani specjaliści z różnych dziedzin i subdyscyplin prowadzą zajęcia zarówno na studiach I i II stopnia i mają możliwość przekazywania specjalistycznej wiedzy. Warto też podkreślić, iż oceniany kierunek studiów prowadzi własne badania losów absolwentów i wykorzystuje je w doskonaleniu jakości kształcenia.

Tabela nr 1 Ocena możliwości realizacji zakładanych efektów kształcenia.

Zakładane efekty kształcenia	Program i plan studiów	Kadra	Infrastruktura dydaktyczna/ biblioteka	Działalność naukowa	Działalność międzynarodowa	Organizacja kształcenia
Wiedza	+	+	+	+	+	+
umiejętności	+	+	+	+	+	+
kompetencje społeczne	+	+	+	+	+	+

+ - pozwala na pełne osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

+/- - budzi zastrzeżenia - pozwala na częściowe osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

- - nie pozwala na osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

Ocena końcowa 8 kryterium ogólnego wyróżniająca

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

- 1) Na Wydziale funkcjonuje zaawansowany system zapewniania jakości kształcenia, którego struktura zarządzania kierunkiem jest przejrzysta i dobrze wypracowana. Wydział w sposób ciągły monitoruje i analizuje obszary jakości kształcenia, w tym przeprowadza weryfikację efektów kształcenia na wszystkich etapach procesu dydaktycznego, ocenia jakość kadry i systematycznie dokonuje przeglądów programów studiów.
- 2) W procesie budowania kultury jakości kształcenia i zapewniania tej jakości uczestniczą zarówno nauczyciele akademicy, studenci oraz przedstawiciele środowiska społeczno- gospodarczego.

9. Podsumowanie

Tabela nr 2 Ocena spełnienia kryteriów oceny programowej

L.p.	Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
		wyróżniająco	w pełni	Znacząco	częściowo	Niedostatecznie
1	koncepcja rozwoju kierunku	+				
2	cele i efekty kształcenia oraz system ich weryfikacji		+			
3	program studiów	+				
4	zasoby kadrowe		+			
5	infrastruktura dydaktyczna	+				
6	prowadzenie badań naukowych	+				
7	system wsparcia studentów w procesie uczenia się		+			
8	wewnętrzny system zapewnienia jakości	+				

Ocena możliwości uzyskania zakładanych efektów kształcenia i rozwoju ocenianego kierunku w wizytowanej jednostce oraz zapewnienia wysokiej jakości kształcenia, a także wskazanie obszarów nie budzących zastrzeżeń, w których wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia jest wysoce efektywny oraz obszarów wymagających podjęcia określonych działań (uzasadnienie powinno odnosić się do konstatacji zawartych w raporcie, zawierać zalecenia).

Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w stopniu określonym jako w pełni spełnia warunki niezbędne do uzyskania zakładanych efektów kształcenia i do zapewnienia wysokiej jakości kształcenia na kierunku Geografia. Efekty kształcenia programu ocenianego kierunku zostały sformułowane zgodnie z wymogami KRK oraz koncepcją rozwoju kierunku opracowaną przy udziale interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych. Szczegółowe cele i efekty kształcenia, treści programowe

oraz narzędzia dydaktyczne zostały w wyjątkowo starannie opracowanych sylabusach, które w sposób pełny zostały przedstawione Zespołowi Wizytującemu. Stanowią one spójną całość. Wydział opracował właściwy system oceny efektów kształcenia na każdym poziomie prowadzonych studiów. Program studiów obecnie realizowany jest dobrze skonstruowany tak by umożliwić osiągnięcie założonych celów kształcenia. Dorobek naukowy i kompetencje nauczycieli akademickich zaproponowanych do minimum kadrowego, a także pozostałej kadry dydaktycznej zapewnia możliwie jak najwyższą jakość kształcenia. Stabilność wysokiego poziomu nauczania zapewnia właściwa polityka kadrowa Wydziału skierowana na naukowy i dydaktyczny rozwój nauczycieli akademickich. Osiąganie wysokich efektów kształcenia zapewnia także solidna baza dydaktyczna i badawcza Wydziału mieszczącego się na nowym kampusie Uniwersytetu Adama Mickiewicza. Wyposażenie laboratoriów, pracowni, zaopatrzenie sal wykładowych i ćwiczeniowych w sprzęt multimedialny sprawia, iż Wydział ma infrastrukturę jedną z najlepszych i najnowocześniejszych w kraju.

System jakości kształcenia na Wydziale działa w sposób przejrzysty i sprawny. Zapewnia on budowanie i rozwijanie kultury jakości kształcenia poprzez wspólne uczestnictwo w nim nauczycieli akademickich, studentów, przedstawicieli środowisk społecznych i gospodarczych. System opieki dydaktycznej nad studentami kierunku geografia obejmuje wszystkie aspekty opieki dydaktycznej i naukowej. Możliwość licznych konsultacji i różnych form komunikacji sprawiają, iż pomiędzy studentami a nauczycielami akademickimi tworzą się nieformalne więzi zwiększające efektywność kształcenia. Studenci mają szerszą możliwość współpracy badawczej nie tylko na terenie własnego Wydziału, lecz także w ośrodkach zagranicznych jest to jeden z przejawów daleko rozwiniętej internacjonalizacji badań i studiów na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM. Studenci wskazywali na pozytywne strony studiów na kierunku Geografia. Ich szczery krytycyzm w stosunku do nauczania języków obcych czy opłat bibliotecznych, co do godzin udostępnienia sal komputerowych do pracy własnej, daje szansę by zauważone niedociągnięcia rozwiązywać w duchu wspólnoty akademickiej. Nie wszystkie sprawy, tak jak lektoraty, znajdują się w gestii Wydziału. Zespół Wizytujący zaleca by ten problem, jak i inne wynikające z regulacji Uczelni rozwiązać w skali ponadwydziałowej.

W podsumowaniu należy ponadto zwrócić uwagę na takie kwestie jak:

- skreślenia studentów na specjalnościach: geoinformacja, geografia klasyczna, kształtowanie środowiska przyrodniczego oraz zidentyfikować ich przyczyny;
- zbyt skromny udział przedstawicieli nauk społecznych w minimum kadrowym,
- poziom nauczania lektoratów oraz ich usytuowanie w organizacji studiów i w planach zajęć, dać możliwość wyboru uczenia się spośród wielu języków obcych,
- opłat bibliotecznych, które budzą wątpliwości studentów - , - powinny być uzasadnione w sposób nie budzący zastrzeżeń albo zniesione, a kwestie związane z obciążeniami finansowymi studentów regulowane w przejrzysty sposób;

W trakcie pracy Zespołu Wizytującego można było zarówno w dokumentach, jak i w bezpośrednich spotkaniach wyraźnie zauważyć wolę stałego dynamicznego doskonalenia zarówno w zakresie badań jak i dydaktyki. Można było także usłyszeć i stwierdzić, iż aktualnie na UAM jest rozwijana funkcja diagnostyczno-praktyczna (określona jako inżynierska) geografii jako następstwo innych podstawowych funkcji tej nauki. Można oczekiwać, iż w niedalekiej przyszłości dojdzie do jeszcze bardziej wyrazistego określenia szkoły naukowej reprezentowanej przez Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM.

W odpowiedzi na raport Zespołu Oceniającego PKA z wizytacji, Uczelnia ustosunkowała się do uwag i zaleceń zawartych w raporcie.

Przedstawione przez Uczelnię wyjaśnienia odnośnie kryterium 2 dotyczące uwagi, iż nie przedstawiono właściwej listy dziedzin i dyscyplin naukowych w obszarze nauk społecznych należy uznać za zasadne. Szczegółowo w odpowiedzi wykazano, iż wynikające z niejednoznacznej interpretacji istniejących przepisów niejasności utrudniają konsekwentną realizację podziału dziedzin i dyscyplin naukowych przy strategicznym założeniu rozwoju studiów międzyobszarowych będących jednym z istotnych warunków innowacyjności nauki. Wskazano, iż w rozporządzeniu MNiSW z dnia 8 sierpnia 2011 roku w sprawie obszarów wiedzy, dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych miejsce geografii jako dyscypliny naukowej zostało ustalone w naukach przyrodniczych, w dziedzinie nauk o Ziemi, ale brakuje umiejscowienia geografii społeczno-ekonomicznej w obszarze nauk społecznych. W powyższym rozporządzeniu nie przewidziano przyporządkowania geografii do żadnej dziedziny ani dyscypliny w obszarze nauk społecznych. Uczelnia wyjaśnia, iż w odczuciu władz dziekańskich Wydziału oraz jego pracowników jest to dużym mankamentem prawnym i sytuacją, która nie oddaje rzeczywistego stanu dyscypliny, a wręcz działa jako bariera hamująca dalsze możliwości rozwojowe. Taki stan rzeczy jest olbrzymim zagrożeniem dla prowadzonych interdyscyplinarnych kierunków studiów i wielkim krokiem prawnym wstecz w stosunku do poprzednich przepisów prawnych, obowiązujących do 2011 roku, które określały standardy kształcenia i listę ponad 100 kierunków studiów. Bardzo pozytywnie należy, więc ocenić precyzyjną analizę prawną oraz wskazanie przez Uczelnię na trwające od kilku lat próby wpłynięcia na zmianę tej niejasnej sytuacji, a szczególnie na uchwałę Komitetu Nauk Geograficznych PAN z dnia 21 czerwca 2013 roku. W odpowiedzi na raport Wydział apeluje do członków PKA o pomoc w sprawie wprowadzenia zmian na liście obszarów wiedzy i dziedzin oraz dyscyplin naukowych i artystycznych, a także o poparcie w MNiSW wniosku KNG PAN w tej sprawie. Zespół wizytujący PKA biorąc pod uwagę te wyjaśnienia oraz wszystkie kryteria szczegółowe uznał, iż kryterium 2 można określić jako wyróżniające.

Podobnie zdaniem Zespołu PKA należy podnieść ocenę kryterium 4. W swej odpowiedzi Wydział wyjaśnia, iż lista pracowników w minimum kadrowym na kierunku geografia została przygotowana tak, żeby spełniać zapisy rozporządzenia MNiSW z 3 października 2014 roku w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia. W minimum kadrowym znaleźli się przedstawiciele nauk społecznych oraz przedstawiciele geografii społeczno-ekonomicznej, których dorobek naukowy zalicza się do obszaru nauk społecznych. Ponadto na kierunku geografia zajęcia dydaktyczne prowadzi jeszcze ponad 30 osób, których dorobek w pełni pozwala zrealizować efekty kształcenia z obszaru nauk społecznych. Do odpowiedzi dołączono zestawienie dorobku pracowników niewchodzących w skład minimum kadrowego. Dorobek ten z ostatnich 5 lat obejmuje 592 pozycje opublikowanych artykułów i opracowań monograficznych. W nowym minimum kadrowym przedstawionym w odpowiedzi na raport zostały uwzględnione krytyczne uwagi Zespołu Wizytującego PKA. Na nowej liście prawie połowę składu stanowią przedstawiciele geografii społeczno ekonomicznej, a także dwóch ekonomistów. Wszyscy z nich są zatrudnieni w pełnym wymiarze czasu pracy i prowadzą zajęcia na kierunku geografia.

Zespół wizytujący PKA biorąc pod uwagę te wyjaśnienia oraz wszystkie kryteria szczegółowe uznał, iż w kryterium 4 podniesienie oceny z w pełni pozytywnej na wyróżniającą jest uzasadnione.

W odpowiedzi zawarto szereg wyjaśnień dotyczących kryterium 7. Wskazano, iż sprawa lektoratów i opłaty bibliotecznej jest regulowana na poziomie ogólnouczelnianym. Wyjaśniono, iż po przeprowadzeniu reformy organizacyjnej na UAM zdaniem Wydziału zauważone problemy zostały rozwiązane. Opłata biblioteczna pozwala na dostęp do zbiorów wszystkich jedenastu bibliotek należących do Poznańskiej Fundacji Bibliotek Naukowych i jest określona przez regulamin fundacji. Wyjaśniono także sprawę dostępności sal komputerowych do pracy własnej wskazując, że służą do niej stanowiska komputerowe w ogólnodostępnej przestrzeni Wydziału, z których można korzystać w godzinach otwarcia budynku. Zespół wizytujący PKA biorąc pod uwagę te wyjaśnienia szczegółowe uznał je za wystarczające i satysfakcjonujące jednak nie na tyle by podnieść ocenę kryterium 7. Ocena tego kryterium pozostaje bez zmian, tzn. w pełni.

Końcowa ocena spełnienia kryteriów oceny programowej po zapoznaniu się Zespołu Oceniającego z odpowiedzią Uczelni

L.p.	Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
		wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie
1	koncepcja rozwoju kierunku	+				
2	cele i efekty kształcenia oraz system ich weryfikacji	+				
3	program studiów	+				
4	zasoby kadrowe	+				
5	infrastruktura dydaktyczna	+				
6	prowadzenie badań naukowych	+				
7	system wsparcia studentów w procesie uczenia się		+			
8	wewnętrzny system zapewnienia jakości	+				

Przewodniczący Zespołu wizytującego PKA

dr hab. inż. arch. Jeremi T. Królikowski